

TRIBUNA

študentski časopis

PROTI NACIONALIZMU ZA DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE NA KOSOVU

Gospodarska kriza, v kateri se sedaj nahaja jugoslovansko gospodarstvo, je prav gotovo tisti realen okvir, v katerega moramo prenesti naše ocenjevanje dogodkov, ki se sedaj odvijajo na Kosovu.

Po našem mnenju je prvo vprašanje, ki se mora postavljati v vsaki analizi — v sedanjem trenutku je sicer možna le površna ocena — dogodkov na Kosovu: KAKO JE MOGOČE, DA SO DRUŽBENA PROTISLOVJA NA KOSOVU KULMINIRALA V EKSTREMNO NACIONALISTIČNO, T.J. KONTRAREVOLUCIONARNO SMER? Nedvomno so eskalacijam v smeri ekstremnega nacionalizma botrovala kontrarevolucionarne sile, ki so prav gotovo tudi produkt „splošnega obrata“ v desno v svetu. Odgovoriti na to ključno vprašanje, ki je v vsem vprašanju družbenega razvoja Jugoslavije in Kosova, kot njenega sestavnega dela, je v pogojih, ko razmere na Kosovu še niso analizirane v tisti meri, ki bi dopuščala jasno oceno, sicer težko, vendar pa lahko v tem kratkem članku, ki mu bo sledil obsežnejši v naslednji številki Tribune, poskušamo storiti vsaj dvojje:

1. na eni strani lahko vsaj bežno prikažemo realno podlago začetnega revolta kosovskih študentov
2. na drugi strani pa lahko nakažemo na tista družbena protislovja, iz katerih se lahko napajajo različni nacionalizmi, med katerimi je albanski dobil v zadnjih dogodkih neslutene dimenzije.

Kljub temu, da velja prva ocena, da je bil študentski revolt in izpad v študentski menzi 11. marca le povod za nemire, ne smemo zanemarjati elementov družbeno-ekonomskega položaja študentov na Kosovu. Študentje so večkrat poskušali reševati težke pogoje življenja in študija, vendar pa ti poskusi niso bili uspešno razrešeni. Zato, da do tega ni prišlo, prav gotovo poleg političnih veljajo tudi objektivni vzroki. Bežen pogled v strukturo vzgojnoizobraževalnega sistema na Kosovu nam pove, da kar na vsake tri zaposlene pride en študent. Ta frapanten podatek, izražen v absolutnih številkah, pravi, da je na 172.000 zaposlenih na Kosovu — 47.000 študentov! Življenjske pogoje tega ogromnega števila študirajočih lahko

nadalje umestimo v zelo visok procent nezaposlenih, ki jih je na Kosovu blizu 60.000, kar prav gotovo omejuje življenjsko perspektivo študentov. Tudi podatek o diplomantih visokih šol nam pove marsikaj o kvaliteti življenja in študija kosovskih študentov, ki jih letno diplomira le okoli 3000, medtem ko naj zgolj za primerjavo povemo, da v Sloveniji študira ok. 30.000 študentov, letno pa jih diplomira okoli 6000. Povedati pa je potrebno še to, da so v številu študentov všteti tudi študentje albanske narodnosti iz Makedonije, Srbije in drugih republik.

V času slabšanja življenjskega standarda in neurejenega socialnoekonomskega položaja študentov na Kosovu, ter v slabih pogojih življenja v študentskem domu, katerega menza, recimo, normalno obratuje z 9000 obroki dnevno, v njej pa se hrani 22.000 študentov (!), in pa splošnih gospodarskih gibanjih, ki že tako ozke perspektive zaposlovanja na Kosovu še bolj ožijo, je nezadovoljstvo študentov razumljivo. To je realna podlaga prvih študentskih nemirov in zahtev, ki pa so eskalirala iz študentskih vrst in ki so bile izkoriščene v popolnoma druge, nacionalistične, kontrarevolucionarne namene.

Vprašanje, ki smo ga postavili v začetku, ostaja! Namreč, od kot taka podpora manjšinskim kontrarevolucionarnim zahtevam? Odgovor na to vprašanje zahteva od nas, da zopet posežemo globlje v pogoje družbene produkcije in reprodukcije na Kosovu sploh, pogoje, ki so ujeti v zgodovinsko posredovano protislovje med razvilstvo in nerazvilstvo, ki so Kosovu zapirale perspektivo družbenega razvoja na lastni materialni osnovi. Z zmago socialistične revolucije in narodnoosvobodilnega boja je družbeni razvoj Kosova postal dejansko vprašanje razvoja Jugoslavije sploh, vendar pa še vedno ujet v materina znamenja stare družbe. Tudi ta so, ujeta med proces podružbljanja produkcijskega načina in produkcijskih odnosov po poti uveljavljanja delavskega samoupravljanja na eni in protislovja v blagovne produkcije v družbi prehodnega obdobja na drugi strani, pripeljala do ekonomske strukture družbe, kakršna je na Kosovu danes. V preteklem srednjeročnem obdobju se je Kosovo, permanentno srečevalo

z najhujšim problemom, tj. industrijsko stagnacijo, ki ima svojo notranjo logiko in se odvija celo neodvisno od cikličnih gibanj v produkciji v Jugoslaviji sploh. Ta družbena protislovja so se razreševala in se rešujejo na osnovi socialistične solidarnosti delavskega razreda Jugoslavije delavskemu razredu Kosova, ki pa je pravzaprav šele v nastajanju. Prvotna akumulacija kapitala in proletarizacija kosovske družbe sta prav gotovo osnova družbenih protislovij, ki so ujeta v ta zgodovinski proces. Zaostreni pogoji gospodarjenja, ki pritiskajo na družbeno ekonomski položaj delavskega razreda Jugoslavije, zato v toliko hujši meri pritiskajo na nerazvita področja Jugoslavije in njihov delavski razred. Ena najhujših preprek socialističnega razvoja, ki pa je hkrati produkt odvijajočih se zgodovinskih procesov na Kosovu in v Jugoslaviji sploh, je tudi nacionalizem, kar se je v tako siloviti obliki pokazalo tudi na Kosovu.

Na koncu naj povemo, da sta bratstvo in enotnost narodov in narodnosti in integriteta ter celovitost Socialistične federativne republike Jugoslavije razredni in neizogiben zgodovinski pogoj uveljavljanja delavskega samoupravljanja, njegov sestavni del in sestavni del boja delavskega razreda Jugoslavije, delavskega razreda Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Srbije, Makedonije, Črne gore, Slovenije, Vojvodine in Kosova za ASOCIACIJO SVOBODNIH PROIZVAJALCEV. Ob tem pa, ko morajo zveza komunistov Jugoslavije in Kosova in vse organizirane sile neizprosno nastopiti proti nacionalističnim, kontrarevolucionarnim, separatističnim in iredentističnim zahtevam, morajo kritično analizirati tudi svoje politično delovanje in delovanje vseh komunistov ter razvoj delavskega samoupravljanja v Jugoslaviji in na Kosovu.

NAJ ŽIVI DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE!

Za uredništvo Tribune
Bojan Korsika
Igor Bavčar

KRIVI SO DESETTISOČI ZAPOSLENIH, KI SO ZAPOSLENI ZATO, DA SO...

DELITEV PO DELU IN VREDNOST DELOVNE SILE — TRETJI DEL

„Ekonomisti ravnaajo na poseben način. Zanje sta le dve vrsti ustanov, umetne in naravne. Ustanove fevdalizma so umetne, buržoazije pa naravne. V tem so enaki teologom, ki prav tako postavljajo dve vrsti ver. Tista vera, ki ni njihova, je človeška iznajdba, njihova lastna je pa božje razodetje. — Tako je torej zgodovina bila, je pa ni več.“¹

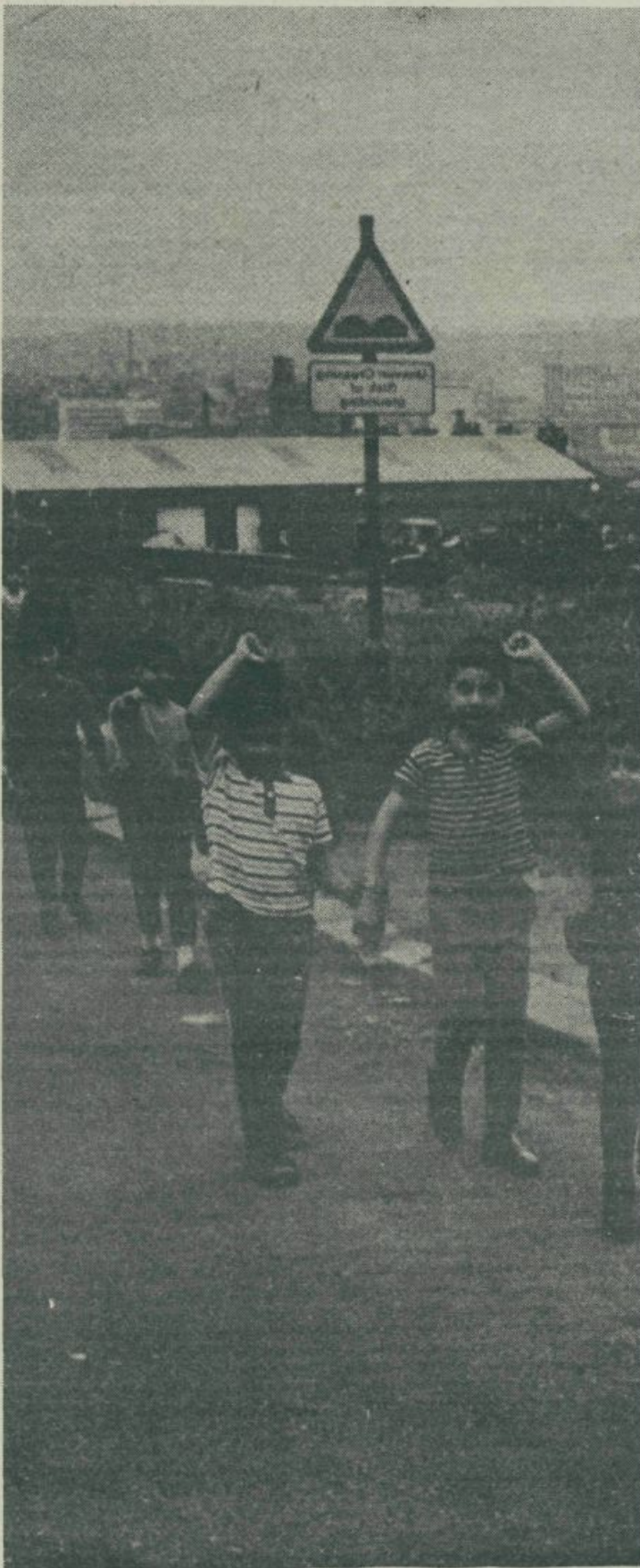
Nekateri odlični ekonomisti klasične šole so sicer bolj slutili kot pa razumeli zakone akumulacije kapitala in pomnožitve proletariata na eni, ter hiperakumulacijo in rezervno industrijsko armado dela na drugi strani. Medtem, ko jih lahko iz zgodovine klasične šole naštejemo le nekaj, je neki predstavnik te šole, ki se je sicer vpisal med Žurnaliste, med žurnalisti pa za ekonomista, je znova iznašel — pomislite — „naraven in potreben pripomoček“ v ekonomiji. Ta iznajdba, naperjena proti „umetnim ustanovam“, je bila priobčena v časniku DELO pod naslovom „KOLIKŠNO PLAČILO ZA SLABO DELO?“² Čeprav je ta iznajdba plod „presenečenja“ nad „naslovi razprav in dogodkov, o katerih pišejo časniki“, ji to v ničemer ne odvzema elegancie klasične šole, kakorkoli že moramo ob tem skromno pripomniti, da ta iznajdba temelji zgolj v ekonomski strukturi naše družbe in njenih produkcijskih odnosih. Je njihova ideologija, ki nam takorekoč na najbolj verjeten način napravlja razumljive najbolj grobe pojave, ki da so „naravni in potrebni“. Kljub temu, da je tedaj razumljivo, da ta iznajdba pravzaprav ni več pomembna, bomo tokratno kritično ukvarjanje z ekonomsko strukturo naše družbe, njeno krizo in produkcijskimi odnosi, skušali zastaviti tako, kakor smo začeli. Polemično in v kritičnem spopadu z odličniki klasične šole, ki je, in zato ta izjema, ponovno oznanila, da nas bo s preizkušeno gotovostjo odrešila vseh dvomov, in nam pokazala edino, „naravno“ pot iz zagate.

I. Dobro in slabo, potrebno in nepotrebno delo...

Ilija Popit najbolj zanima „nepokrita poraba“ o kateri priča tudi „naša inflacija“. Ta znaša pri nas okrog 30 odstotkov na leto, pravi Ilija Popit. Naprej pa pravi: „Če gledamo nanjo s strani porabe, so zanj krivi tudi nekateri takšni izdatki proračunov, ki si jih družba na zdajšnji stopnji še ne bi mogla privoščiti. Če pa gledamo nanjo s strani dela in ustvarjanja, pa so zanj krivi tisti deset-tisoči zaposlenih, ki so zaposleni zato, da so...“, in v odnosu na tiste zaposlene, za katere ekonomist v nadaljevanju dokazuje, da delajo „slabo“ in „nepotrebno“ delo.

Tudi mi bomo, kakor je to storil Ilija Popit, tokrat zanemarili proračunsko porabo, in se lotili vprašanja plač in pa nagrajevanja po delu, v odnosu na „desettisoče zaposlenih, ki so zaposleni zato, da so...“, in v odnosu na tiste zaposlene, za katere ekonomist v nadaljevanju dokazuje, da delajo „slabo“ in „nepotrebno“ delo.

Princip nagrajevanja po delu po definiciji pove, da je delavec plačan po vloženem delu. Vendar se s tem problemom šele zastavlja? Namreč, kako se meri ta prispevek delavca?

Zakon o združenem delu v 14. členu pove, da se „rezultat skupnega dela delavcev izraža kot vrednost“ v delovni organizaciji ali na trgu.⁴ Jasno je torej, da je vrednost produktov tisti družbeni mehanizem, preko katerega se „izražajo“ rezultati dela delavcev, tudi v družbi prehodnega obdobja kakršna je naša. Če Ilija Popit pravi: „... Žal pa je najbrž še naprej le tako, da je delo tisto, ki ustvarja.“, s tem še ničesar ne pove in pravzaprav ostaja daleč pod nivojem Zakona o združenem delu.

Dolgo nazaj so se prav s problemom „dela, ki ustvarja“, ukvarjali ekonomisti klasične šole, ki kot Ilija Popit, niso razločevali med delom kot:

1. materialno-tehničnim postopkom; konkretnim delom, ki producira uporabno vrednost in njegovimi
2. specifičnimi družbenimi oblikami; abstraktnim delom, ki v pogojih blagovne produkcije producira menjalno vrednost;

Princip nagrajevanja po delu, še posebej pa načela za katera se ob tem zavzema naš ekonomist, ki se, kot monseigneur Proudhon, poteguje za „dobro“ nasproti „slabemu“ delu, in v tem vidi „voljo po spreminjanju sestave gospodarstva in boljše gospodarjenje“, ta princip je ujet v protislovje — med konkretnim in abstraktnim delom.

Ilija Popit nikjer izrecno in z jasno zavestjo ne razlikuje dela, ki je podano v uporabni vrednosti, od tistega dela, kolikor je podano v menjalni vrednosti produkta. Nikjer izrecno niti z jasno zavestjo ne pove, kaj razume z „ustvarjenim“, niti ne da razumeti, da ekonomska struktura naše prehodne družbe sloni na produkciji blaga, ki protislovje med konkretnim delom (uporabna vrednost) in abstraktnim delom (menjalna vrednost) zaostre do skrajnosti. Prav zaradi tega, ker tako malo ali pa sploh ne razlikuje dvovrstni značaj dela, ne more razlikovati med delavčevim:

1. konkretnim delom v tehničnem smislu; odnosom med kvantiteto ur dela, ki so bile dejansko porabljene v produkcijskem procesu, in fizično kvantiteto produktov (uporabnih vrednosti) produciranih v tem procesu in
2. abstraktnim delom v družbenem smislu; kvaliteto dela, ki producira blaga (menjalne vrednosti), katerih vrednost je determinirana z naravo družbenih odnosov;

Kot se ga lotimo pogloblje in ker ne razume opisano protislovje, pač pa „delo“ posplošeno postavlja v odnos do „ustvarjenega“ in „dohodka družbe“, Ilija Popit zabrede v težave, ki niso v čast celo klasični šoli, katere attribute pričanja zato neizprosno izgublja. Skladno z vulgarno empiricistično interpretacijo vrednosti, razume, kot da vrednost (oziroma „ustvarjeno“ višino „dohodka družbe“) determinira „dobro“ ali „slabo“ opravljeno delo, tj. kot, da je delovni čas, ki je dejansko porabljen za proizvodnjo produkta, tudi determinanta velikosti vrednosti tega produkta v čisto mehničnem smislu.

(Nadaljevanje na 3. strani)

(Nadaljevanje z 2. strani)

Stem je Ilija Popit dokončno stopil v vrste vulgarnih ekonomistov, ki se vrte v okviru navideznih zvez in oznanjajo, da je lastnost dela, da ustvarja vrednost, njegova „naravna“, ne pa družbena lastnost. Stem mu ostane dokončno skrito tudi, da ni narava opravila (in s tem „dobro“ in „slabo“ delo), tj. konkretno delo to, ki določa ali je delo družbeno produktivno, tj. da „prinaša dohodek“ (vrednost), ampak je to določeno s totaliteto družbenih odnosov, z redukcijo kvantuma dela, ki je dejansko potrošen v produkciji, na družbeno potreben delovni čas. Ta redukcija pa naprej pomeni, da delo posamičnega delavca (konkretno delo: recimo kovinostrgarsko) dobiva lastnost družbenega dela (abstraktno delo), ne neposredno v obliki, v kateri je opravljeno, ampak s posredovanjem menjave produktov dela in tistih družbenih avtoritet⁵ ki abstrahirajo konkretne lastnosti posamičnih opravil in posamičnih oblik na eno samo družbeno dimenzijo: vrednost. Šele tedaj, po tej redukciji, je moč govoriti ali je bilo neko delo, „potrebno“ ali „nepotrebno“, seveda s stališča blagovne produkcije, in skladno z vrednostjo, ki je družbeno priznana in tudi realizirana „v delovni organizaciji ali na trgu.“ V pogojih prevladujoče blagovne produkcije⁶ pač ni drugih veljavnih mehanizmov za to, in če njeni zakoni neizprosno izločajo producente, ki ne dosega niti povprečij, potem se hitro najdejo epigoni, ki iz teh zakonov naredijo večne resnice, njihove najbolj grobe pojave pa označijo za „naravne in potrebne“. Eden takih je tudi Ilija Popit, s katerim je vulgarna ekonomija dobila novega častnega člana. Protislovje zgodovinsko nastalega in minljivega produkcijskega načina, protislovje med konkretnim in abstraktnim delom, med uporabno vrednostjo in menjalno vrednostjo, pri njem razpade na „dobro“ in „slabo“ delo, „potrebno in nepotrebno delo“ in s tem na „dobre in slabe delavce“. Na tiste, ki „si pošteno prizadevajo in delajo“ in „tiste desetisoče zaposlenih, ki so zaposleni zato, da so, torej iz socialnih vzrokov, in ki ne naredijo dovolj niti zase, kaj šele, da bi kaj prispevali k družbi.“ Kaj je „dobro“ in kaj „slabo“ je moč potemtakem čisto subjektivno, po proudhonovski določati. Zato je nujno ne le spoprijemati se z raznimi pisuni, pač pa tudi skrajno resno obravnavati recimo predlog za izdajo Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih, ki se prav sedaj nahaja v skupščinskem postopku. To je aktualna naloga vseh komunistov in organiziranih subjektivnih sil. Toda, vrnimo se k našemu ekonomistu!

začnemo bati slabih delavcev v slabih tovarnah, torej prav tistih, ki jim je z velikim žrtvami družba odprla socialna delovna mesta oziroma tistim, ki jim jih po zabredenju v nepotrebno, vzdržuje.“⁷ „... vsakih nekaj let...?!” Kako značilno! Gg. ekonomistom se „vsakih nekaj let“ zdi, da morajo povedati, da so „slabi delavci“ v slabih tovarnah — odveč. Da imamo „socialna delovna mesta“ z velikimi „žrtvami družbe“ zaradi tega. Čemu „vsakih nekaj let“? Gg. ekonomistom se stvar prikazuje kot, da je povečano število naraščajoče delovne sile ali delavskega prebivalstva vzrok, da postane kot pri nas, kapital nezadosten (da „družba“ zabrede v težave) in, da se celoten reprodukcijski proces upočasni. Kar se „vsakih nekaj let“ zgodi, je ravno obratno: zmanjšanje kapitala⁸ zaradi cikličnih gibanj povzroči, da postane delovna sila, ki jo je moč izkoriščati, preštevilna, oziroma njena vrednost previsoka. Vulgarna ekonomija prihaja seveda do obratnih zaključkov. Medtem, ko mi pravimo, da se absolutna gibanja v akumulaciji kapitala kažejo kot relativna gibanja v množini delovne sile, ki jo je moč izkoriščati in, da se zato zdi, kot da jim je vzrok lastno gibanje te delovne sile, ekonomisti fenomene akumulacije razlagajo tako, kakor, da bi bilo kdaj premalo delavcev, drugič pa preveč. Vsakih nekaj let recimo, kot pravi Ilija Popit, kar se mu čisto spontano vsiljuje.

Ta spontanizem je izraz samoraslih in objektivnih zakonitosti, ki spontano vsiljujejo to, kar se Ilija Popit polotil znanstveno utemeljiti: zmanjševanje vrednosti delovne sile, bodisi relativno glede na vrednost življenjskih potrebščin, potrebnih za reprodukcijo delovne sile, ki se več⁹ ali pa absolutno z zmanjševanjem števila delavcev, ki so zaposleni. Gg. ekonomisti opravičujejo prvo in kličejo po drugem... vsakih nekaj let!

Na koncu naj povemo, da so sindikati nasproti spontanizmu in vulgarnosti politične ekonomije reševanja krize, nastopili s politično akcijo, katere neposreden rezultat ni le povišanje minimalnih zajamčenih plač, pač pa tudi boj, katerega cilj, ni zgolj ustaviti gibanje navzdol, ampak mu tudi spremeniti smer. V tem boju komunisti resda ne začnemo od začetka, vendar nas kriza s svojo neizprosno vsakič znova sooča s temi „začetki“. Geslo, ki ga postavljamo na koncu Tribuninih člankov, ŽIVELA PROLETARSKA REVOLUCIJA!, je zato le geslo ZA DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE!

Za uredništvo Igor Bavčar

II. Legalizacija rezervne industrijske armade dela

Ilija Popit v svojem članku ugotavlja „nepokrito porabo o kateri priča naša inflacija“, ugotavlja, da smo zadržani, da slabo gospodarimo, da se skratka, nahajamo v — čeprav te besede ne uporablja — krizi! Z globokim poznavanjem k razločevanju med „slabim“ in „dobrim“ delom, med „slabimi“ in „dobrimi“ delavci, poskuša Ilija Popit za krizo v kateri se nahajamo, narediti krive „desettisoče zaposlenih“ in „slabe delavce v tovarnah“. Kakor mu temeljno protislovje blagovne produkcije razpade na to razločevanje, tako mu zaplankanost njegove vulgarne znanosti ne dovoljuje, da bi za nepotrebno „desettisočev zaposlenih“, za kar se tudi sam zavzema, spoznal zgolj fenomene zakonov akumulacije. Njegovo stališče je poziv k legalizaciji rezervne industrijske armade dela. Kje črpa argumente?

„Najbrž se velja ob tem tudi spomniti, da tedaj, če ni ločnice med dobrim in slabim in potrebnim in malopotrebnim delom, tudi ni volje po spreminjanju sestave gospodarstva in boljšemu gospodarjenju. Ker te ločnice pogosto ni, se nam tudi vsakih nekaj let zgodi, da se

OPOMBE:

1. Karl Marx, Beda filozofije, cit. po Kapital I, str. 95, opomba.33, CZ;
2. Ilija Popit, Kolikšno plačilo za slabo delo?, DELO, 27. marec 1981, str. 4;
3. isto;
4. Zakon o združenem delu, člen 14., str. 30, Gospodarski vestnik;
5. Jasno je, da obstajajo pri nas „avtoritete“, ki „nasilno“ posegajo v zakonitosti blagovne produkcije, bodisi administrativno ali pa preko tim. družbenih mehanizmov. SIS za cene je eden teh mehanizmov, ki igrajo odločilno vlogo v družbi prehodnega obdobja.
6. Pravimo: v pogojih prevladujoče blagovne produkcije, saj imamo na eni strani opraviti s tendenco po socializaciji ekonomije, skladno s spreminjanji se produkcijskimi odnosi in uveljavljanjem delavskega samoupravljanja. Na drugi strani pa imamo še vedno, prevladujočo, blagovno produkcijo, ki se tej tendenci zoperstavlja še posebej močno v pogojih krize, kakršna je današnja.
7. Ilija Popit, isto;
8. Do zmanjšanja kapitala je konkretno pri nas prišlo zaradi zgodovinskih in strukturnih vzrokov, za katere moramo tu le samovšečno omeniti, da smo jih skušali obširneje obravnavati v prvih dveh delih tega članka in člankih „Za komunistično perspektivo razvoja I–III“ v prejšnjih številkah Tribune.
9. Ilija Popit proces večanja vrednosti življenjskih potrebščin napravlja za „naravnega in potrebnega“, ko pravi: „Hkrati so k temu manjšanju domače porabe in s tem k večanju izvozu ter zmanjševanju dolga v tujini prispevale dražje blago. Torej tudi, kadar so šle dražje za takšne namene, ne moremo šteti v zlo, ki tlači delovnega človeka, ampak so naraven in potreben pripomoček za manjšanje porabe.“

TRIBUNA, ŠTUDENTSKI ČASOPIS
izdaja ZK ZSMS, LJUBLJANA
Trg osvoboditve 1/II, soba 86

UREDNIŠTVO: Mitja MARUŠKO — glavni urednik; Bojan KORSIKA — odgovorni urednik; Bojan KORSIKA, Igor BAVČAR — teorija; Rudi PODGORNİK, Dušan TURK — naravoslovje; Andrej DRAPAL — mater-poetika; Mojca DOBNIKAR — tajnica; Mirjetka ŠUSTERŠIČ — lektorica; Danilo ANTONI — likovna in tehnična oprema; Mitja HRIBAR — distribucija, Franc MILOŠIČ — posebne naloge. Stalni sodelavci: Ivo GULIČ, Miha KOVAČ, Jože NOVAK, Tomaž KRAŠOVEC.

IZDAJATELJSKI SVET: Bojan KLENOVŠEK, Primož HAINZ, Mile ŠETINC, Silvija LESNIK, Samo HRIBAR, Tomaž KRAŠOVEC, Jože PETROVČIČ (predsednik), Igor BAVČAR, Bojan KORSIKA, Franc MILOŠIČ, Mitja MARUŠKO.

URADNE URE so vsak dan od 10. do 13. ure v prostorih uredništva. DEŽURSTVA posameznih uredništev: ponedeljek — materpoetika, torek — univerza, sredo — prodaja in likovna oprema, četrtek — naravoslovje, petek — teorija; glavni in odgovorni urednik — vsak delovnik. Redni JAVNI SESTANKI uredništva so vsak četrtek ob 17. uri. Rokopisov ne vračamo in

pisem uredništvu ne honoriramo. Pisma uredništvu ne smejo presegati 7,5 strani (pol avtoske pole). Celoletna naročnina je za dijake 50 din, za ostale 100 din. Številka žiro računa: 50101-678-47303, z obveznim pripisom: za TRIBUNO. TISK: Tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Priprava za tisk: IBM Dnevnik. Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/70 z dne 22. januarja 1973.

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

PROBLEMSKA KONFERENCA RK ZSMS

Problemska konferenca RK ZSMS „o družbeno-ekonomskem položaju mladih“ je pomembna ne le zaradi zahtev, ki jih je postavila za spremembo štipendijske politike, na podlagi česar so bile sprejete zadnje valorizacije kadrovskih štipendij in ponovne valorizacije štipendij iz združenih sredstev, ter zaščite socialne varnosti tistih štipendistov (načeloma in v skladu z novim samoupravnim sporazumom in ob neupoštevanju sklepa o izplače-

vanju ugodnejše štipendije so to bili praktično vsi), ki so dejansko dobili manj. To je ZSMS enostavno morala in bila dolžna storiti ter čisto praktično to že počenja.

Pomembnejša je bila zaradi tega, ker je tudi z njo še enkrat postalo nepomembno to, da je bila to konferenca ZSMS! Zakaj? Razprave, ki smo jih slišali, ter stališča, ki smo jih in ste jih tudi vi v Tribuni prebrali, presegajo neke umetno ustvarjene „mladinske probleme“ in razglab-

ljanja o „položaju mladih“. Presegajo tudi na konferenci tako zastavljeno temo: „družbeno-ekonomski položaj mladih“.

Konferenca je dokazala, da teh vprašanj ni, da so umetna, oziroma toliko bolj nepomembna, kolikor bolj pomembno je to vprašanje zastavljeno samo skozi vprašanje o družbeno-ekonomskem položaju delavskega razreda in delavstva pri nas sploh. To dokazujejo tudi razprave, ki jih objavljamo v nadaljevanju.

BAVČAR: DRUŽBENO-EKONOMSKI POLOŽAJ DELAVSKEGA RAZREDA IN NALOGE ZSMS

V nasprotju s prijetnim ambientom in vzdušjem, v katerem se trenutno nahajamo predlagam, da svoje razprave na (nudi vam ga kulturni dom Ivana Cankarja) današnji konferenci, in sploh v delu naše organizacije, zastavimo zelo ostro, kritično in resno. Moj predlog ni plod moje samovolje, pač pa korenini v ostrem, kritičnem in resnem položaju, v katerem se danes nahaja delavski razred in delovni ljudje v Sloveniji in Jugoslaviji. Kje vidim ta oster, kritičen in resen položaj delavstva? Na področju družbeno-ekonomskih odnosov prav gotovo v izredno težkem reševanju stanovanjskega vprašanja delavcev, ki mu botrujeta tako manjša gradnja stanovanj, kakor izredno visoke cene za pridobitev in vzdrževanje stanovanj. V izjemnem povečanju cen vsem osnovnim življenjskim potrebščinam, ki so potrebne za reprodukcijo delovne sile (možnosti delavcev, kar ogroža celo fizični minimum nekaterih delavcev, katerih delež ni tako majhen, kakor se zdi. V naraščajoči stopnji nezaposlenosti, ki najbolj prizadeva prav mlade ljudi, in ki je posledica zastaja celotnega reprodukcijskega procesa v družbi, kateri ne zagotavlja (iz različnih razlogov: recimo pomanjkanje reprodromateriala itd.) in ne more zagotavljati več niti polne zaposlenosti že zaposlenih delavcev. Tako se v zadnjem času srečujemo s paradoksalno situacijo, v katero je potisnjeno delavstvo, ko so recimo, v neki mariborski tovarni delavke same zahtevale, da bodo delale še tretjo izmeno in si tako zagotovile boljše plače in s tem boljše življenjske pogoje. Vendar to ni bilo mogoče in ni mogoče prav zaradi zastajanja celotnega reprodukcijskega procesa, ki za izhod iz krize postavlja prav zaprav ravno nasprotno zahtevo.

Vse to priča o izjemno težkem, ostrem, kritičnem in resnem položaju delavstva. Dodatne argumente za to pa nam ponujajo tudi gibanja na področju delitve sredstev za osebne dohodke, za plače, ki realno zaostajajo kar za 12 % glede na lansko leto in 32 % za rastjo dohodka. Takega padca, tako resnega položaja delavstva, nismo poznali že več kot 10 let, saj s plačami, ki jih dobivajo, delavci niti približno ne pokrivajo naraščajočih stroškov svojega življenja.

To, kar sem povedal do sedaj, kljub temu, da kaže na družbeno-ekonomski položaj delavcev predstavlja tudi osnovne elemente političnega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi, položaja delavcev v procesu odločanja o celotni družbeni reprodukciji. Ta položaj je toliko ostrejši v razmerah, ko z ustvarjeno presežno vrednostjo, dohodkom ne razpolagajo združeni delavci, ampak se združenemu delu odtuji preko raznih dajatev in obveznosti. V sled tega se slabša reprodukcijska sposobnost delovnih organizacij na eni in družbeno-ekonomski položaj delavcev na drugi strani. Delavci ne odločajo o dohodku, ki ga ustvarjajo. Kljub temu, da se razmerje odtujenega dohodka v zadnjem času zmanjšuje, pa je potrebno povedati, da se akumulacijska sposobnost gospodarstva veča v celoti na račun slabšanja položaja delavcev, nižanja osebnih dohodkov delavcev. V teh pogojih o uveljavljanju načela delitve po delu ne moremo govoriti. Na nivoju družbe kot celote — če analiziramo položaj delavstva v celoti, kajti le to se mi zdi pravi pristop — lahko ugotovimo, da plače ne pokrivajo niti osnovnih življenjskih potreb. Vendar ne zato, ker delavci ne bi hoteli delati, ker delajo manj in s tem tudi dobivajo manjše plače, pač pa zaradi tega, ker delo, ki ga opravljajo, družba prizna le na tržišču, katerega zakoni pa so neizprosni in v razmerah krize pogubni za nekatere delovne organizacije. Ugotovitve slovenskih sindikatov nam povedo, da več kot 14,6 % vseh delavcev v SR Sloveniji dobiva manj kot 6.000 dinarjev mesečno. To mora postati eno osnovnih

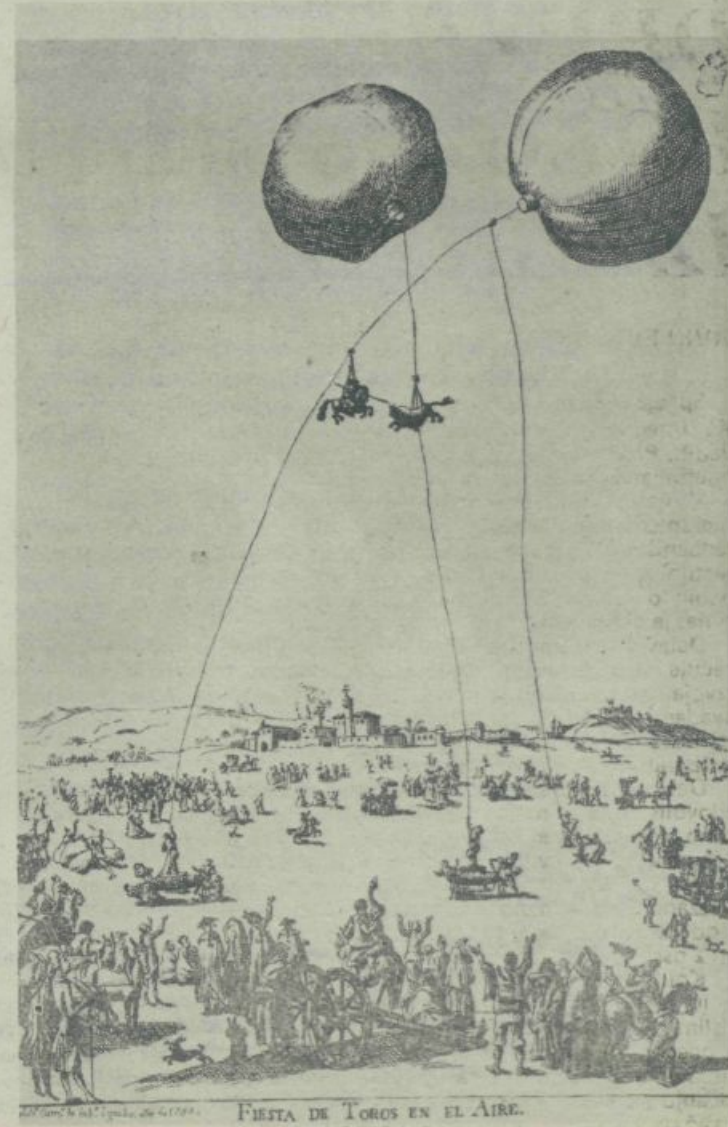
vprašanj, s katerim se mora ukvarjati tudi naša organizacija. V teh razmerah, pogojih naraščajočih življenjskih stroškov, manjšanja plač itd., se postavlja s strani delavstva v Sloveniji predvsem dve zahtevi:

— silovit pritisk na povečanje osebnih dohodkov, ki je popolnoma razumljiv, in ki ga ni moč zavračati kljub usmeritvam, ki so bile sprejete na tem področju; — druga zahteva pa se kaže v tendenci vedno bolj pogostega ultimativnega postavljanja zahtev po delitvi dohodka v skladu z načelom vsem enako! V pogojih, ko zastaja celoten produkcijski proces, ko, preprosto povedano; ni dela, delavci postavljajo zahteve, da se bremena stabilizacije enakomerno porazdelijo na ramena vseh v družbi, kar je končno v skladu s stališči sindikatov, ki so bili sprejeti na tem področju. Druga zahteva izraža tendenco, ki pogojno rečeno, uravnilovki, kar je v nasprotju s sprejetimi določili družbenega dogovora o delitvi dohodka. Vendar, tovarišice in tovariši, s svojim stališčem se postavljam na stran delavskih zahtev za delitvijo po načelu vsem enako, in to predvsem tam — to pa najbrž pomeni večino primerov — kjer vzrok težkega položaja delovne organizacije nikakor ni nedelo, lenost delavcev, ampak je to posledica anarhičnosti proizvodnje, ki potiska delavce v razmere, v katerih potek produkcijskega procesa ni odvisen od njihove volje in želja. V teh primerih je potrebno povsod zagotoviti osnovne materialne pogoje za normalno reprodukcijo delovne zmoglosti delavcev in zmanjšati ogromne socialne razlike v delovnih organizacijah, ker se mi resnično zdijo popolnoma brez podlage!!!! Samo v tem smislu sem za načelo vsem enako, ki lahko v kriznem obdobju v produkcijskem procesu občutno izboljša položaj delavcev. Preden končam, bi rad povedal še nekaj o nominalnem nižanju kadrovskih štipendij, s katerim se prav sedaj srečujemo. To je na eni strani izredno težka politična napaka in neodgovornost republiške, obeh univerzitetnih in vseh občinskih organizacij ZSMS in drugih družbenopolitičnih organizacij, ki so kljub sodelovanju v pripravah na podpis novega samoupravnega sporazuma spregledale naravnost katastrofalno določitev v 10. členu ki je pripeljala do nižanja štipendij. Na drugi strani pa mi je, bom zelo blago rekel, nerazumljivo postopanje predlagatelja novega samoupravnega sporazuma, predstavnikov izvršnega odbora in odbora podpisnic samoupravnega sporazuma, ki so sveto zatrdili, da to dejansko pomeni povišanje, ne pa nižanje štipendij, kakor smo prepzno ugotovili.

Menim, da je potrebno posebej v zvezi s tem primerom zaostri osebno odgovornost pristojnih služb in vseh, ki so pri tem sodelovali, saj je naravnost absurdno, da v času, ko tudi študentje, predvsem ti, iz delavskih kmečkih družin, težko in vedno težje živijo, nižamo sredstva za življenje pod krinko usklajevanja sporazuma z določili novih zakonskih aktov.

Na koncu moram povedati, da menim, da mora naša organizacija v vseh teh vprašanjih vedno stopati korak naprej, predstavljati najbolj radikalne zahteve in vedno postopati v interesu tistih v naši družbi, katerih družbeno-ekonomski in politični položaj je najslabši. In to so delavci. V nasprotnem bomo povoženi, pojavljali se bomo potem, ko bo stvar šla že mimo, postali bomo nepotrebni. In prav je tako. Samo revolucionarna pozicija, ki stopa korak naprej, ponuja članstvu organizacijo, na katero lahko v svojem boju računa. Menim, da stališča, ki so predlagana današnji konferenci, to pričakovanje opravičujejo!

Hvala!

UKZSMS — ŠTUDENTSKI STANDARD V ŠTUDENTSKIH DOMOVIH

MARTIN BERTOK

Seznani bi vas rad, kakšno je stanje v študentskih domovih v Mariboru, kjer razpolagamo s 1.252 ležišči. Problem, ki terja kratkoročno rešitev s strani naših stanovalcev in širše družbe je v tem, da smo stanarine, katere je bila uprava študentskih domov na osnovi zakona o poslovanju — se pravi da so to ekonomske stanarine — dolžna predlagati na eni svojih sej, zavrnili. Gre namreč za 25 % povišanje, kar pomeni približno 30 tisoč din na posteljo. Na zborih stanovalcev smo ta predlog obravnavali in ga soglasno zavrnili in sicer z argumentacijo, da ne gre za neupravičeno podražitev, ampak da gre za podražitev, ki jo študentje stanovalci ne moremo prenesti. O tem problemu smo obvestili pristojne organe — medobčinsko zvezo komunistov in SZDL v Mariboru ter Univerzitetno konferenco in Mestno konferenco mladine, ki je ta problem sprožila dalje.

Naj povem, da smo se pogovarjali tudi z izobraževalno skupnostjo študentov, s tov. Feldinom, ki zagotavlja, da je ta problem rešljiv v okviru obstoječe študentske politike. Po naših podatkih, ko smo anketirali prebivalce, smo ugotovili, da jih je nekaj čez 50 % takih, ki prejemajo družbeno pomoč — štipendije, bodisi iz

kadrovskih ali iz družbenih sredstev. Zato mislimo, na osnovi takih podatkov, da je študentska politika necelovit instrument za reševanje te problematike, saj bi izpustila večji del te populacije.

Študentski domovi so zakon organizacije posebnega družbenega poimenja, žal pa se ta stvar ne kaže nikjer drugje kot samo v zakonih tako je naše stališče in stališče stanovalcev v študentskih domovih. Tukaj smo, stanujemo študentje, ki izhajamo iz družin z najnižjimi osebnimi dohodki v Sloveniji, vendar je v takih pogojih bivanja, se pravi pri takih cenah in pri takih uslugah, to nemogoče. Razumevanje smo dosegli, vendar je problem kratkoročnega značaja. V smislu, da so ogroženci delavci uprave, gre za možnost razreševanja problema nekje dva meseca, približno po zagotovilih, ki jih ima uprava, glede na sklade, ki so še na voljo, kot črpanje in pokrivanje nastajajočih se izgub. Torej stanovalci zahtevamo oziroma predlagamo subvencijo, ker je to edino rešljivo. Glede na to, da v študentskih domovih stanujejo tudi študentje iz drugih republik in tudi tuji študentje. Vendar smo stanarine zavrnili vsi, se pravi, da tudi tisti, ki dobivamo štipendije, ne zmremo več takih stroškov. Računamo z bistveno vlogo prav mladinske organizacije, da ta problem pomaga razrešiti v najkrajšem roku.

UK — ŠTIPIENDIRANJE

BOJAN KLENOVŠEK

Rad bi spregovoril o študentski problematiki, še posebej pa o novem samoupravnem sporazumu o štipendiranju. Po novem samoupravnem sporazumu o štipendiranju se študentu poveča na povprečno oceno 150 točk, medtem ko se mu odzve 250 točk za hitrost študija, do 200 točk za nerazvite občine, ostane pa odprto vprašanje do 200 točk za deficitarne poklice, katere je sedaj določala skupna komisija podpisnic samoupravnega sporazuma na nivoju republike, po novem pa bo to določala skupna komisija podpisnic samoupravnega sporazuma za vsako občino posebej. Strokovne službe so izdelale tabele, iz katerih je bilo razvidno, da se kadrovske štipendije povečajo od 20 do 33 %, kar bi znašalo v povprečju za 24 %. Vendar omenjena tabela ni upoštevala zgoraj omenjenih dodatkov, tako da je dobil študent s povprečno oceno od 7,3 do 7,9 po starem samoupravnem sporazumu maksimalno 1220 točk ali 397720 starih dinarjev štipendije, po novem samoupravnem sporazumu pa znaša maksimalno število točk, tudi z vsemi dodatki, 920 ali 299 tisoč 920 starih dinarjev, kar pomeni, da se kadrovske štipendije niso povišale za 24 %, kot je bilo dogovorjeno in zagotovljeno s strani strokovnih služb in Izvršnega odbora skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma, ampak da so celo nominalno padle. Povečale so se samo tistim študentom, ki do sedaj niso imeli prav nobenega dodatka, tudi tistega za 250 točk — za hitrost študija ne, kar pomeni, da so bili to slabši študentje, ki niso v rednih rokih opravljali svojih obveznosti. Iz tega logično izhaja, da nov samoupravni sporazum o štipendiranju podpira slabše študente, medtem ko dobrim in odličnim študentom štipendija ne ostane na istem nivoju, ampak, kot prej dokazano, celo nominalno pada. Posledica tega je tudi, da ta samoupravni sporazum ravno zaradi tega nima prehodne odločbe, katera bi zagotavljala, da nihče od študentov ne sme prejemati manjše štipendije, kot jo je prejemal po starem samoupravnem sporazumu. To pomeni, da so strokovne službe in Izvršni odbor skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma neodgovorno opravile svoje naloge, ker bi se morale zavedati vseh naštetih posledic.

Iz vsega tega predlagam, da je potrebno najkasneje do konca tega meseca urediti naslednja vprašanja: Zagotoviti je potrebno, da nihče ne sme prejemati manjše štipendije kot jo je prejemal po starem samoupravnem sporazumu; drugič da se valorizira vrednost točke s 1.1., in ne s 1.9. 1981, v

skladu s porastom življenjskih stroškov; nazadnje se je točka valorizirala s 1.1. 1980 glede na povprečne osebne dohodke v letu 1979, mislim, pa, da vemo, koliko so življenjski stroški narasli v letu 1980, še posebej pa v prvih mesecih leta 1981, tretjič, ponovno je potrebno proučiti sistem izračunavanja točk za kadrovske štipendiranje četrtič, v študentskem centru je bil včeraj sprejet sklep, da se stanarine ne bodo povečale, vse dokler ne bo jasno, kakšno bo stanje s kadrovskimi štipendijami.

DRUŽBENO EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH IZ DRUGIH REPUBLIK

ERVIN FIDLINOVIČ

Spregovoril bom o problematiki družbeno ekonomskega položaja integriranih vprašanj delavcev iz drugih republik, zlasti mladih. Problemi, ki so v zvezi s tem prisotni v dolenjski regiji, so podobni za celotno Slovenijo.

V naši občini imamo veliko delavcev iz drugih republik — imigrantov, ki so zaposleni v skoraj vseh dejavnostih, zlasti pa v gradbeništvu, gozdarstvu, vodnem gospodarstvu, avtomobilski in tekstilni industriji. Kar se tiče starostne strukture, je zelo veliko mladih delavcev. Glavni motiv zaposlovanja delavcev — imigrantov pri nas je ekonomska in eksistenčna potreba.

Delavec — imigrant je izgubil svoje primarno socialno okolje. Srečuje se s težavami glede jezika, kulture, tradicij, religije in razvoja proizvodnih odnosov. Moral se je seznaniti z novimi navadami, običaji, organizirati bivališče ipd. Mora se torej prilagoditi novemu okolju, novim razmeram. Pri tem rabi pomoč tako družbenih institucij kot sodelavcev.

Delovna učinkovitost, zadovoljstvo z delom, kot tudi osebno zadovoljstvo, vse to je močnejše odvisno od tega, koliko in kako polno lahko delavec zadovoljuje svoje socialne potrebe v proizvodnem procesu. Čimveč psihosocialnih potreb bo lahko zadovoljeval v delu, manjša bo odtujenost, večje bo medsebojno zaupanje in navezanost na delovno organizacijo, razvijala se bo samoiniciativa in odgovornost. Tedaj se bodo splošni skupni interesi začeli prepletati z osebnimi.

Koliko dejansko delavci iz drugih republik uresničujejo socialne in druge potrebe, ki predstavljajo povprečni družbeni nivo? Mislim, da lahko ocenimo, da še zdaleč ne zadovoljivo. Izhodišče za oceno naj nam bo uresničevanje Samoupravnega sporazuma o minimalnih standardih za življenjske in kulturne razmere pri zaposlovanju delavcev. Tega sporazuma še vrsta OZD ni podpisala ter je še več podpisnic, ki ga dosledno ne uresničujejo.

Dejstvo, da stanuje v privatnih aranzmajih še vedno skoraj polovica delavcev, pa kaže, da je zainteresiranost delovnih organizacij za nastanitev delavcev iz drugih republik, ki so se zaposlili pri njih, daleč premajhna, s tem pa tudi njihov odnos do teh delavcev neustrezen. To je vsekakor posledica splošnega deficita v stanovanjski gradnji. Obstoječe stanovanjske razmere delavcev iz drugih republik so velikokrat pod nivojem nastanitvenega minimuma. Še vedno živijo precej teh delavcev v barakah, ki so čisto dotrajane in pod vsakim sanitarnim in stanovanjskim minimumom. Takih pogojev bivanja ne morejo zagotoviti dobrega počutja v okolju, v katerega so prišli, niti možnosti za ustrezen počitek in obnovitev svojih psihofizičnih sposobnosti, da bi lahko bolje in varneje, s tem pa tudi produktivneje delali. Ugotovimo lahko da je stanovanjsko vprašanje za delavca, ki je prišel delat v Slovenijo, bistven problem.

Delavne organizacije vsekakor storijo premalo za razrešitev tega problema. Nekatere delovne organizacije so zgradile sodobne samske domove, žal je še vedno veliko takih, ki nimajo ne domov za delavce in ne ustrezno organizirane celodnevne prehrane.

Zato bo potrebno akcijo za ustrezno reševanje stanovanjske problematike teh delavcev pospešiti v sodelovanju med organizacijami, kjer so le-ti zaposleni, in širšo družbenopolitično skupnostjo. Tu se odpira široko področje dela, predvsem za samoupravne stanovanjske skupnosti, ki bodo morale z usmerjeno gradnjo skrbeti za odstranitev barakarskih naselij. Delovne organizacije pa bodo morale z gradnjo samskih domov poskrbeti za ustrezno nastanitev. Potrebno bo delavcem, ki se odločajo ostati, živeti in ustvariti družino pri nas omogočiti pridobitev družbenega stanovanja, in ne-kot se to dogaja, da se delavci ki so nastanjeni v samskih domovih ali kako drugače, nekako izloča oz. se jim onemogoča pridobitev družbenega stanovanja. Kar se tiče samskih

domov, morajo postati organizirani centri za rekreativno kulturno dejavnost delavcev v prostem času.

Kakšen je nivo standarda teh delavcev, kaže tudi to, kako izkoriščajo svoj prosti čas. Precej jih preživi večino prostega časa v gostilnah ali pri kartah.

Vzrok, da je aktivnost v prostem času dokaj neorganizirana, je v tem, da se delovne organizacije premalo zanimajo za življenje svojih delavcev izven delovnega časa. Ravno prosti čas pa je tisto področje, kjer bo treba še marsikaj storiti, da bi priseljenim delavcem zagotovili boljše pogoje bivanja, s tem pa boljše vračilenost v okolje, zlasti še zato, ker so to v glavnem mladi ljudje.

Potrebno bo odpraviti miselnost, da je treba delavcu, ki pride na delo v Slovenijo, zagotoviti le delovno mesto in skromno nastanitev, vse ostalo pa je njegova lastna skrb. Prav tako moramo organizirano pristopiti k organiziranju kulturnih, zabavnih in športnih prireditev. Treba bo dati večji poudarek izvirnim kulturnim okoljem, iz katerih so delavci prišli, da bi tako lažje prenesli odsotnost iz domačega okolja, hkrati pa se skozi lastno ustvarjalnost ter povezani s kulturnimi dobrinami novega okolja lažje prilagodili oz. vključili vanj. Pri tem bodo odločilno vlogo morale odigrati tako OZD, ki zaposlujejo delavce iz teh republik, kot tudi kulturne skupnosti.

Večina delavcev iz drugih republik, ki pride v Slovenijo, je nekvalificirana. Toda veliko jih napreduje po vsej kvalifikacijski lestvici. Delovne organizacije porabijo znatna sredstva za izobraževanje in usposabljanje teh delavcev. Mnoge panoge, zlasti v gradbeništvu in industriji, zasledujejo politiko internih kvalifikacij. To je zelo ozko izobraževanje, oziroma usposabljanje za prav konkretno delo oz. delovno mesto. Z internimi kvalifikacijami se delavce veže na delovno organizacijo in do neke mere preprečuje fluktuacijo. V gradbeništvu je že nekaj časa prisotna zelo neustrezna kvalifikacijska struktura v proizvodnji. Mladi ljudje v Sloveniji se skoraj ne odločajo več za gradbene poklice. Da bi se stanje popravilo, bo potrebno nujno spremeniti, oz. boljše družbeno ovrednotiti delo gradbenega delavca oz. delo v težkih pogojih ter izboljšati ostale pogoje dela in življenja teh ljudi.

Potrebno bo spodbujati in omogočati izobraževanje ob in iz dela ter bolj načrtno planirati izobraževalne potrebe v OZD, ki mora biti usmerjena preko usmerjenega izobraževanja. Ne bi smeli več dovoliti, da bo vajenec izkoriščen kot poceni delovna sila. To je zelo prisotno v gradbeništvu, kjer so učenci v glavnem iz drugih republik. Mislim, da bi bilo zelo v redu, da se deficitarni poklici, oz. učenci iz drugih republik, ki se odločajo za te poklice, štipendirajo in usmerijo v šole v mestu bivanja, in ne, kot je praksa sedaj, da jih pripeljemo v Slovenijo in tukaj šolamo.

Ce seštejemo nakazane probleme, lahko ugotovimo, da družbeno ekonomski položaj delavcev iz drugih republik, posebej še mladih pri nas ni na zadovoljivi ravni, posebno zdaj, ko je padel standard nasploh, ko se krčijo vse oblike porabe ter razne oblike regresiranja ipd.

Zveza socialistične mladine skupaj z ostalimi subjektivnimi silami v družbi bo morala v naprej bolj dosledno analizirati in spodbujati reševanje teh zelo perečih problemov, ki zadevajo družbeno-ekonomski položaj delavcev iz drugih republik pri nas.

Osnovna vrednota in cilj naše samoupravne socialistične družbe je človek in vstanski razvoj njegove osebnosti. Izhajajoč iz tega načela, bo Zveza socialistične mladine Slovenije s svojo dejavnostjo morala ustvarjati pogoje za uresničitev tega družbenega načela v vsej družbi in za vse.

OK ZSMS NOVO MESTO

DRUŽBENO EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH IZ DRUGIH REPUBLIK

UVOD

V Sloveniji je veliko število delavcev iz drugih republik. Nekateri so prihajali preko Skupnosti za zaposlovanje, nekateri preko znancev, nekateri kar tako na slepo, s trebihom za kruhom.

Prihajali so iz vseh koncev Jugoslavije, deloma kot pomoč manj razvitim republikam pri reševanju nezaposlenosti, največ pa zaradi hitro rastočih investicijskih vlaganj v Sloveniji, in sicer v razmeroma nizko razvite tehnologije, ki so zahtevale veliko ne kvalificirane delovne sile. Te doma ni bilo mogoče dobiti predvsem zaradi hitro naraščajočega razlikovanja fizičnega in umskega dela in naraščanja povprečne izobrazbene strukture, ki je bila pred tehnološkim razvojem proizvodnih zmogljivosti na eni strani, po drugi pa je ta izobrazbena struktura usmerjena v negospodarstvo.

S svojim prihodom v novo okolje so se ti, predvsem mladi ljudje, srečevali z različnimi problemi, od nepoznavanja jezika, stanovanjskih problemov, relativno konservativnega okolja, do slabih pogojev dela, vključevanja v samoupravno in družbeno življenje itd.

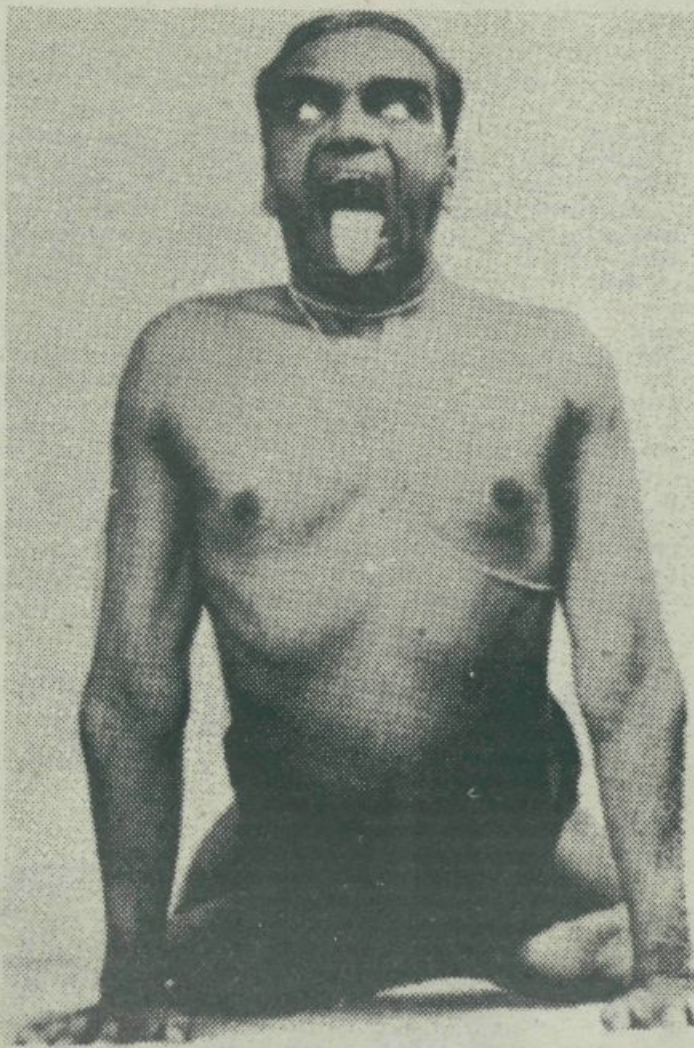
Stanovanjska problematika

Po prihodu je prvi problem, s katerim se sreča tak človek, stanovanje. V nekaterih občinah so se dogovorili, da OZD ne smejo sprejeti delavcev, ki nimajo stanovanja. Ponekod je to še vedno prepuščeno stihiji, toda tudi ta omejitev je bila zelo dvosmislena, kajti zadostovalo je, da imaš kakršno koli „luknjo“, pa se je šlo, da imaš stanovanje. Problemi so nastajali, ko si je ta delavec hotel ustvariti družino. Problemi so takrat dobili širšo razsežnost, ne le v TOZD in KS, temveč tudi v širši družbenopolitični skupnosti, kajti ponavadi so taki delavci prišli na vrh prioriteten list za doseljevanje stanovanj, saj so socialno najbolj ogroženi zaradi relativno nizkih osebnih dohodkov, (povprečno gledano — ker opravljajo večinoma manj zahtevna ali pa ozko usmerjena dela), in ker živijo v slabih stanovanjskih razmerah, v katerih ustvarjajo družine. Absurd je v tem, da ima večina teh urejene stanovanjske razmere v okolju, iz katerega prihaja.

Stanovanjski pogoji samcev so ponekod veliko boljši, če govorimo samo o standardu bivanja; toda še veliko je takih samskih domov ali barak, ki ne nudijo niti osnovnega minimalnega standarda bivanja. Delovne organizacije še naprej vztrajajo, jih imajo in vanje vseljujejo brezdomne samce, da bi jim služili kot najbolj poceni delovna sila. Druga plat medalje je vsebina bivanja v takih samskih domovih, kot je družbeno življenje, vključevanje v kraj, športno ali kulturno udejstvovanje, vključevanje in aktivno sodelovanje v družbenopolitičnih organizacijah, ne nazadnje v samoupravno življenje OZD.

Dejstvo je, da ponavadi samski domovi ali barake raznih OZD „štrlijo“ v marsikaterem kraju kot okužen del, in se ga ljudje izogibajo v velikem krogu, kar spet povečuje že tako veliko distanco med temi ljudmi in krajem. In ko pogledamo v srž organiziranosti domov, ugotovljamo, da je v veliki večini skoraj nemogoče govoriti o kakršni koli samoupravi, pač pa je vsa oblast prepuščena zelo ozkemu krogu ljudi iz kadrovske ali drugih služb posamezne OZD, ki lahko izselijo ali vselijo tega ali onega delavca, kadar se jim zazdi; ravno tako pa posegajo v življenje in vsebino bivanja, kot da bi ti stanovalci bili del inventarja.

Na splošno velja, da se družbeni dogovori o standardu in organiziranosti ne spoštujejo in se grobo kršijo, po drugi strani pa inšpekcijske in druge službe zelo slabo kontrolirajo izvajanje le-te ali pa zamižijo v interesu OZD. Značilno je le to, da kadar se ga ta ali oni napije in je bolj hrupen kot po navadi, takoj kličejo policijo.

Izobraževanje in usposabljanje

Veliko število teh ljudi pride z zelo nizko izobrazbo. So tudi taki, ki so še nepismeni, precej pa jih je brez popolne osemletke. Del teh je prišel z določenimi poklici, največ gradbenimi, železniškimi, kovinarskimi. Zelo malo primerov je bilo, da bi v kakšni OZD organizirali npr. dokončanje osnovne šole, še bolj redko je zaslediti, da se omogoča napredovanje v poklicu — izjemoma so nekatere gradbene OZD in železnica. Večina je prepuščena lastni iniciativi in riziku.

Nikakor ne smemo zanemariti položaja mladih učencev v gospodarstvu, ki so se prišli učiti v Slovenijo. OZD, za katere se

usposablja, jim nudijo bivanje v že prej omenjenih domovih, štipendijo, ki je kakor simbolična žepnina, čeprav praktični pouka opravljajo in delajo ravno tako kot drugi delavci. Vprašanje, ali je to direktno izkoriščanje?

Vključevanje v DPO, DO—D...

Zelo velik problem je vključevanje teh ljudi v družbeno življenje. Največkrat so prepuščeni lastni iniciativi, ko gre za ukvarjanje s športom ali kakšno drugo aktivnostjo. Silijo v gradnjo razigrš zraven svojih bivališč, kar jih še bolj ločuje od kraja. Po drugi strani pa sindikati in drugi subjekti zelo malo naredijo za povezovanje teh ljudi z že obstoječimi društvi in organizacijami, ki imajo materialne in kadrovske možnosti za izvajanje teh aktivnosti. Hkrati bi s to povezavo približevanje posameznika okolju obratno potekalo veliko lažje in hitreje. Zelo malo se vključuje v družbenopolitične organizacije, deloma zaradi nepoznavanja jezika, deloma zaradi konservativnega mišljenja okolja, češ da so prišli zato, da bi delali, ne da bi se ukvarjali s politiko. Ta, druga plat v zadnjem času zelo hitro izboljšuje, toda v nekaterih okoljih obstaja. Na njihovo vključevanje vpliva tudi sorazmerno nizka samoupravljalna zavest. Pasivnost je primeren kraj za razvijanje forumskega dela, za izigravanje samoupravnih pravic, po drugi strani pa zaklanjanje za nezainteresiranost delavcev za to ali o stvar, ki jo je potrebno obravnavati. Temu ustrezno se oblikujejo informacije, ki kot za nalašč morajo biti zapletene, nerazumne in enostranske, se pravi nepopolne.

ZAKLJUČEK

Vsa ta problematika, ki sem jo našel, ima zelo veliko stično točko s problematiko vseh delavcev. Toda ko premišljam, kako bilo mogoče najbolj ustrezno rešiti vse te probleme, ne morem mimo dejstva, da je treba nemudoma prenehati z „uvažanjem“ te delovne sile, investicije usmerjati v razvoj tehnologije, združevanje sredstev za gradnjo proizvodnih zmogljivosti v krajih, kjer je delovna sila — ne glede na republiške meje, predvsem zato, da se — ljudje ne iztrga iz domačega kraja, kjer imajo urejene stanovanjske razmere in kjer so že vključeni v družbeno življenje. Treba je ustrezno nagraditi dela, ki so po našem malomeščanskem mišljenju umazana in za manj pametne ljudi. Kvaliteten premik na boljše in prineslo usmerjeno izobraževanje in akcija sindikatov za nov sistem nagraditve in vrednotenja proizvodnega in fizičnega dela.

V te elemente je treba obvezno vgraditi dejstvo, da pri razvoju stopnji razvitosti družbenih odnosov še velja zakon ponudbe in povpraševanja na področju delovne sile, ki bo veljal vse do tedaj, dokler bomo delali za lastni obstoj, oziroma dokler bo v nasprotju miselnosti.

Na koncu bi poudaril podatek, da v Sloveniji dela preko 150.000 delavcev iz drugih republik in pokrajin. Nedvomno je to velika začasna pomoč krajem, kjer imajo urejene delovne sile, toda dolgoročno gledano, postaja to dvorezen meč in zavora za hitrejšo ekonomsko emancipacijo republik in pokrajin, po drugi strani pa postaja resna ovira v notranjem slovenskem prostoru za povečevanje produktivnosti, kvalitete dela idr.

V zadnjem času so pozitivna prizadevanja v tej smeri, mislim, da bi morala mladinska organizacija ta prizadevanja v celoti podpreti.

Za KM
Milorad Prodanov

PROBLEMATIKA ŠTUDENTSKIH SERVISOV

Tovarišice in tovariši,

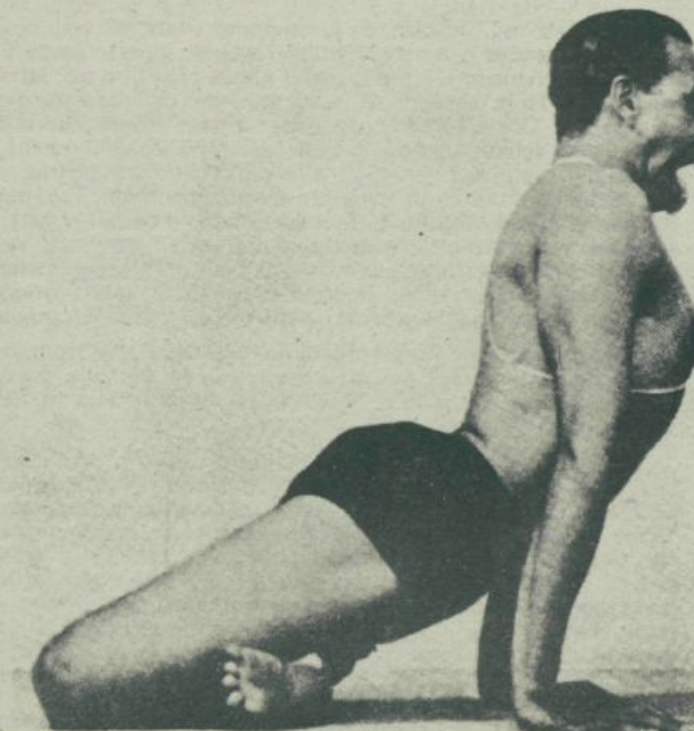
ko razpravljamo o ekonomskem položaju dijakov in študentov, menim, da je v obstoječih ekonomskih in političnih pogojih nujno potrebno določiti in spregovoriti o položaju in mestu študentskih mladinskih servisov. Ko opredeljujemo družbeno vlogo servisov, moramo izhajati iz posebnega družbenega pomena, ki ga opravljajo, in vzajemne povezanosti in pogojenosti med delom na eni strani in materialnimi pogoji študentov in učencev na drugi strani. Servis po eni strani še vedno pomaga pri premagovanju gmotnih težav študentov, po drugi strani pa dobiva čedalje večji pomen v izobraževalnem procesu.

Mlade vključuje v proces proizvodnje, samoupravljanja ter ne nazadnje približuje dela in študij, s tem, da jih usmerja na tista področja dela, ki ustrezajo stroki študija. Motiv za delovno angažiranje mladih, šolajočih se ljudi je dvojen. Prvi je socialni, ki zadeva, sčasoma izgublja na pomembnosti ob reševanju njihovega materialnega položaja na druge organizirane načine. Na tej stopnji mora biti še vedno deležen podpore, ker je materialni položaj študentov pomemben kriterij, ki, izgleda, še ne bo tako hitro dokončno rešen. Čeprav težimo k temu, da se sredstva za štipendiranje študentov in dijakov ne prestopajo več, menim, da je vprašljivo, ali bodo zagotovljena vsem v višini, ki bi zadoščala porastu življenjskih stroškov za normalen potek študija vseh, brez dodatnega vira dohodka. Glede socialnega in materialnega položaja študentov je prav gotovo smotrna vloga študentskih in dijaških servisov, saj s svojo dejavnostjo omogočajo specifičen način zadovoljevanja potreb in interesov mladih in širše družbene skupnosti. Posebej je treba poudariti vlogo študentskih in dijaških servisov za študente iz drugih republik, ki prav z deli preko servisov pridobivajo dodatna potrebna sredstva za študij v Sloveniji. Dodatno in edino pomoč pri reševanju socialnega stanja izpolnjuje s tekočim izplačevanjem študentskih honorarjev vnaprej in organizirano obliko posredovanja ustreznih zaposlitev. Zato s svojo dejavnostjo omogoča mnogim študentom socialno, ekonomsko in verjetno nekaterim tudi eksistenčno varnost.

Drugi motiv delovanja, angažiranja mladih pa je naš skupni interes, da se v času šolanja mladi čim bolj, čimprej pripravijo na naloge, ki jih čakajo ob vstopu v združeno delo. Ob predpostavki, da to ne zavira njihovega dela v šoli za kar se vsi trudimo, je tovrstna dejavnost dopolnilna šola v praksi, tako z vidika kadrovske politike zaposlovanja, kakor tudi šola samoupravljanja.

Dejstvo, da bo v perspektivi funkcija servisov z urejenimi materialnimi položajem šolajočih se mladine in samoupravnim združevanjem sredstev za te potrebe počasi upadala, je toliko bolj prisoten drugi motiv delovnega angažiranja mladih; tako se spoznavajo s prakso v delovnih in drugih organizacijah združenega dela in si pridobivajo dragocene izkušnje za bodoče delo v svoji stroki. S tem si razvijajo tudi delovne sposobnosti, pridobivajo delovne navade, razvija se jim odnos do dela kot temeljne vrednote, do družbene lastnine ter delovne in druge ustvarjalne sposobnosti in navade.

Z navedenim motivom delovnega angažiranja mladih pa servis uresničuje tudi temeljni družbeni smoter, kakor ga navaja tretji člen zakona o usmerjenem izobraževanju. Pri opredelitvi vsebine dela servisov kažejo zaključki, da se vloga servisa ne bo zreducirala na navadno podjetniško in posredniško dejavnost, ampak je njegova vloga, glede na položaj v naši družbi, vloga dejavnika, ki omogoča in pospešuje to dejavnost, nedvomno širša. Ob upoštevanju, da je funkcija zaposlovanja izrazito družbenega, se pa postavlja servis v položaj organizacije, ki opravlja dejavnost posebnega družbenega pomena. V zadevah posebnega družbenega pomena pa enakopravno sodelujejo in upravljajo delavci servisov s študenti, dijaki, delegati ustanovitelj in z drugimi zainteresiranimi organi in organizacijami — preko svojih organov upravljanja, ki so v večini primerov tripartitni. Opredelitev družbene vloge servisov bi želel podkrepiti z nekaterimi podatki, ki so iz delovne organizacije Studentskega servisa v Mariboru, s tem, da podobni podatki in problemi, s katerimi se srečujemo mi, obstajajo tudi v drugih servisih v Sloveniji.

V letu 1980 smo imeli okoli 6.000 članov, od katerih je 5.000 redno opravljalo dela prek Servisa. Pri tem so povprečno opravili 176 ur, oziroma delali en delovni mesec in zaslužili 12.000 dinarjev v povprečju na člana. Tukaj so zdaj ti člani, ki so opravili v letu 1980 več kot 10 tisoč ur letno. Se pravi, da so delali več kot 10 ur. Povprečna cena ure pri nas je 50 din. V zadnjem času — kar je zelo pomembno in važno — pa se je pritisk na dela preko študentskih konkretno preko mariborskega Servisa znatno povečal, tem da je ta pritisk dosegel višek prav v prvih dveh mesecih leta 1981, ko je delalo preko Servisa več kot 1.700 članov, ki so povprečno zaslužili že 1.926 din na člana, oziroma kar 62 % več kot bil povprečni dohodek, ki so ga ustvarili v letu 1980. Ob tem smo na eni strani onemogočili pretirane zasluge nekaterim posameznikom, kar je bila nujnost, čeprav je težko takšne primere izločiti na drugi strani pa mislim, da se moramo zahvaliti tudi organizaciji združenega dela na našem področju, ki so nam do takrat ugodnih uspehov oziroma tako ugodne rezultate precej pomagali svojim razumevanjem težavnega položaja, v katerem se nahajamo danes šolajoča se mladina.

Mislim, da o teh akcijah, ki smo jih izpeljali, ne bi posebej razpravljali. To je jasen dokaz, da študentje potrebujejo več srečev, kot jih lahko dobijo s štipendijo. Ker so pravice in obveznosti nejasno formulirane, prihaja seveda v našem delu do problema le-ti izhajajo tudi iz različnih statutov, oziroma iz njihove različne organiziranosti in s tem seveda tudi iz različnega obravnavanja njihovih problemov.

Ker mislim, da iz vsega tega jasno izhajata nujnost in upravičenost obstoja servisov v tem trenutku in tudi verjetno v najbližji prihodnosti, predlagam konferenci, da zavzame stališča, da nujno potrebno ugotoviti:

prvič, da je nujno potrebno ugotoviti upravičenost in potrebnost servisov na področju Slovenije, drugič, kakšno je stanje v študentskih in dijaških servisih tretjič, samoupravno opredeljenost servisov v Sloveniji, četrtič, glede na poseben družben pomen servisov, naj se zagotovi poseben pogoj njihovega poslovanja, oz. naj se omogoči posebni pogoji, v katerih bodo poslovali, petič, da se pri zdravstveni skupnosti Slovenije zagotovi možno zavarovanje članov v primeru nesreče pri delu, kar v tem trenutku ni mogoče in šestič, da se ugotovi, kakšna je povezanost in odvisnost med servisom s štipendijsko politiko in socialnim položajem študentov in dijakov ter seveda z združenim delom. Na koncu pa si ne morem kaj, da bi na glas vprašal:

Ali ne obstaja kakšna korelacija med osipom na tej konferenci, ki jo doživljamo v našem drugem delu, in številnimi problemi, ki mnogo mladine prav eksistenčnimi problemi, o katerih smo danes tukaj marsikaj slišali?

MARJAN KRANJEC

MARKSIZEM IN ŠOLA

Ali je program predmeta vsebinsko zadovoljiv? Ali ga poučijo pravi učitelji? Ali se ga učijo pravi študentje?

Meni pa se ob vseh neskončnih pedagoških variacijah na omenjena tri vprašanja vse pogostejše vsiljuje novo, nekoliko nerodno razmišljanje: do kod se sploh lahko trpita marksizem in šola. Vedno več mi dajo opraviti tisti študentje, ki jih odvrta šolska prikazen marksizma.

Šolski marksizem je hočeš nočeš vprežen v potrjevanje institucije. Držati se mora mesta v programu, s čimer priznava legitimnost vseh ostalih delov programa. Namesto da bi bil z njimi v kritičnem razmerju, brani njihovo veljavo, ker brani s tem tudi svoje mesto med njimi. In to naj bi bila teorija spreminjanja sveta...

Podobno je čudna figura tudi učitelj šolskega marksizma, ki bodisi nenehno zardeva ob pojasnjevanju marksističnih filozofskih postavk, ali pa — kar je bolj v navadi — izkorišča avtoriteto, ki mu jo zagotavlja šola, celo do te mere, da si ne podreja samo študentov, ampak tudi kompletne klasične marksizma. Marx potem ni mislil tistega, kar je sam napisal, ampak tisto, kar je učitelj o tem zapisal v svojih skriptah. Sicer pa, Marx tako ni bil noben profesor in o pedagogiki ni imel pojma, zato res ne more on odločati o tem, kako učiti marksizem.

Šolski marksizem praviloma sploh ni netoleranten, celo predpostavlja obstoj več marksizmov, med njimi pa seveda tudi tistega „za šolo“. Slednji razumljivo ni „ta pravi“ marksizem, saj bi sicer imeli v šoli še (bognasvaruj) revolucijo.

Je marksizem za otroke? Z njim discipliniramo, socializiramo mlado generacijo. Pri pouku marksizma se učenci ne izkazujejo s svojimi stališči, ampak s stopnjo prilagojenosti. Prilagojenosti komu? Učitelju vendar, saj ima on v rokah „škarje in platno“.

Pri vsem tem ni tako pomembno, kaj se ponuja kot marksizem. Učitelji raziskovanja pravega marksizma v glavnem sploh ne štejejo za svoje opravilo. Oni si le izberejo „enega od razpoložljivih“ marksizmov in njihova edina skrb je, da pravočasno izberejo drugega, če je s prejšnjim kaj narobe. Tega tudi pred študenti ne skrivajo.

Vse to skupaj se krasno ujema z Marxom, in sicer s tistimi mesti v njegovih delih, kjer govori o malomeščanski zavesti oz. o filistrih. V mislih je imel tiste številne prijazne ljudi, ki se od svojih prvih šolskih dni naprej skrivajo sami pred seboj in smrtno preplašeni tajijo svoje pravo bistvo, ker ga štejejo za neodpustljivi greh lastne neprilagojenosti.

Kako pa potem sploh učiti zaresni marksizem, da ne bi zapadli v potvorbe opisanega šolskega marksizma?

Nekateri odkazujejo, da to sploh ni možno in s tem posredno opravičujejo početje v šolah. Za tako tezo je vedno pri roki stari dobri Platon, ki je razsodil: „Če se množica ukvarja s filozofijo, potem nekaj ni v redu bodisi z množico bodisi s filozofijo.“

Lenin pa je vendarle najavil družbo, v kateri bodo tudi kuharice filozofirale. Očitno je bil prepričan, da je filozofija za vse ljudi. Potem tudi množični, popularni (vsem dostopni) marksizem ni nemogoča stvar. Celó obratno — marksizem, kot zadeva človeštva, mora to človeštvo obvezno nagovoriti. Marksizem in pop-marksizem sta neločljivo povezana, sta v resnici eno.

„Kot najde filozofija v proletariatu svoje materialno orožje, tako najde proletarijat v filozofiji svoje duhovno orožje, in brž ko bo strela misli temeljito udarila v ta naivna ljudska tla, se bodo Nemci emancipirali v ljudi.“ (K. Marx, Prispevek h kritiki Heglove pravne filozofije — Uvod.)

Marx je nedvomno imel v mislih pot med ljudi in to od samih začetkov oblikovanja svoje nove teoretične koncepcije sveta in zgodovine. Zatorej potreba po populaciji marksizma ne sledi šele iz študijskih načrtov, ampak iz marksizma samega, ker hoče in zna biti stvar vseh ljudi. Marksizem je zato prav lahko bil v šolah, ko ga ni bilo v študijskih načrtih, in ga danes prav lahko ni, četudi je v študijskih načrtih. Marksizma niso vpeljali v šolo preprosto zato, da ne bi manjkal (kot krokodil v živalskem vrtu), ampak ker sam po sebi hoče tam biti.

Predpogoj za popularizacijo marksizma v šolah pa je njegova dejanska prisotnost. Če ni marksistov in marksizma in ni kaj popularizirati. Dejanski, dejavni marksizem pa zaznavamo ravno po njegovem nagovarjanju vseh ljudi.

Pouk marksizma je dogajanje, delovanje, živo mišljenje — je bivanje v marksizmu. To velja tako za tistega, ki poučuje, kot za vse one, ki se učijo.

S temi značilnostmi je marksizem izjema, recimo določeneje — tujek — v telesu univerze. Takšen status je v resnici njegov zaščitni znak in čudno bi bilo, če bi bilo drugače. S tem ne mislim na kakršnekoli ideološke diskvalifikacije, pač pa na neizpodbitno dejstvo, da je marksizem drugačen, nenavaden: marksizem ni predmet, podajanje marksizma ni katedra, marksist ni profesor.

Prodor marksizma v šolo mora pomeniti začetek šole revolucije. Če danes še nismo na tej poti, to le pomeni, da premnogi med učitelji in študenti ne delijo proletarskih razrednih interesov, ki jih je predvideval Marx.

FRANCI PIVEC

„...izpit ni nič drugega kot birokratski krst vednosti, oficialna pripoznavna transsubstanciacije profane vednosti v sveto (pri vsakem izpitu se razume ob sebi, da izpraševalec ve vse).“

Karl Marx
iz „Kritike Heglovega
državnega prava“

Še enkrat o stipendiranju

Problemi problemske konference UK ZSMS

V sredo, 25. marca ob 18. uri, je bila v predavalnici FNT — montanistika na Aškerčevi problemska konferenca UK ZSMS o študentski politiki in socialno ekonomskem položaju študenta. Problemska konferenca naj bi študentom ljubljanske Univerze omogočila, da preko svojih osnovnih organizacij ZSMS prispevajo svoj delež k reševanju nastalih problemov v zvezi s študentsko politiko in uveljavljanjem „novega“ samoupravnega sporazuma o stipendiranju.

Možnost se je sprevrgla v skoraj popolno nemožnost, kajti problemska konferenca se je sestala v nesklepčni sestavi. Prisotne je bilo moč prešteti na prste rok in nog. Omenjeni nesklepčnosti sta botrovala oba sicer prisotna subjekta — UK ZSMS in študentje.

Prvi „krivec“ je UK ZSMS, ki je že sklicano problemsko konferenco, 19. marca v študentskem naselju, preložil na 25. marec, pa tudi na manj primeren in položaju ustrezen kraj. Razlog za odložitev in preložitev je bila podrobnejša in popolna priprava samega predsedstva UK ZSMS, ki naj bi problemsko konferenco tudi vodilo. Menimo, da se je bilo moč enako učinkovito in popolno pripraviti že 19. marca, ko so bili nekateri problemi še povsem sveži, prav tako pa tudi nekateri „sanacijski ukrepi“ izvršnega odbora skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o stipendiranju.

Drugi „krivec“ pa so osnovne organizacije ZSMS na fakultetah in študentje nasploh. Kljub dejstvu, da so številni plakati napovedovali in zopet objavljali eno konferenco in najavljali drugo, ali pa objavljali eno in sploh molčali o drugi, nesklepčnosti problemske konference ni mogoče opravičiti s temi „objektivnimi“ dejstvi. Prav objektivne posledice neprisotnosti večjega števila študentov se bodo kaj kmalu pokazale. V dezinformacijah, ki se širijo na račun študentske politike, potegneta v končni fazi najkrajši konec vedno študent in njegov žep. Tako je bila zamujena enkratna priložnost, da se neposredno iz prizadetih ust izve in izpostavi nastalo kočljivo situacijo,

ki je pogojevala naglo ukrepanje UK ZSMS, Tribune in RK ZSMS. Osnovne organizacije ZSMS na fakultetah niso uspele zajeti nastalega nezadovoljstva in ga usmeriti v konstruktivno enotno akcijo, podprto s konkretnimi dejstvi. Zopet pa se je ponovila situacija iz preteklosti; forumi so odločali in delovali ločeno od svoje baze, čeprav so rezultati zelo oprijemljivi. Zopet lahko trdimo, da študentskih problemov niso reševali študentje kot svoje probleme, ampak so za „prvo silo“ to storili njihovi „deputirani“ forumi.

Kljub vsemu pa problemska konferenca ni ostala brez konkretnih predlogov in stališč, ki žal niso mogli postati tudi sklepi. Na problemski konferenci so poleg predsedstva UK ZSMS sodelovali tudi predstavniki RK ZSMS (I. Bavčar, B. Bavdek, M. Šetinc) in prorektor Galič.

Ker ne moremo podati podrobnejših informacij o izvajanjih vseh navzočih, bomo skušali posredovati pomembnejša stališča:

1. Omenjene so bile „dobre“ in „slabe strani“ samoupravnega sporazuma:

- doseženo povišanje kadrovskih stipendij za 18,6 % in stipendij iz združenih sredstev za 25,2 % v septembru in 9 % s 24. marcem 1981 pomeni zgornjo mejo možnega v sedanjih zaostreni družbeno ekonomski situaciji. Ker smo o tem v Tribuni že pisali in tudi še bomo, bodi to sedaj dovolj.
- pogoj, da lahko zaprosi za stipendijo kandidat, katerega dohodek na člana družine ne presega 85 % povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, je pomemben socialni filter (občina TREBNJE zaradi tega noče podpisati samoupravnega sporazuma).
- potrebno bo znova preučiti položaj „brucov“, katerih višina kadrovskih stipendij se giblje na samem dnu, pa čeprav to ni posledica njihovega slabega učnega uspeha.

2. Poleg ocene samoupravnega sporazuma o stipendiranju pa je konferenca sprejela naslednja stališča:

- klubi stipendistov naj bi bistveno spremenili način svojega (nedelovanja) delovanja in pričeli spodbujati in nadzirati uresničevanje samoupravnega sporazuma o stipendiranju. Tam, kjer takih klubov še niso ustanovili, pa je potrebno pospešiti njihovo nastajanje.
- pri UK ZSMS naj se ustanovi posebna komisija, ki naj bi „ob vsaki uri“ pomagala študentom, ko bi ti potrebovali konkreten nasvet in pomoč v zvezi s svojim socialno-ekonomskim položajem, stipendijo itd.
- dekanati posameznih fakultet in referenti za študentske zadeve naj bi se „že enkrat“ začeli ukvarjati tudi s socialno ekonomskim položajem študentov.
- pospešiti je potrebno gradnjo novih študentskih in dijaških domov, ki edini učinkovito rešujejo stanovanjski problem študirajočih. Skrajšati je potrebno dolgotrajno zavlacavanje izdaje lokacijske dokumentacije.
- vprašanje stanarin v študentskih domovih je eno od najbolj kočljivih prihajajočih problemov. Vsekakor je limita možnega povišanja stanarin že določena z 18,6 %, ki pa jih je „pogoltnilo“ zimsko povišanje življenjskih stroškov.
- nezaščitenost ne sme ostati večina študentske populacije, ki živi v podnajemniških sobah. UK ZSMS in Tribuna morata poskrbeti za informiranje podnajemnikov o njihovih pravicah in socialni zaščiti, ki jim jo nudi zakon o stanovanjskih razmerjih. Socialno ekonomske komisije naj bi torej pričele tudi s pravno in ne samo s finančno pomočjo.

Dogajanje povzel
Mitja Maruško

P. S.: Prihodnjič pa o nekaterih konkretnih načinih in ukrepih, ki bodo omogočili afirmacijo novega samoupravnega sporazuma o stipendiranju!

(V.I. LENIN)

NAŠ PROGRAM

Mednarodna socialna demokracija danes miselno omahuje. Vse do danes so bili nauki Marxa in Engelsa trdna osnova revolucionarne teorije — sedaj se pa od vsepovsod slišijo glasovi o nezadostnosti teh nauk in njihovi zastarelosti. Kdor se razglasa za socialnega demokrata in namerava nastopiti skupaj s socialno-demokratskim glasilom, mora točno opredeliti svoj odnos do vprašanja, ki še zdaleč ne razburja samo nemških socialnih demokratov.

Mi stojimo popolnoma na temeljih Marxove teorije: le-ta je prvič spremenila socializem iz utopije v znanost, postavila trdne temelje te znanosti in zarisala pot, po kateri je treba iti, razvijala to znanost in jo izpopolnjevala v vseh podrobnostih. Odkrila je bistvo modernega kapitalističnega gospodarstva s tem, da je pojasnila, na kakšen način najemanje delavca, kupovanje delovne moči prikriva zaslužjenost milijonov revnega ljudstva, ki so odvisni od peščice kapitalistov, lastnikov zemlje, tovarn, rudnikov in podobno. Pokazala je, kako se ves razvoj modernega kapitalizma nagiba k temu, da velika proizvodnja izpodriva drobno, ustvarja pogoje, ki narejajo socialistično ureditev družbe možno in potrebno. Naučila je pod tančico zakoreninjenih običajev, političnih intrig, težko razumljivih zakonov, zvijačnih nauk videti — razredni boj, boj med različnimi oblikami bogatih razredov z množico revnih, s proletariatom, ki stoji na čelu vseh revnih. Razložila je pravo (nastojajočo) nalogo revolucionarne socialistične partije: ne sestavljanje načrtov družbene preureditve, ne pridige kapitalistom in njihovim podrepanikom o izboljšanju položaja delavcev, ne organizacija zarot, temveč organizacija razrednega boja proletariata in vodenja tega boja, katerega končni cilj je — da proletariati zavzame politično oblast in organizira socialistično družbo.

In sedaj vprašujemo: kaj so prinesli novega v to teorijo njeni gromoglasni „obnovitelji“, ki so se zbrali okrog nemškega socialista Bernsteina, in ki so v zadnjem času zagnali toliko hrupa? Popolnoma nič: te znanosti, ki sta nam jo zapustila Marx in Engels, da bi jo razvijali, niso premaknili niti za korak naprej; proletariati niso naučili nikakršnih novih načinov boja; samo nazaj so potiskali s tem, da so prevzemali odlomke zastarelih teorij in propagirali proletariatu namesto teorije boja teorijo popustljivosti — popustljivosti, ki se tiče najhujših sovražnikov proletariata, vlad in buržoaznih partij, ki neutrudno iščejo nova sredstva za preganjanje socialistov. Eden od ustanoviteljev in vodij ruske socialne demokracije, Plehanov, je imel popolnoma prav, ko je neusmiljeno kritiziral najnovejšo „kritiko“ Bernsteina¹, kateremu so sedaj obrnili hrbet tudi predstavniki nemških delavcev (na kongresu v Hannoveru).²

Vemo, da se bo zaradi teh besed na nas vsula ploha obtožb: očitali nam bodo, da želimo spremeniti socialistično partijo v red „pravovernih“, ki preganjajo „heretike“ zaradi odstopanja od „dogme“, zaradi slehernega samostojnega mišljenja ipd. Dobro so nam znane vse te modne zadirčne fraze. Samo da v teh frazah ni niti kaplje resnice in niti kaplje smisla. Močne socialistične partije ne more biti, če ni revolucionarne teorije³, ki združuje vse socialiste, iz katere le-ti črpajo vsa svoja prepričanja in ki jo uporabljajo v svojih metodah boja in načinih dejavnosti; braniti takšno teorijo, ki jo imaš po svojem najglobljem razumevanju za resnično pred neutemeljenimi napadi in poskusi, da se jo poslabša — še zdaleč ne pomeni biti sovražnik sleherne kritike. Marxove teorije nimamo za nekaj dokončnega in nedotakljivega; nasprotno, prepričani smo, da je ta teorija postavila le temeljne kamne te znanosti, ki jo morajo socialisti razvijati

(dvigati) naprej v vseh smereh, če nočejo zaostati za življenjem. Mislimo, da je za ruske socialiste posebej potrebno samostojno razvijanje Marxove teorije, kajti ta teorija vsebuje le splošna vodilna stališča, ki se uporabljajo recimo za Anglijo drugače kot za Francijo, za Francijo drugače kot za Nemčijo, za Nemčijo drugače kot za Rusijo. Zato bomo v našem časopisu z veseljem dajali prostor člankom o teoretičnih vprašanjih in vabimo vsa tovariše k odkriti razpravi o spornih točkah.

(Članek je bil napisan leta 1899 in je bil namenjen za „Rabočej gazety“, ki jo je 1. kongres RSDDP priznal za uradno partijsko glasilo. Ker CK Bund („Splošne židovske delavske zveze v Litvi, Poljski in Rusiji“) v okviru RSDDP, ki je Leninu ponudila sodelovanje pri listu, ni uspel obnoviti izdajanja časopisa, je ta članek — s še dvema, ki ju je Lenin napisal za ta list — ostal neobjavljen in je bil prvič natisnjen v „Leninskem sborniku III“ leta 1925. Prevedeno po Polnoe sobranie sočinenij, izdanie pjatoe, tom 4, str. 182–184.

Članek je bil napisan v polemiki proti ekonomizmu, „ruski varianti revizionizma“, v času, ko se je ekonomistična ideologija v Rusiji širila in je bilo „preganjanje struizma in bernsteinovstva eden najvažnejših pogojev za ustvaritev in okrepitev revolucionarne marksistične stranke“ (gl. Britovšek, uvodna študija za V.I. Lenin: Izbrana dela² I, Ljubljana 1977, str. 15).

OPOMBE

- 1 Gre za članek Plehanova „Bernstein in materializem“, objavljen v „Neue Zeit“ št. 44, julija 1898 — gl. V.G. Plehanov: Izbrani spisi, Ljubljana, str. 411–427.
- 2 Kongres nemške socialne demokracije, ki je zavrnil Bernsteinov revizionizem, je bil v Hannoveru od 9. do 14. oktobra 1899.
- 3 Prim. „Kaj delati“, pogl. I, četrti razdelek: „Engels o pomenu teoretskega boja“ (Pss 6, str. 22 ss., Izbrana dela² I, str. 513 ss): „Brez revolucionarne teorije ne more biti niti revolucionarnega gibanja.“ (ibid., str. 24 oz. 514)

Konec maja 1981 bo Tribuna izdala Komunistični Manifest v stripu avtorja Rodolfa Marcenara, ki ga lahko naročite do 15. maja 1981 po prednaročniški ceni 55,00 din.

Naročam en izvod (....izvodov) Komunističnega manifesta v stripu, ki ga želim prejeti na naslov:

Ime in priimek

Ulica

Kraj

Znesek kupnine in poštnino bom poravnal po prejemu Komunističnega manifesta.

Datum

Čitljiv podpis (ali) žig

STALIŠČA IZDAJATELJSKEGA SVETA TRIBUNE O DELU UREDNIŠTVA (sprejeta 30. III. 1981)

STALIŠČA PREDSEDSTVA UNIVERZITETNE KONFERENCE ZSMS O DELU UREDNIŠTVA IN IZVAJANJA VSEBINSKE ZASNOVE (sprejeta 1. IV. 1981)

ZAPISNIK SEJE IZDAJATELJSKEGA SVETA TRIBUNE Ponedeljek, 30. marec 1981

Prisotni člani IS: Jože Petrovčič (predsednik), Mile Šetinc, Samo Hribar, Bojan Klenovšek, Bojan Korsika, Mitja Maruško, Igor Bavčar. Ostali prisotni: Mojca Dobnikar, Andrej Drapal (člana redakcije).

Dnevni red:

1. Ocena dosedanjega dela uredništva
2. Politične provokacije in insinuacije v zvezi z delom uredništva
3. Razno

Ad./1

Izdajateljski svet je ocenil delo uredništva od številke 7 dalje in sklenil, naj Tribuna nadaljuje razredno analizo sedanje gospodarske krize ter se pri tem izogiba mistifikacijam, ki zakrivajo realne razredne odnose v družbi.

Ocenil je tudi, da je bila Tribuna edini časopis v mladinskem tisku, ki je posvetil ustrezno pozornost ukrepom na področju štipendiranja, in sicer v eni redni in eni

izredni številki časopisa. To je še toliko bolj pomembno, ker so se ob sprejemu novega samoupravnega sporazuma o štipendiranju razširjale različne dezinformacije, ki so jim botrovale izjave predsednika skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na televiziji in nekateri članki v dnevnem časopisju. Tribuna je v tem svojem delu afirmirala sklepe predsedstva UK ZSMS in problemske konference RK ZSMS.

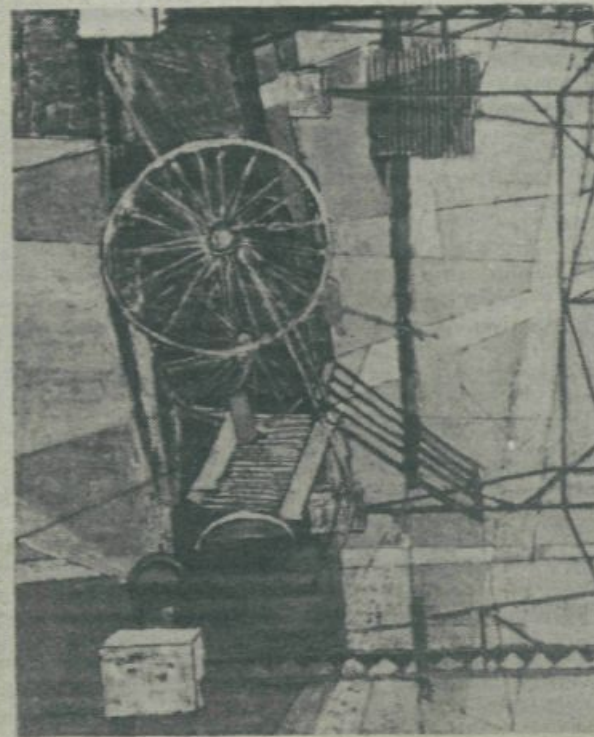
Izdajateljski svet je sklenil, naj Tribuna nadaljuje z obravnavanjem štipendijske politike v smeri uveljavljanja vseh določil novega samoupravnega sporazuma o štipendiranju in sklepov zadnjih konferenc UK in RK ZSMS.

Izdajateljski svet je tudi ocenil, da sliko na tretji strani v številki 17 dejansko omogočata različne interpretacije in ne sodita v kontekst številke in v program dela redakcije. Ad./2

Izdajateljski svet je ugotovil, da v delu uredništva ni nikakršne osnove za govorice, ki se širijo v zvezi z delom Tribune, posebej v zvezi s poskusom objavljanja nekaterih dokumentov, in da so te govorice le provokacija in insinuacije, ki gredo na račun diskreditiranja dela uredništva Tribune. Ad./3

Ni bilo razprave.

Zapisal: Igor Bavčar

TEORETSKA PRILOGA TRIBUNE

KARL MARX

H KRITIKI POLITIČNE EKONOMIJE

DRUGO POGLAVJE

DENAR ALI ENOSTAVNA CIRKULACIJA

Med parlamentarno razpravo o bančnih aktih sira Roberta Peela v l. 1844 in 1845^A je Gladstone pripomnil, da ni niti ljubezen zmešala več ljudi, kot jih je razglabljanje o bistvu denarja. Britancem je govoril o Britancih. Holandci nasprotno, ljudje, ki so od nekdaj imeli, čeprav je Petty dvomil o tem, „božansko bistroutnost“ za denarne spekulacije, niso nikdar zapravljali to bistroutnost za spekulacije o denarju.

Glavno težavo analize denarja premagamo, ko nam uspe dojeti, da je njegov izvor v blagu samem. Ko smo to predpostavili, nam preostane le še to, da razumemo njegove posebne oblikovne določenosti, kar nekoliko otežuje to, da se vsa občanska razmerja prikazujejo pozlačena ali posrebrena, kot denarna razmerja, in se zdi, da ima denarna oblika zato neskončno raznovrstno vsebino, ki ji ni niti samemu tuja.

Važno je, da si za sledečo raziskavo zapomnimo, da je govora o oblikah denarja, ki izrastejo neposredno iz menjave blag, ne pa o njegovih oblikah, ki pripadajo višjim stopnjam produkcijskega procesa, kot napr. kreditni denar. Zaradi poenostavitve smo sprejeli podmeno, da je denarno blago povsod zlato.

1. Mera vrednosti

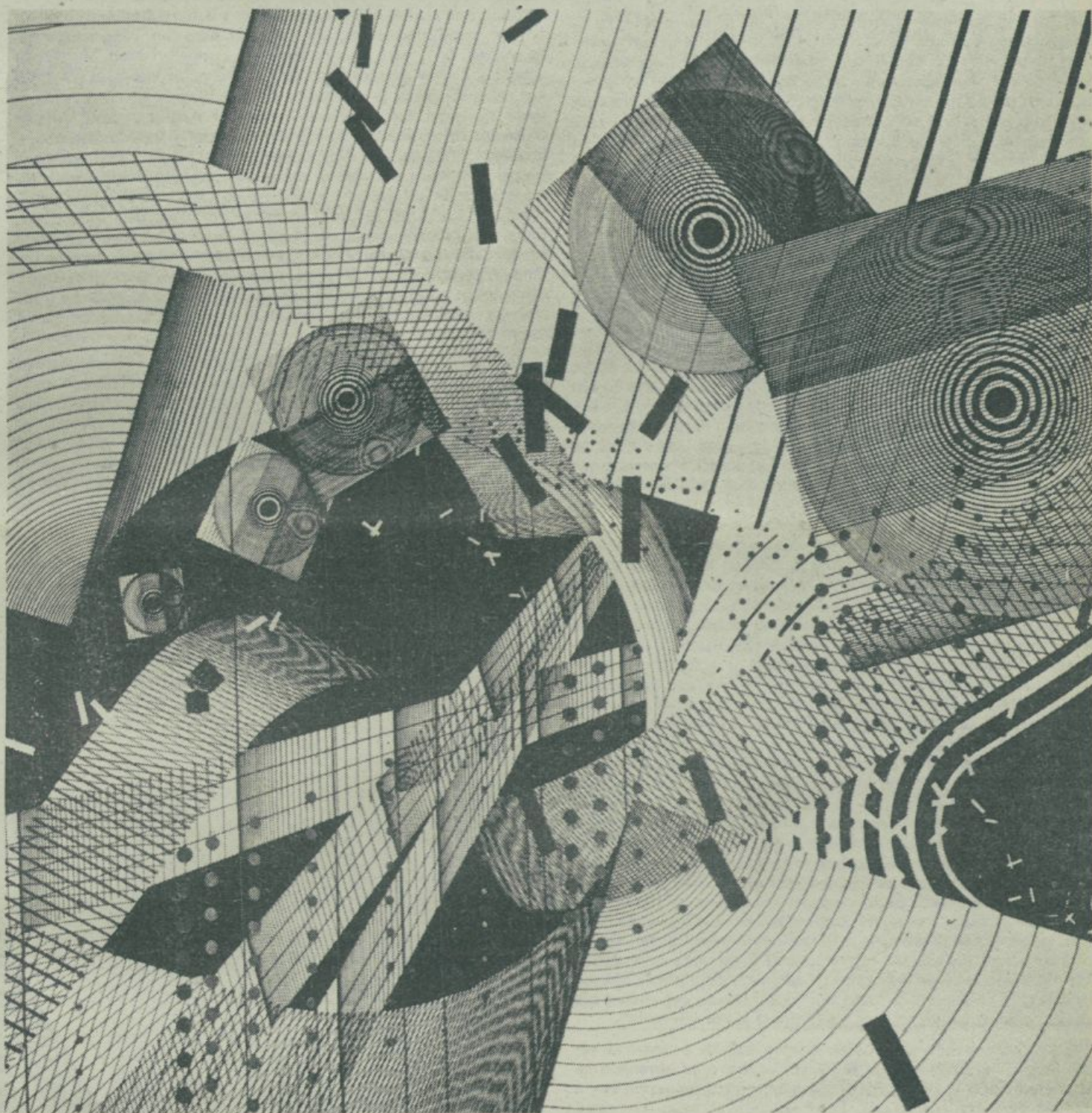
Prvi proces cirkulacije je tako rekoč teoretski, pripravljalni proces za dejansko cirkulacijo. Blaga, ki eksistirajo kot uporabne vrednosti, ustvarijo najprej obliko, v kateri se drugo drugemu prikazujejo idealno kot menjalne vrednosti, kot določeni kvantumi vpredmetnega občega delovnega časa. Prvo nujno dejanje tega procesa je, kot smo videli, da blaga neko specifično blago, recimo zlato, določijo kot neposredno materiuro občega delovnega časa ali občega ekvivalenta. Vrnimo se za trenutek k obliki, s katero / v kateri blaga spreminjajo zlato v denar.

1 tona železa	= 2 unči zlata,
1 quarter pšenice	= 1 unča zlata,
1 cent moka kave	= 1/4 unče zlata,
1 cent lužne soli	= 1/2 unče zlata,
1 tona brazilskega lesa	= 1 1/2 unče zlata,
1 blaga	= X unče zlata.

V tem zaporedju enačb se železo, pšenica, kava, lužna sol itd. prikažejo drugo drugemu kot materiura enakšnega dela, namreč dela, ki je materializirano v zlato, dela, v katerem so vse posebnosti dejanskih del, ki so predstavljena v različnih uporabnih vrednostih, povsem zbrisane. Kot vrednosti so identične, materiura istega dela ali ista materiura dela, zlato. Kot enakšne materiure istega dela se razlikujejo le kvantitativno oziroma se prikažejo kot različne vrednostne velikosti, ker vsebujejo njihove uporabne vrednosti enak delovni čas. Kot takšna blaga se hkrati vedejo kot vpredmetne občega delovnega časa, ko se do delovnega časa samega vedejo kot do izključenega blaga, zlata. Isto procesirajočo navezanost, s katero se drugo drugemu prikazujejo kot menjalne vrednosti, predstavlja delovni čas, ki je vsebovan v zlato, kot obči delovni čas, pri čemer se dan kvantum občega delovnega časa zrazi v različnih kvantih železa, pšenice, kave itd., skratka, v uporabnih vrednostih vseh blag, oziroma se neposredno razpre v neskončnem zaporedju blagovnih ekvivalentov. Ko blaga vsestransko izražajo svoje menjalne vrednosti v zlato, izraža zlato neposredno svojo menjalno vrednost v vseh blagih. S tem ko blaga sama privzamejo drugo za drugega obliko menjalne vrednosti, podelijo zlato obliko občega ekvivalenta ali denarja.

Ker merijo vsa blaga svoje menjalne vrednosti v zlato, (in to) v razmerju, v katerem vsebuje določena kvantiteta zlata in določena kvantiteta blaga enako mnogo delovnega časa / mogoče tudi: v katerem vsebuje določena kvantiteta zlata prav toliko delovnega časa kot določena kvantiteta blaga; prevajalkina inačica, prim. še rešitev v MED 20-367), postane zlato mera vrednosti, in izprva je postalo obči ekvivalent ali denar le zato, ker je bilo določeno kot mera vrednosti, njegova lastna vrednost se zato meri neposredno v celotnem obsegu blagovnih ekvivalentov. Po drugi strani se sedaj menjalna vrednost vseh blag izraža v zlato. V tem izrazu moramo razločevati kvalitativni in kvantitativni moment. Menjalna vrednost blag je pričujoča / razpoložljiva / vorhanden / kot materiura istega enakšnega / derselben gleichformigen / delovnega časa; vrednostna velikost blag je izčrpano predstavljena, kajti v razmerju, v katerem so blaga izenačena z zlato, so izenačena tudi med seboj. To eni strani se prikaže obči značaj delovnega časa, ki je v njih vsebovan, po drugi njegova / časa / kvantiteta v njegovem zlato ekvivalentu. Menjalna vrednost blag, izražena tako kot obča ekvivalentnost in hkrati kot stopnja te ekvivalentnosti v specifičnem blagu oziroma z eno samo izenačitvijo blag z nekim specifičnim blagom, je cena. Cena je spremenjena oblika, v kateri se menjalna vrednost blag prikaže znotraj procesa cirkulacije.

Blaga predstavijo v zlato svojo vrednost kot ceno blaga z istim procesom, s katerim predstavijo zlato kot mero vrednosti in zato kot denar. Če bi vsestransko merila svojo vrednost v srebru ali železu ali bakru, bi srebro, pšenica, baker postali mera vrednosti in obči ekvivalent. Da bi se v cirkulaciji prikazala kot cene, morajo / blaga biti pred cirkulacijo dana kot menjalne vrednosti

/voraussetzen — predhodeti, bolje, vendar ni v SSKJ: predhajajoč; biti že pred nečim drugim obstoječ/. Mera vrednosti postane zlato le zato, ker cenijo vsa blaga v njem svojo menjalno vrednost. Vsestranskost te procesirajoče navezanosti, edino iz te izskoči njegov /zlata/ značaj mere, pa predpostavlja, da se vsako posamezno blago meri /z njim/ z razmerjem delovnih časov, ki so v obeh vsebovani, da je torej resnična mera blagu in zlato delo samo oziroma da se blago in zlato izenačita kot menjalni vrednosti drug z drugim v menjalnem trgovanju. Kako se praktično to izenačenje dogaja, tega ne moremo obravnavati znotraj enostavne cirkulacije. Vendarle je jasno toliko, da se določen delovni čas vtelesi neposredno v določen kvantum zlata in srebra v deželah, kjer /ju/ producirajo, medtem ko dosežejo v deželah, kjer ne producirajo zlata in srebra, isti rezultat po ovinku, z direktno ali indirektno zamenjavo deželnih blag /Landeswaren/, tj., določenega obroka nacionalnega poprečnega dela za določen kvantum delovnega časa, ki je materializiran v zlato in srebru dežel, ki imajo rudnike obeh. Da bi lahko služilo kot mera vrednosti, mora biti ena od zmožnosti zlata, da je spremenljive vrednosti, ker je lahko le kot materiura delovnega časa ekvivalent za druga blaga, isti delovni čas pa se z menjavo produktivnih moči realnega dela udejanja v neenakih volumnih iste uporabne vrednosti. Kot smo že pri predstavitvi menjalne vrednosti vsakega blaga v uporabni vrednosti nekega drugega blaga le predpostavili, da predstavlja zlato v danem momentu /že/ dan kvantum delovnega časa, je temu tako tudi pri cenitvi vseh blag v zlato. Glede menjave njegove vrednosti velja že prej razviti zakon menjalne vrednosti. Če ostane menjalna vrednost blag nespremenjena, potem je obče naraščanje njihovih cen mogoče le, če pada menjalna vrednost zlata. Naraščanje cene zlata je mogoče — če je menjalna vrednost zlata nespremenjena — le, če

naraščajo menjalne vrednosti vseh blag. Obratno se zgodi v primeru občega padanja cen blag. Če pada ali narašča unči zlata vrednost zaradi menjanja delovnega časa, ki ga zahteva njegova proizvodnja, potem pada ali raste enakomerno za vsa druga blaga, še zmeraj pa predstavlja za vse dano velikost delovnega časa. Isto menjalne vrednosti se cenijo v zdaj večjih, zdaj manjših kvantih zlata kot prej, vendar se cenijo v razmerju njihovih vrednostnih velikosti, torej se med njimi ohrani isto razmerje vrednosti. Enaka so si razmerja 2 : 4 : 8 in 1 : 2 : 4 ali 4 : 8 : 16. Spremenjena kvantiteta zlata, v kateri se menjalne vrednosti cenijo, ko se menja vrednost zlata, prav nič ne preprečuje zlato, da bi opravljalo funkcijo mere vrednosti, kot ne preprečuje srebru, ki je 15-krat manjše vrednosti kot zlato, da bi zrinilo zlato s te funkcije. Ker je delovni čas mera med zlato in blagom in postane zlato mera vrednosti le, v kolikor se vsa blaga merijo v njem, je zgolj videz procesa cirkulacije, kot da naredi šele zlato blaga med seboj merljivo.⁴⁰ Prej je merljivost blag med seboj ta, ki naredi iz zlata denar.

Realna oblikovanost, v kateri vstopajo blaga v proces zamenjave, je tista njihove uporabne vrednosti. Resnični obči ekvivalent naj bi postala šele s svojo odtujitvijo. Njihova cenovna določenost je njihova le ideelna pretvorba v obči ekvivalent, izenačitev z zlato, ki jo je potrebno šele uresničiti. Ker pa je cena le ideelna sprememba blaga v zlato oziroma v le zamišljeno zlato, njihova /blag/ denarnost (Geldsein) /torej/ še ni dejansko ločena od njihove realne biti, gre za le ideelno pretvorbo zlata v denar, ideelen denar, je tako samo mera vrednosti, in določeni kvanti zlata funkcionirajo dejansko sedaj kot le imena za določene kvante delovnega časa. Od določenega načina, v katerem/s katerim blaga drugo drugemu prikazujejo svojo menjalno vrednost, je vsakokrat odvisna oblikovna določenost, v kateri se zlato kristalizira kot denar.

Blaga stopijo zdaj drugo drugemu nasproti kot podvojene eksistence, dejansko kot uporabne vrednosti, idealno kot menjalne vrednosti. Dvojno obliko dela, ki ga vsebujejo, predstavljajo zdaj drugo drugemu tako, da je posebno realno delo kot njihova uporabna vrednost dejansko /obstoječe — da sein/, medtem ko prejme abstraktno obče delo v svoji ceni obstoj le v predstavi, v katerem so enakovredna in le kvantitativno različna materialura iste vrednostne substance.

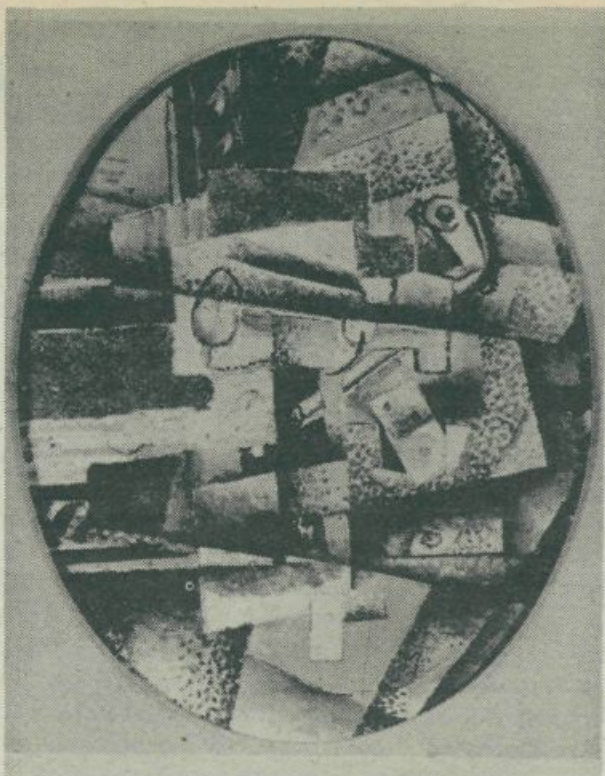
Razlika med menjalno vrednostjo in ceno se po eni strani prikaže kot le nominalna, kakor pravi Adam Smith, da je delo realna cena, denar cena blag. Namesto da bi cenili 1 quarter pšenice za 30 delovnih dni, ga cenimo za 1 unčo zlata, če je 1 unča zlata produkt 30 delovnih dni. Po drugi strani ne gre za nikakršno razliko v imenih, tako da so v njej /razliki/ prej koncentrirane vse nezgode, ki prete blagu v dejanskem procesu cirkulacije. 1 quarter vsebuje 30 delovnih dni in ga zato ni potrebno predstaviti z delovnim časom. Ampak zlato je blago, ki se od pšenice razlikuje, in le v cirkulaciji se lahko potrdi/izkaže, če bo quarter pšenice postal dejansko unča zlata, kot je to anticipirano v njegovi ceni. To je odvisno od tega, če se ali če se ne potrdi kot uporabna vrednost, če se ali če se ne delovni čas, ki je v njem vsebovan, potrdi kot kvantum delovnega časa, ki je nujen v družbi za produkcijo enega quarterja pšenice. Blago kot takšno je menjalna vrednost, ima /neko/ ceno. V tej razliki med menjalno vrednostjo in ceno se prikaže, da moramo posebno individualno delo, ki je vsebovano v blagu, predstaviti poprej s procesom utujitve kot njegov nasprotni del, /kot/ brez individualnosti, abstraktno obče in le v tej obliki družbeno delo, tj., denar. Zgolj slučajno se prikaže, če je sposobno/zrelo za to predstavitev. Čeprav prejme menjalna vrednost blaga le idealno v ceni eksistenco, ki se razločuje od njega /blaga/, in eksistira dvojna oblika obstoja v njem vsebovanega dela samo še kot različni izrazni načini, po drugi strani pa stopa dejanskemu blagu nasproti zato materialura občega delovnega časa, zlato, samo še kot mera vrednosti, ki je le v predstavi, je v obstoju menjalne vrednosti kot cene ali zlata kot mere vrednosti vsebovana nujnost utujitve blag za zveneče zlato, /pa tudi/ možnost njihove neodsvojitve, skratka latentno celotno nasprotje, ki izhaja iz tega, da je produkt blago oziroma da se mora posebno delo privatnih individuov, da bi družbeno učinkovalo, predstaviti kot svoj neposredno nasproten del, kot abstraktno obče delo. Utopisti, ki so hoteli blago, vendar pa ne denarja, produkcijo, ki se opira na privatno zamenjavo, toda brez nujnih pogojev takšne produkcije, so zato konsekvantni, ko ne „pokončajo“ denarja šele v njegovi otipljivi obliki, temveč že v njegovi razblinjeni in v možganih stanki obliki kot meri vrednosti. V nevidni meri vrednosti preži trdi denar.

Če predpostavimo proces, s katerim je postalo zlato mera vrednosti in menjalna vrednost cena, potem so vsa blaga v svojih cenah kvanti zlata različnih velikosti le v predstavi. Kot takšni različni kvanti iste reči, zlata, se izenačujejo, primerjajo in merijo med seboj in tako se tehnično razvije nujnost, da jih navezujejo na določen kvantum zlata kot enoto mere, enoto mere, ki se razvije v merilo s tem, da jo lahko razdelimo na alikvotne dele in te še posebej znova v alikvotne dele.⁴¹ Same kvante zlata kot takšne pa merimo z njihovo težo. Merilo najdemo zato že dokončano v obliki utežnih merah kovin, ki so prvotno zato tudi služile kot merilo cen v celotni cirkulaciji kovin. S tem ko se blaga ne navezujejo več kot menjalne vrednosti, ki naj se jih meri z delovnim časom, temveč se drugo na drugo navezujejo kot velikosti, ki so merjene v zlatu, se zlato spremeni iz mere vrednosti v merilo vrednosti. Primerjava cen blag med seboj kot različnih kvantov zlata se tako kristalizira v figuracijah, ki se jih vpiše v kvantum zlata, ki je le v predstavi, in ga /kvantum zlata/ predstavljajo kot merilo alikvotnih delov. Zlato kot mera vrednosti in kot merilo cen ima povsem različno oblikovno določenost in zamenjava obeh je povzročila kar najbolj trčene teorije. Mera vrednosti je zlato kot vpredmeteni delovni čas, merilo cen je kot določena teža kovine. Mera vrednosti postane zlato s tem, ko je kot menjalna vrednost navezano na blaga kot menjalne vrednosti, kot merilo cen služi določen kvantum zlata drugim kvantom zlata kot enota. Vrednostna mera je zlato, ker je spremenljiva njegova vrednost, merilo cen, ker je fiksirano kot nespremenljiva utežna enota. Tukaj je, kot pri vseh določitvah mer enakovrednih velikosti, odločilna trdnost in določenost razmerij mer. Nujnost, da uđrdimo kvantum zlata kot enoto mere in alikvotne dele kot podrazdelitve te enote, je zaplodila predstavo, kot da bi bil določen kvantum zlata, ki ima seveda spremenljivo vrednost, postavljen v fiksno razmerje /med njegovo/ vrednostjo in menjalnimi vrednostmi blag, pri čemer se je spregledalo le, da so menjalne vrednosti blag spremenjene v cene, kvante zlata, še/že preden se je zlato razvilo v merilo cen. Kakorkoli se že spreminja vrednost zlata, različni kvanti zlata predstavljajo drug za drugega med seboj zmeraj isto razmerje vrednosti. Če bi vrednost zlata padla za 1 000 %, bi 12 unč zlata bilo še zmeraj 12-krat večja vrednost kot unča zlata, in pri cenah gre le za razmerje med različnimi kvanti zlata. Ker pa po drugi strani padanje ali rast vrednosti unče zlata ne spremeni prav nič njeno težo, se prav tako ne spremeni tista njenih alikvotnih delov, in tako opravlja zlato kot fiksno merilo cen zmeraj isto uslugo, pa naj se spreminja njegova vrednost kakorkoli že.⁴²

Zgodovinski proces, ki ga bomo kasneje razložili z naravo cirkulacije kovin, je povzročil, da se je isto utežno ime ohranjalo za stalno menjujočo in pojemajočo/upadajočo težo plemenitih kovin v njihovi vlogi kot merilu cen. Tako označuje angleški funt manj kot tretjino svoje prvotne teže, škotski funt pred priključitvijo⁴³ le še 1/36, francoska livra 1/74, španski maravedi manj kot 1/1000, portugalski rej še mnogo manjše razmerje. Tako so se zgodovinsko ločila denarna imena tež kovin od njihovih utežnih imen.⁴³ Ker je določitev merne enote, njenih alikvotnih delov in njihovih imen po eni strani konvencija, po drugi strani pa naj bi bil njen /določitev/ značaj znotraj cirkulacije občest in nujnost, je morala biti to zakonska določitev. Povsem formalna operacija je pripadla torej vladam.⁴⁴ Določena kovina, ki se jo je uporabljalo¹⁰ kot material denarja, je bila družbeno dana. V različnih deželah je zakonito merilo cen seveda različno. V Angliji npr. se unčo kot težo kovine deli na pennyweights, grains in carats troy; vendar unčo zlata kot enoto mere denarja v 3 7/8 sovereignov, sovereign v 20 šilingov, šiling v 12 penijev, tako da je 100 funtov 22-karatnega zlata (1200 unč) enako 4672 sovereignom in 10 šilingom. Na svetovnem tržišču, kjer izginejo meje dežel, ti nacionalni značaji denarnih mer znova izginejo in se umaknejo občin utežnim meram kovin.

Cena nekega blaga ali kvantum zlata, v katerega je idealno spremenjeno, se tako izrazi zdaj v denarnih imenih merila zlata. Namesto da bi rekli, quarter pšenice je enak unči zlata, bi v Angliji rekli, da je enak 3 funtom šterlingom, 17 šilingom, 10 1/2 penijem. Vse cene se tako izražajo enakovredno. Nenavadna oblika, ki jo blaga podelijo svoji menjalni vrednosti, se spremeni v denarno ime, s katerim si med seboj povedo, koliko so vredna. Denar /1859/ zlato; MEW po osebnem Marxovem izvodu/ postane po svoji strani računski denar.⁴⁵

Sprememba blaga v računski denar v glavi, na papirju, v jeziku se zgodi vsakokrat, kakor hitro kakršnokoli vrsto bogastva fiksiramo z gledišča menjalne vrednosti.⁴⁶ Za takšno spremembo je potreben material zlato, vendar le v predstavi. Da bi vrednost 1 000 bal bombaža ocenili z določenim številom unč zlata in to

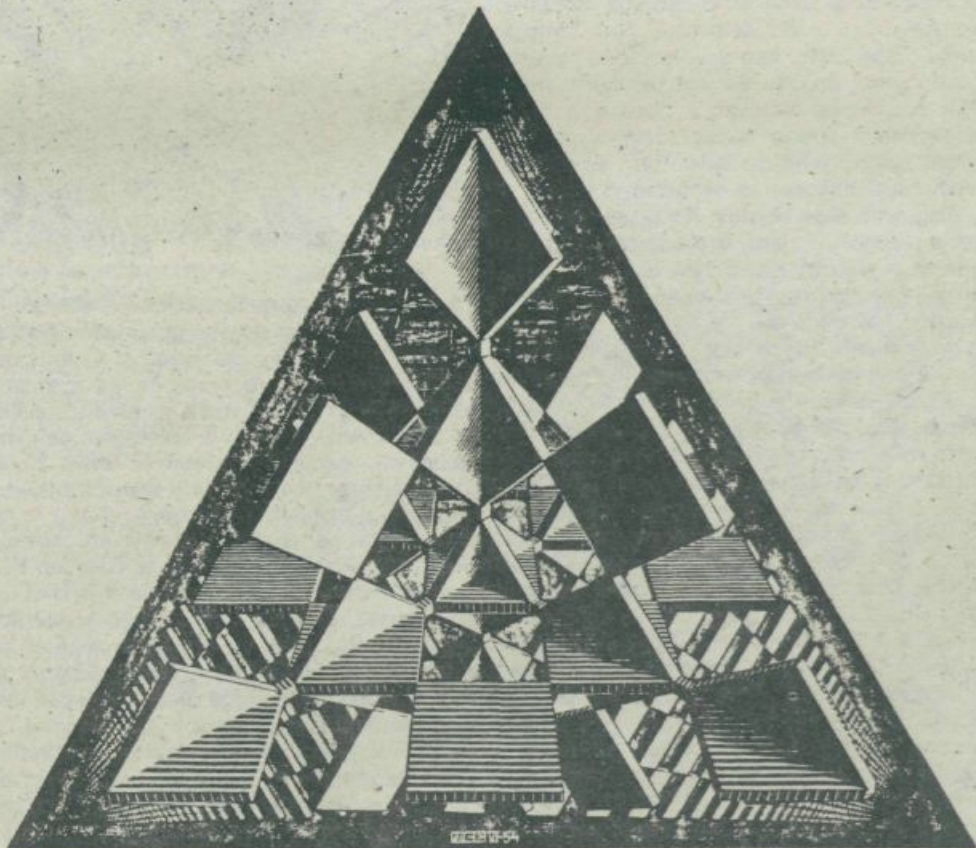
število unč izrazili znova z računskimi imeni unče, s funti šterlingi, šilingi, peniji, ne porabimo za to niti atoma dejanskega zlata. Tako ni krožila niti unča zlata pred bančnim zakonom sira Roberta Peela iz leta 1845 na Škotskem, čeprav se je unčo zlata, in sicer izraženo kot angleško računsko merilo s 3 funti šterlingi 17 šilingi 10 1/2 peniji, uporabljalo kot zakonito mero cen. Tako se uporablja srebro kot mero cen v blagovni zamenjavi med Sibirijo in Kitajsko, čeprav gre dejansko zgolj za menjalno trgovanje. Za zlato kot računski denar je vseeno, če je ali če ni, najsi bo njegova enota mere ali njeni deli, dejansko kovan. V Angliji v času Viljema Osvajalca sta obstajala 1 funt šterling, takrat 1 funt čistega srebra, in šiling, 1/20 funta srebra, le kot računski denar, medtem ko je bil penij, 1/240 funta srebra, največji eksistirajoči srebrni kovanec. Nasprotno pa v današnji Angliji ne obstajata ne šiling ne penij, čeprav sta zakoniti računski imeni za določena dela unče zlata. Denar kot računski denar morda sploh eksistira le idealno, medtem ko se dejansko obstoječ kuje po povsem drugačnih merilih. V mnogih severnoameriških angleških kolonijah so tako cirkulirajoč denar predstavljali španski in portugalski kovanci še globoko v 18. stoletju, medtem ko je bil računski denar povsod takšen kot v Angliji.⁴⁷

/Ker se denar /zlato v MEW 13-58; prevajalka/ kot merilo cen pojavlja /prikaže/ v istih računskih imenih kakor cene blaga, tako da se npr. ena unča zlata prav tako kakor vrednost ene tone železa izrazi v 3 funtih šterlingih, 17 šilingih, 10 1/2 penija, so imenovali ta njegova računska imena njegovo novčno ceno. Od tod je prišlo do čudne predstave (To je povzročilo čudno predstavo; prevajalka/, kakor da bi se zlato (oziroma srebro) /v MEW 13-58 ni oklepaja s tekstom/ cenilo v svojem lastnem materialu in da bi za razliko od ostalega blaga dobilo od države fiksno ceno. Mislili so, da je fiksiranje računskih imen za določene teže zlata isto, kakor fiksiranje vrednosti teh tež. (Fiksiranje računskih imen za določene teže zlata je bilo za ljudi fiksiranje vrednosti teh tež. (Prevajalka.)/ (po Kapitalu I)/⁴⁸ Zlato, kjer se ga uporablja kot element določitve cen in torej kot računski denar, nima nikakršne fiksne cene, ker je sploh brez cene. Da bi imelo ceno, tj., da bi se izrazilo v nekem specifičnem blagu kot obči ekvivalent, bi moralo to drugo blago igrati isto izključno vlogo v procesu cirkulacije kot zlato. Dve

blagi, ki izključujeta vsa druga blaga, pa se sami vzajemno izključujeta. /Povsod, kjer zlato in srebro zakonito obstojita drug poleg drugega kot denar, t.j. kot mera vrednosti, so vedno zamen poskušali /se je vselej zamen poizkušalo; prevajalka/, da bi ravnali z njima, kakor da bi bila ena in ista snov (da bi ju obravnavali kot eno in isto materialuro; prevajalka/. Če predpostavljamo /privzamemo podmeno/, da se mora isti delovni čas opredmetiti nespremenljivo v enakih proporcijah srebra in zlata, v resnici predpostavljamo, da sta srebro in zlato ista snov in da določena množina /masa; dodatek prevajalca Kapitala/ manj plemenite kovine, srebro, tvori nespremenljiv deleč določene mase zlata /da se isti delovni čas vpredmeti nespremenljivo v istih proporcijah srebra in zlata, potem dejansko privzamemo, da sta srebro in zlato ista materialura in srebro, manj vredna kovina, nespremenljiv del/drobec zlata; Marx je pri navajanju spremenil svoj tekst v Kapitalu I; prevajalka/. (po Kapitalu I)/ Od vlade Edvarda III. do časa Jurija II. se zgublja zgodovina angleškega denarništva neprenehoma v motnjah, ki jih povzročajo neskladja med zakonsko določenostjo vrednostnega razmerja med zlatom in srebrom in dejanskimi nihanji njunih vrednosti. Enkrat je bilo precejeno zlato, drugič srebro. Prenizko cenjeno kovino so odtegovali cirkulaciji, pretapljali in eksportirali.

Nato so znova spremenili zakonsko vrednostno razmerje, vendar je bila nova nominalna vrednost kmalu znova v neskladju z dejanskim razmerjem vrednosti. V naših časih je celo šibak in bežen padec vrednosti zlata glede na srebro, zaradi indijsko-kitajskega povpraševanja po srebru, povzročil prav tak pojav v velikem obsegu v Franciji, srebro so izvažali in iz cirkulacije ga je pregnalo zlato. V letih 1855, 1856, 1857 je presegal uvoz zlata v Francijo za 41 580 000 funtov šterlingov izvoz zlata, medtem ko je bil presežek izvoza srebra iz Francije za 34 704 000 funtov večji od uvoza srebra. Prav res, v deželah, kjer sta obe kovini zakoniti meri vrednosti, in se mora sprejeti obe pri plačilu, se pa lahko plačuje poljubno z eno ali drugo, nosi kovina, ki ji vrednost raste, ažijo in meri svojo ceno kot vsako blago v precejeni kovini, medtem ko je ta edina mera vrednosti: Vsa zgodovinska izkušnja se na tem področju zvede enostavno na to, da je tam, kjer sta opremljeni dve blagi z vlogo mere vrednosti /opravljata dve blagi vlogo mere vrednosti, dejansko le eno na tem mestu. /Od vlade Edvarda III. do časa Jurija II. poteka zgodovina angleškega denarstva skozi nepretrgano vrsto motenj, ki izvirajo iz spopada med zakonitim določanjem vrednostnega razmerja med zlatom in srebrom ter resničnim nihanjem vrednosti teh dveh kovin. Zdaj je bilo previsoko ocenjeno zlato, zdaj srebro. Kovino, ki je bila previsoko ocenjena, so jemali iz cirkulacije, jo pretalili in izvozili.

Nato so spet z zakonom spremenili razmerje med vrednostima obeh kovin, toda nova nominalna vrednost je kmalu zašla v isti spopad z resničnim razmerjem med vrednostima kakor stara. — /pomisli/ dodan v opombi v Kapitalu I.; prevajalka/ V naših časih je zelo slab in kratkotrajen padec vrednosti zlata nasproti srebru, kot posledica indijsko-kitajskega povpraševanja po srebru, privedel do istega pojava v Franciji, toda v velikanskem obsegu, da so začeli izvažati srebro in da ga je iz cirkulacije iztisnilo zlato. V letih 1855, 1856, 1857 je znašal presežek uvoza zlata v Francijo nad izvozom zlata iz Francije 41,580.00 f.št., medtem ko je presežek izvoza srebra nad uvozom srebra znašal 14,704.00 f.št. /Marx je napačno prepisal; prevajalka/. In res, v deželah, kjer sta obe kovini zakoniti meri vrednosti in morata biti zato obe sprejeti za plačilo, medtem ko sme vsakdo po svoji izbiri plačati ali v srebru ali v zlatu, nosi tista kovina, katere vrednost rase, agio, in meri kakor vsako drugo blago svojo ceno v kovini, ki je previsoko ocenjena, tako da samo le-ta resnično služi za mero vrednosti. Vse zgodovinske izkušnje na tem področju so skratka: kjer zakonito funkcionirata kot mera vrednosti dve vrsti blaga, dejansko vedno samo ena od njih obdrži ta položaj. /Predzadnji stavek je Marx pri prepisu spremenil, zadnji, zadnji stavek ne ustreza povsem vsebini: vendar je prav v tem zanimiva primerjava obeh prevodov — kako je eden bližji izvirniku v določenih stavkih, kjer drugi prevaja prosto, in obratno. Prevajalka./ (po Kapitalu I)/⁴⁹

B. Teorije o enoti mere denarja

Okoliščina, da si blaga kot cene le idealno spremenjena v zlato, zlato le idealno v denar, je povzročila nastanek nauka o idealni enoti mere denarja. Ker pri določitvi cen funkcionirata zlato in srebro le v predstavi, zlato in srebro kot le računski denar, so domnevali, da imena funt, šiling, penij, tolar, frank itd. ne označujejo utežnih delov zlata in srebra oziroma kakorkoli vpredmeteno delo, temveč prej idealne atome vrednosti. Če se je torej npr. dvignila vrednost unče srebra, potem vsebuje več takšnih atomov in bi se jo moralo preračunati in kovati v več šilingih. Ta doktrina, ki so jo znova uveljavljali med zadnjo trgovsko krizo v Angliji in celo zagovarjali v dveh posebnih parlamentarnih poročilih, ki sta pridodani poročilu bančnega komiteja, ki je zasedal l. 1858, ima svoje začetke v časih ob koncu 17. stoletja. V času, ko je nastopil kot vladar Viljem III., je angleška novčna cena unče srebra znašala 5 šilingov 2 penija oziroma 1/62 unče srebra je bila 1 penij, 12 teh penijev pa se je imenovalo šiling. Ustrezno temu merilu se je težo 6-ih unč srebra kovalo v 31 kosov z imenom šiling. Tržna cena srebra pa se je dvignila nad novčno ceno, od 5 šilingov 2 penija na 6 šilingov 3 penije. Kako se je lahko tržna cena dvignila nad novčno ceno, če je novčna cena zgolj računsko ime za alikvotne dele unče srebra. Uganko se zlahka reši. Štirje milijoni funtov šterlingov srebrnega denarja od 5.600.000, ki so takrat cirkulirali, so bili obrabljeni, okrnjeni in zvrnjene vrednosti. Pri nekem preizkusu se je pokazalo, da tehta 57.200 funtov šterlingov namesto 220.000 unč, kolikor bi jih naj, le 141.000. Kovnica je uporabljala zmeraj isto merilo, vendar so lahki šilingi, ki so dejansko cirkulirali, predstavljali manjše alikvotne dele unče, kakor je to izdajalo njihovo ime. Za unčo surovega srebra se je moralo zato plačati večjo kvantiteto teh zmanjšanih šilingov. Ko se je zaradi tako nastale motnje sklenilo, da se opravi obče prekovanje, je zatrdil Lowndes, Secretary to the treasury /finančni minister; po MED/, vrednost unče srebra se je dvignila, zato jo je potrebno v bodoče kovati v 6 šilingih 3 penijih namesto, kot doslej, v 5 šilingih 2 penijih. V resnici je torej zatrdil, da je, ker se je dvignila vrednost unče, padla vrednost njenih alikvotnih delov. Njegova zmotna teorija pa je bila le olepšanje pravilnega praktičnega namena. Državni dolgovi so bili sklenjeni v lahkih šilingih, se jih naj povrne v težkih? Namesto da bi rekel, naj se vrne 4 unče zlata, ker so dobili 5 unč le nominalno, dejansko pa 4, je nasprotno rekel, da naj plačajo nominalno 5 unč, ki pa naj vsebujejo unčo manj kovine, in imenujejo šiling, kar so doslej imenovali 4/5 šilinga. Dejansko se je Lowndes držal vsebnosti kovine, medtem ko se je v teoriji držal

računskega imena. Njegovi nasprotniki, ki so se držali računskih imen in izjavili, da je zanje okrog 25 do 50 % prelahek šiling identičen s polnovrednim /vollwichtig — s polno težo, veljaven/, so nasprotno menili, da se drže le vsebovanosti kovine. John Locke, ki je zastopal novo občanstvo vseh oblik, industrialce pred delavskim razredom in pavperji, komercialiste pred staromodnimi oderuhi, finančno aristokracijo pred državnimi dolžniki, in v posebnem delu dokazoval celo, da je občanski razum človeški normalni razum, je sprejel tudi Lowndesov izziv. John Locke je zmagal in denar, ki so ga posodili v gvinejah po 10 do 14 šilingov, se je vrnilo z gvinejami za 20 šilingov.⁵⁰ Sir James Steuart je takole ironično povzel celotno transakcijo:

„Vlada je imela pomemben dobiček pri davkih, upniki pri kapitalu in obrestih in narod, ki je bil edini prikrajšan in prevaran, je bil srčno zadovoljen, ker je njegov standard“ (merilo njegove lastne vrednosti) „ostal nespremenjen.“⁵¹

Steuart je menil, da bo narod pri nadaljnjem komercialnem razvoju zvičjši. Motil se je. Približno 120 let kasneje se je ponovil isti quid pro quo /nesporazum; MEW/.

Prav primerno je bilo, da je škof Berkeley, zastopnik nekakšnega mističnega idealizma v angleški filozofiji, naredil še en teoretski obrat znotraj nauka o idealni enoti mere denarja, kar je praktični „Secretary to the treasury“ opustil. Berkeley vprašuje:

„Ali ni nujno, da pojmuemo imena livre, funt šterling, krona itd. kot zgolj imena razmerja?“ (namreč razmerja abstraktne vrednosti kot takšne). „So srebro, zlato ali papir kaj več kot zgolj listki ali znamke za preračunavanje, protokolliranje in zagotavljanje tega?“ (razmerja vrednosti). „Ali ni bogastvo sila, da komandiramo industrijo drugih?“ (družbeno delo). „In, ali je zlato dejansko kaj drugega kot znamka ali znak za prenos ali registracijo takšne sile, in, ali je pomembno, iz kakšnega materiala so takšne snovi?“⁵²

Tukaj gre za zamenjavo med merilom vrednosti in merilom cene na eni strani, na drugi pa za /zamenjavo/ med zlatom ali srebrom kot kot mero in kot sredstvom cirkulacije. Ker lahko znamke zamenjajo v aktu cirkulacije plemenite kovine, sklepa Berkeley, da te znamke same ničesar ne predstavljajo, namreč le abstrakten pojem vrednosti.

Sir James Steuart je tako popolno razvil nauk o idealni enoti mere denarja, da so njegovi nasledniki — ne zavestni nasledniki, ker ga ne poznajo — ohranili njegovo rabo jezika in niso našli nobenega novega primera.

„Računski denar ni,“ pravi, „nič drugega kot poljubno merilo enakih delov, iznajdeno, da bi se z njim merilo relativno vrednost kupljivih reči. Računski denar je povsem drugačen od novčnega denarja (money coin), ki je cena⁵³, in bi lahko eksistirala, čeprav ne bi bilo nobene substance na svetu, ki bi bila proporcionalen ekvivalent za vsa blaga. Računski denar opravlja isto uslugo vrednostim reči, kakor jo stopinje, minute, sekunde itd. za kote ali merila za geografske karte itd. Za vse te iznajdbe se zmeraj sprejme ista denominacija kot enota. Kot je koristnost vseh takšnih pomočkov /Verrichtungen/ enostavno omejena na naznanilo /v MED 20—378 napačno: Anzeigle prevedeno z „označevanje“ — bezeichnen/ proporcionalnosti, je temu tako tudi z enoto denarja. Zato ne more biti njen določen proporc s katerikoli delom vrednosti nespremenljiv, tj., ne moremo je fiksirati na katerikoli določen kvantum zlata, srebra ali kateregakoli drugega blaga. Ko je enota dana, se lahko z multiplikacijo vzpenjamo do najvišje vrednosti. Ker je vrednost blaga odvisna od običajnih okoliščin, ki se stekajo in učinkujejo nanjo, in od človeških muh, se najraje njegovo vrednost opazuje kot menjujočo v njeni vzajemni navezanosti /na vrednosti drugih blag; prevajalka/. Karkoli že moti in zmede to, da bi se ugotovilo menjavo proporca s posredovanjem/pomočjo obče določenega in nespremenljivega merila, zmeraj to škoduje trgovini. Denar je le idealno merilo enakih delov. Če se vprašuje, kaj naj bi bila enota mere vrednosti nekega dela, odgovorim z drugačnim vprašanjem: Kaj je normalna velikost stopinje, minute, sekunde? Nimajo je, vendar, kakor hitro je določen en del, mora slediti ustrezno navedeni merila še preostalo v skladu /izbranim/ merilom. Primera za tak idealen denar sta bančni denar iz Amsterdama in angolanski denar afriške obale.⁵⁴

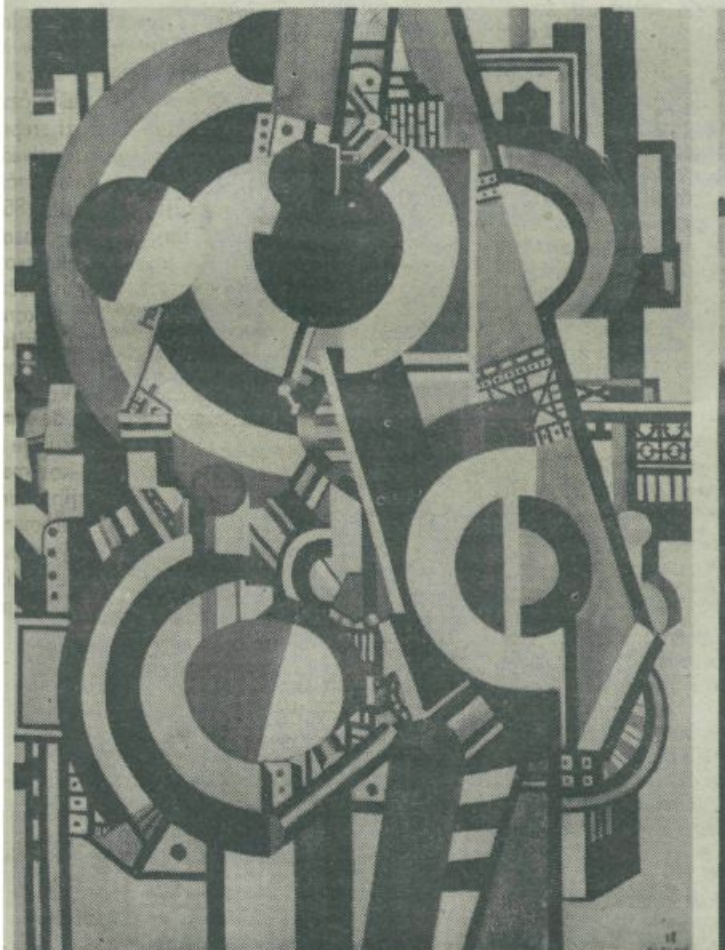
Steuart se zadovolji s tem, da se denar prikaže v obtoku kot merilo cen in kot računski denar. Če so različna blaga zabeležena v ceniku kot po 15 šilingov, 20 šilingov, 36 šilingov, potem me prav res v primerjavi/pri primerjanju njihovih vrednostnih velikosti ne zanima niti vsebovanost srebra niti ime šilinga. Številčna razmerja 15, 20, 36 povedo vse, in število 1 je postalo edina enota mere. Povsem abstrakten izraz proporca je nasploh le sam abstrakten proporc števil. Če bi hotel Steuart biti konsekventen, bi moral opustiti ob zlato in srebro še njuna zakonita krstna imena. Ker ne razume spremembe mere vrednosti v merilo cen, seveda verjame, da se določen kvantum zlata, ki se ga uporablja kot enoto mere, kot mera verjetno ne veže na druge določene kvantume zlata, temveč na vrednosti kot takšne. Ker se blaga s spremembo svoje menjalne vrednosti prikažejo kot enakoimenske velikosti, taji kvaliteto mere, ki jih kot enake sploh šele poimenuje, in ker je v tej primerjavi različnih kvantov zlata velikost kvanta zlata, ki se ga uporablja kot enoto mere, stvar konvencije, taji, da se jo sploh more določiti/da jo sploh lahko določimo. Namesto da bi imenoval 1/360 kroga stopinjo, lahko imenuje stopinjo tudi 1/180; pravi kot bi tedaj meril namesto 90 le 45 stopinj, ustrezno tudi ostri in topi koti. Nič manj pa ne bi bila mera kot še naprej prvič kvalitativno določena matematična figura, krog, in drugič kvantitativno določen del kroga. Kar se tiče Steuartovih ekonomskih primerov, z enim pobija samega sebe in z drugim ničesar ne dokaže. Bančni denar iz Amsterdama ni bil dejansko nič drugega kot računsko ime za španske dublone, ki so ohranile vso svojo polnomastnost s trajnim ležanjem v bančnih kletih, medtem ko je zagnani kurančni novc shujšal v trdem ribežu velikega sveta. Kar se pa tiče afriških idealstov, jih moramo prepustiti njihovi usodi, dokler nam kritični popotniki ne sporoče kaj več o njih.⁵⁵ Kot v približku idealen denar v Steuartovem smislu bi lahko označili francoski assignat: „Nacionalna lastnina. Assignat za 100 frankov.“ Sicer je bila uporabna vrednost, ki naj bi jo assignat predstavljala, specifičirana, namreč konfiscirana tla in zemlja, vendar so pozabili na kvantitativno določitev enote mere in beseda „frank“ je bila brez smisla. Kako dosti ali kako malo zemlje je assignatni frank predstavljala, je bilo odvisno od rezultata javne dražbe. V praksi je bil assignatni frank v cirkulaciji kot vrednostno razmerje za srebrni denar; in s tem srebrnim merilom se je merilo njegovo depreciacijo. prevajka D. Jovan; marec 1981 konec 3. nadaljevanja v /poševnih oklepajih/ so prevajalkina dopolnila in pojasnila, kadar je /poševna črta/ med dvema besedama/izrazoma, pomeni dvojnico ali miselni obrat

opombe

40. Aristotel je sicer uvidel, da mora biti menjalna vrednost blag dana /prim. pojasnilo v tekstu: voraussetzen; prevajalka/ pred ceno blaga: „da... se je menjavalo že pred obstojem denarja, je jasno; kajti nobene razlike ni, če (menjamo) pet blazin za hišo ali prav toliko denarja, kolikor je pet blazin vrednih.“ Po drugi strani pa dopušča, da so /blaga/ primerljiva le preko denarja, ker imajo blaga šele v ceni obliko menjalne vrednosti: „Vse mora imeti svojo ceno; kajti tako bo zamenjava večna in s tem tudi družba. Denar naredi, enak v tem meri, prav zares stvari primerljive (symmetra), da bi jih nato izenačil. Kajti ni družbe brez zamenjave, zamenjave brez enakosti in enakosti ni brez primerljivosti.“ Ne prikrivaj si, da so te različne stvari, reči, ki jih meri denar, med seboj vsekakor neprimerljive velikosti. Kar išče, je enotnost blag kot menjalnih vrednosti, ki je kot antični Grk ni mogel najti. Pomaga si iz zadrege, ko dopusti, da postane preko denarja primerljivo, kar je na sebi in za sebe neprimerljivo, kolikor je to nujno za praktično potrebo. „V resnici je nemogoče, da bi bile primerljive tako raznolike reči, vendar se to dogaja zaradi praktične potrebe.“ (Aristoteles, „Ethica Nicomachea“, L. V, c. 8, izd. Bekkeri, Oxonii 1837.)

41. Posebnost, da unča zlata v Angliji ni razdeljena na alikvotne dele — čeprav je enota mere denarja lahko razložimo s tem: „Naš novčni sistem je bil prvotno prilagojen le uporabi srebra — zato lahko zmeraj razdelimo unčo srebra v določeno alikvotno število kosov denarja; ker je bilo zlato vpelje o šele kasneje v novčni sistem, ki je bil prilagojen le srebru, ne moremo unče zlata odtisniti v alikvotno število kovancev.“ (MacLaren, „History of the currency“, str. 16, London 1858.)

42. „Denarju lahko vrednost nenehno niha in je vendar prav tako dobro mera vrednosti, kot če bi ostajala povsem nespremenjena. Privzemimo npr., da je vrednost zmanjšana... Pred zmanjšanjem bi z gvinejo kupili 3 bušle pšenice ali delo 6-ih dni, kasneje bi kupili z njo le 2 bušla pšenice ali delo 4-ih dni. V obeh primerih, če sta dani razmerji pšenice in dela do denarja, pa lahko njuno medsebojno razmerje izpeljemo; z drugimi besedami, lahko izvemo, da je bušel pšenice vreden 2 delovna dneva. To je vse, kar vključuje merjenje vrednosti in je po zmanjšanju ravno tako nemoteno izvedljivo kot poprej. Odlikovati neko reč kot mero vrednosti je povsem neodvisno od spremljivosti njene lastne vrednosti.“ (str. 9, 10. Bailey, „Money and its vicissitudes“, London 1837.)

43. „Kovanci, katerih imena so danes le še ideelna, so pri vseh ljudstvih najstarejši; vendar so bili vsi določeni časi realni.“ (zadnje v takšni razširitvi ni pravilno) „in prav zato, ker so bili realni, so z njimi računali.“ (Galani, „Della moneta“, n. n. m. str. 153.)

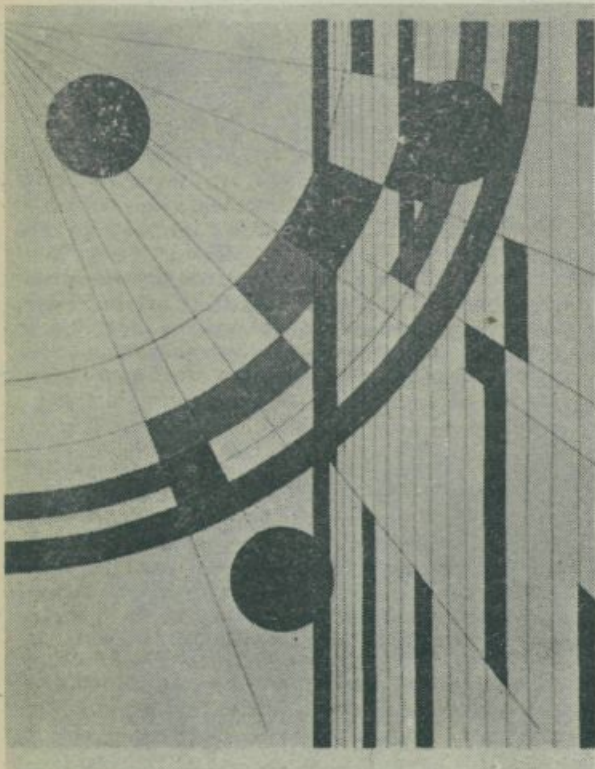
44. Romantični A. Mueller pravi: „Po naših predstavah ima vsak neodvisen suveren pravico, da imenuje kovinski denar, mu podeli družbeno nominalno vrednost, položaj, stopnjo in naslov.“ (str. 288, knj. II, A. H. Mueller, „Die Elemente der Staatskunst“, Berlin 1809). Kar se tiče naslova, ima gospod dvorni svetnik prav; pozablja le na vsebnost. Kako „konfuzne“ so bile njegove „predstave“, se pokaže npr. na naslednjem mestu: „Vsakdo uvidi, kako važna je resnična določitev novčane cene, še zlasti v deželi, kot je Anglija, kjer vlada z veličastno liberalnostjo brezplačno kuje“ (zdi se, da verjame gospod Mueller, da plačuje angleško vladno osebo iz svojega žepa stroške za kovance), „Ko ne pobira nobenega plačila za kovance /Schlagschatz/ itd. in bi torej, če bi ta /vlada/ postavila novčno ceno zlata znatno višje, kot je bila tržna cena, če bi namesto 3 funtov 17 šilingov 10 1/2 penijev za 1 unčo zlata plačevala 3 funte 19 šilingov, bi se ves denar stekal v kovnico, tako dobljeno srebro bi se na trgu zamenjalo za tukaj ugodnejše zlato, in bi se /srebro/ tako znova vrnilo v kovnico in novčni sistem bi bil postal en sam nered.“ (str. 280, 281 n.n.m.) Da bi ohranil red v angleški kovnici, se Mueller prestavi v „nered“. Medtem ko sta šiling in penij zgolj imeni, določena dela unče zlata, ki jih reprezentirata marki srebra in bakra, si on umišlja, da cenijo unčo zlata v zlatu, srebru in bakru in osreči tako Angleže s trojnim standard of value /valuto; po MEW/. Srebro je bilo sicer kot denarna mera ob zlatu odpravljeno šele leta 1816 s 56 George III. c. 68/68. zakonom v 56. letu vladanja Georga III. — Jurija III.; po MEW/. Zakonsko je bila stvar odpravljena 1734 s 14. George II. c. 42 in še dosti prej s prakso. Dvoje okoliščin je A. Muellerja še posebej usposobilo za t.i. višje dojetje politične ekonomije. Po eni strani njegovo obširno nepoznavanje ekonomskih dejstev, po drugi njegovo zgolj diletantsko zaslanje razmerje do filozofije.

45. „Ko so Anarchisita vprašali, zakaj potrebujejo Heleni denar, je odgovoril: za računanje.“ (Athenaeus, „Deipnosophistai“, L. IV, 49, zv. II /str. 120/, izd. Schweighaeuser 1802).

46. G. Garnier, eden starejših francoskih prevajalcev Adama Smitha, je imel poseben domislek, da bi določil proporc med uporabo računskega denarja in uporabo dejanskega denarja. Proporc je bil 10 proti 1. (Garnier, G., „Histoire de la monnaie depuis les temps de la plus haute antiquite etc.“, zv. I, str. 78.)

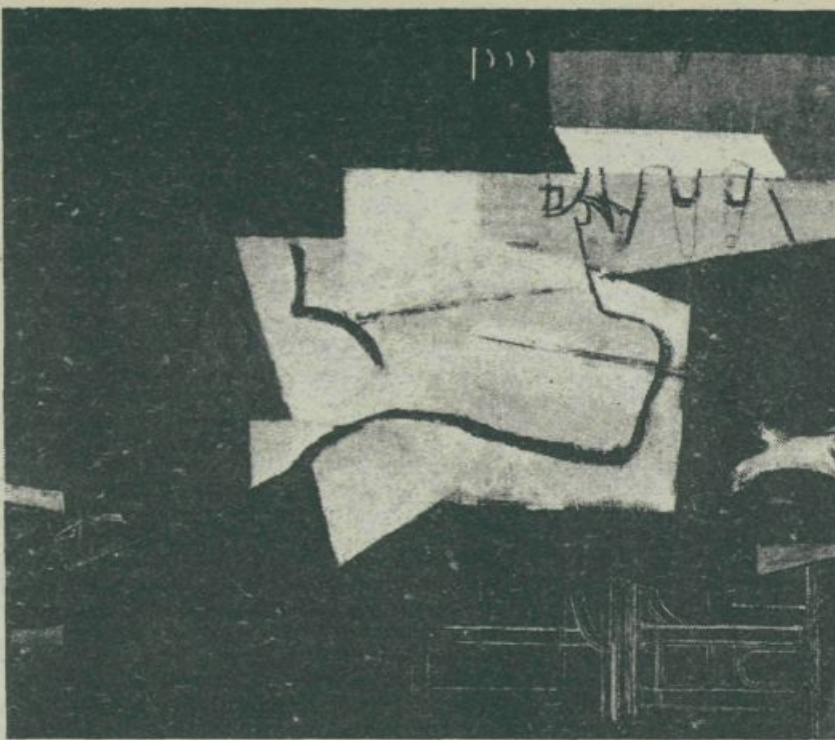
47. Marylandski zakon iz l. 1723, s katerim je tobak postal legalen novc, njegovo vrednost pa so znižali na angleški zlati denar, namreč penij za funt tobaka, spominja na leges barbarorum, kjer so nasprotno določene vsote zlata znova izenačili z voli, kravami etc. V tem primeru nista bila niti zlato niti srebro dejanski material računskega denarja, temveč vol in krava.

48. Tako beremo na primer v „Familiar words“ gospoda Davida Urquharta: „Vrednost zlata naj bi se merila z njo samo; kako je lahko katerakoli snov mera svoje lastne vrednosti v drugih rečeh? Vrednost zlata naj bi se določilo z njegovo lastno težo, ob tem pa se to težo napačno poimenovalo — in unča zlata naj bi bila vredna toliko funtov in delov funtov. To je ponarejanje mere in ne določitev merila.“ (str. 104/105.)

druga mera — tako stabilna, kot je to je mogoče. To je nemogoče, če sestavlja vaš denar dvoje kovin, med katerima razmerje vrednosti nenehno niha.“ (John Locke, „Some Considerations on the Lowering of Interest etc.“, 1691; str. 65 v njegovih „Works“, 7. izd., London 1768, zv. II.)

50. Locke pravi med drugim: „Imenujte krona, kar se je prej imenovalo pol krone. Vrednost je še naprej določena z vsebovanostjo kovine. Če bi lahko kovancu odvzeli 1/20 teže srebra, ne da bi mu zmanjšali vrednost, bi mu lahko prav tako uspešno odvzeli 19/20 njegove teže srebra. Po tej teoriji bi lahko s farthingom, če bi ga imenovali krona, kupili toliko začimb, svil ali drugih blag, kot z eno krono, ki vsebuje 60-krat toliko srebra. Vse, kar lahko storite, je, da podelite manjši kvantiteti srebra žig in ime neke višje kvantitete. Je pa srebro, ip ne ime, to, ki plačuje dolgove in kupuje blago. Če ni vaše zvišanje vrednosti denarja nič drugega, kot podelitev poljubnega imena alikvotnemu delu unče srebra, npr. imenovanje osmine unče srebra penij, potem lahko dejansko denar zastavite poljubno visoko.“ Locke je hkrati odgovoril Lowndesu, da dvig tržne cene nad novčno ceno nima izvira v „naraščanju vrednosti srebra, temveč v vedno lažjem srebrnem kovancu.“ 77

okrnjenih in zvrnjenih šilingov ne tehta niti za kanec več kot 62 polnovrednih /vollwichtig — prim. pojasnilo v tekstu; prevajalka/. Slednjič je upravičeno poudaril, da se lahko, če odmislimo razsrebrnjenje cirkulirajočih kovancev, tržna cena surovega srebra v Angliji do neke mere dvigne nad novčno ceno, ker je dovoljen uvoz surovega srebra, ni pa tisti srebrnih kovancev. (Glej n.n.m. str. 54 — 116 in drugod.) Locke je nadvse skrbel, da se ne bi dotaknil pekoče točke državnih dolgov, kakor se je prav tako previdno izognil temu, da bi se ukvarjal z občutljivim ekonomskim vprašanjem. Slednje je bilo to: Tečaj menjave kot tudi razmerje med surovim srebrom in srebrnim kovancem sta dokazala, da cirkulirajoč denar ni niti najmanj depreciral v razmerju z njegovom dejanskim razsrebrnjenjem. Vrnili se bomo k temu vprašanju v obliki v razdelku o cirkulacijskih sredstvih. Nicholas Barbon je v „A discourse concerning coining the new money lighter, in answer to Mr. Locke's considerations etc.“, London 1696, zaman poizkušal, da bi zvalil Lockeja na težavnejši teren.

51. Steuart, n.n.m. zv. II, str. 154.

52. „The Querist“ n.n.m. Razdelek „Queries on Money“ je drugače duhovit. Med drugim pripomni Berkeley upravičeno, da je prav razvoj severno-ameriških kolonij „dokončno razjasnil, da zlato in srebro nista tako nujna za bogastvo naroda, kot si to na sploh predstavljamo“.

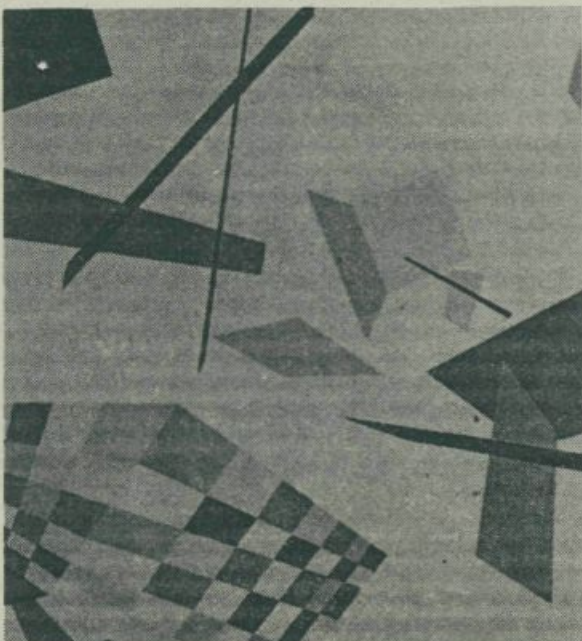
53. Cena pomeni tukaj realen ekvivalent, kot pri angleških ekonomskih piscih 17. stoletja.

54. Steuart, n.n.m. zv. II, str. 102—107.

55. Med zadnjo trgovsko krizo je določena stran /namigovanje, takrat verjetno poznana stran; prevajalka/ v Angliji slavila afriški idealni denar, potem ko se je takrat njegovo bivališče umaknilo z obale v notranjost — v osrčje Berberije. To, da Berberi ne poznajo trgovskih in industrijskih kriz, so izpeljevali iz idealne enote mere njihovih barov /kovinskih palic: po MED/. Ali bi ne bilo enostavneje, če bi rekli da sta trgovina in industrija conditio sine qua non /neizogibna pogoja; MEW/ za trgovske in industrijske krize?

— pojasnila

- Bančna zakona Roberta Peela iz let 1844 in 1845 — da bi premagali težave pri menjavi bankovcev za zlato, je angleška vlada sprejela na pobudo Roberta Peela 1844 zakon o reformi Bank of England. Ta zakon je predvidel delitev banke na dva povsem neodvisna departmeta s posebnima gotovinskima fondoma: banking-department, ki je izdajal bankovce. Ti novci so morali biti solidno kriti v obliki posebnega zlatega fonda, ki je moral biti zmeraj razpoložljiv. Izdaja bankovcev, ki niso bili kriti z zlatom, je bila omejena na 14 milj. funtov šterlingov. Količina bankovcev v obtoku pa ni bila odvisna od fonda za kritje, kakor je to predvidel bančni zakon iz leta 1844 začasno razveljavila in povečala količino bankovcev, ki niso bili kriti z denarjem /po MEW/.
- Unija med Skotsko in Anglijo, ki se je vzpostavila 1707, je dokončno združila Skotsko z Anglijo. Skotski parlament je bil razpuščen in odstranjene so bile vse ekonomske ovire med deželama /po MEW/.
- leges barbarorum — zapisi običajnega prava različnih germanskih plemen v času med 5. in 9. stoletjem /po MEW/.

D. Kot dodatno ponazorilo razlik med prevajalci navajam še prevod tukajšnje opombe 41 iz Kapitla 1:

„Naš novčni sistem je bil spočetka prirojen le za uporabo srebra — zaradi tega je mogoče unčo srebra deliti vedno na določeno ustrezno število novcev; ker pa je bilo zlato šele kasneje uvedeno v novčni sistem, ki je bil prirojen le za srebro, se unča zlata ne more nakovati v ustreznem številu novcev.“

Več o vzporednem navajanju prevodov v okvirčku; upoštevaj še F.

E. V tekstu so omenjene različne mere in valute. O posameznih sem hotela pripraviti krajši zapis, a po brskanju po enciklopedijah sem ugotovila, da je gradivo preobsežno in bi se izpremenilo v samostojno razpravo o merah in valutah. Zato dodajam kot primer le popravek napake v 1. nadaljevanju: Stavci so postavili, da je bukvič papirja 10 pol, namesto 100. Vendar se niso zelo zmotili: Neubuch (nova bukvič) — od 1877 — obsega 10 zvezkov ali 100 pol; toda (stara) bukvič — pred 1877 — obsega 25 tiskarskih oz. 24 pisnih pol — in na to je mislil Marx 1858.

Mere so rezultat zgodovinskih procesov in učinkujejo kot naravne za posameznika šele s posredovanjem vzgoje — priloženo navajenostjo. Z vsakim novim angleškim kraljem se je v Angliji spremenila dolžinska mera laketa. Pri kovancih je to še bolj zapleteno: španski maravedi je bil bakreni kovanc, ki je bil vreden 1/34 reala v času med 16. st. in l. 1842. Real pa je imel hkrati več različnih količin zlata, ker je imelo zlato različno vrednost po provincah in kolonijah.

F. Ker mi do oddaje 2. nadaljevanja ni uspelo dobiti slovenskega prevoda knjige Davida Ricarda, „Načela politične ekonomije in obdavčenja“; tokrat slov. prevod stavka, ki je naveden v 2. nadaljevanju:

„kateraga množina se s človeškim naporom lahko poveča in na katerega proizvodnjo nenehno vpliva konkurenca.“ Izšlo v Ljubljani, 1. 1962, str. 26.

Namesto besednjaka danes dodajam nadaljevanju razmišljanje o Marxovi skladnji. Marxovi stavki so namreč skladenjsko precej zapleteni. Prevajalcu v slovenščino pa je delo oteženo še z nečem: Marx uporablja v takšnih zapletenih stavkih še tiste skladenjske možnosti nemščine, s katerimi se neko misel lahko izrazi okrajšano — v slovenščini pa se te okrajšane oblike prevaja z odvskniki (npr. oblike z deležji, accusativ cum infinitivo ipd.).

V prevajanem tekstu pa sem opazila še nekaj: Marx z osebkom stavka nastavi novo misel, nato pa ga sicer ne ponavlja, ga pa predpostavlja, ko gradi zavoj misli, ki naj ta osebek natančneje označi. Nato z zaimkom ponovi osebek, da bi označil nadaljevanje osrednje misli celote. Znotraj zavoja in na prehodu se njegova misel ne vrača k izhodišču, temveč stopa nenehno naprej — dograjevanje misli kot proces. Mesta prehoda iz zavoja k ponovitvi osebkov so najzahtevnejša pri prevajanju (včasih zadevo še dodatno zaplete to, da se v slovenščini spremeni spol odnosnice).

Kako se lahko isto tujo predlogo različno prevede, o tem se lahko najbolj poučimo, če primerjamo dve izdaji Decamerona, ki sta izšli v zadnjih letih v slovenskem prevodu. Pri Mladinski knjigi je pri Svetu knjige izšel izbor v prevodu Andreja Budala, pri Cankarjevi založbi pa v zbirki Okrogle povesti prevod celote v prevodu Nika Koširja. Znatne razlike med prevodoma so odločilno vplivale na mojo odločitev, da ob svojih prevodih navedem, kjer je to le mogoče, še že obstoječe. (Zal sem prevod Ricardove temeljne knjige dobila nekoliko prepozno; zato šele tokrat vzporeden prevod.)

Pa še nekaj o Marxovih ponazoritvah in navedbah:

Pri iskanju že prevedenih mest/odlomkov sem opazila, da jebral Marx prvotno angleške ekonomiste v francoskih prevodih. Še l. 1858 je uporabljal izpiske iz teh prevodov (prim. omembe francoskih prevajalcev), čeprav je v tem času že obvladal angleščino. Po drugi strani sem našla v „Kapitalu I“ na polno navedbo, ki so navedene že tudi v knjižici „H kritiki politične ekonomije“. Gre očitno za Marxove topose, s katerimi ob različnih priložnostih ponazarja iste misli oz. vprašanja. Vendar! Ne smemo prezreti, da so te opombe v „Kapitalu I“ večinoma označene kot opombe k 2. izdaji.

Ker mi izvod 1. izdaje ni dostopen, lahko zgolj sklepam, da je Marx v prvi izdaji bolj razvijal svojo misel in je ni v tolikšni meri bogatil s toposi, ki si jih je razvil že med prvo obdelavo svojih „Očrtov...“ — med pisanjem „H kritiki politične ekonomije“.

Prihodnjič bom zapisala še nekaj o vzporednosti med časopisnimi članki in prevajanimi tekstom. Tokrat pa dodajam samo še nekaj pojasnil o posebnih SLOVENSkih izrazih — namreč: kako je s t.i. tujkami pri Marxu. Vem, da je ločil med angleškima izrazoma „labour“ in „work“, prav tako tudi, da je obvladal oba klasična jezika in vse sodobne med španščino in danščino; zato moram biti previdna pri nadomeščanju uporabljenih „tujk“ s „slovenskimi“ izrazi — še zlasti, ker vem, da je v nemščini zaznavna težnja, da nadomešča „tujke“ z „domačimi“ izrazi (prim. Adornov tekst „Woerter aus der Fremde“ v „Noten zur Literatur II“ — Gesammelte Werke 11, str. 216—232); torej moram Marxove „tujke“ ohraniti. Nekoliko bolj zapleteno pa je z borznimi, bančnimi, trgovskimi izrazi, ki niso več knjižni (tudi niso nikdar bili) — kje najti ustrezne slovenske izraze (in to pogovorne oz. strokovno-pogovorne).

Vsi ti Marxovi ekonomski izrazi pa so uporabljeni pogosto v stavkih, ki so skladenjsko in po svoji vsebnosti čisti filozofski stavki. Torej je za kakovostno prevajanje potrebno hkratno obvladovanje izrazja in načinov izražanja obeh ved oz. področij (ali: vsaj teh dveh).

assignat — papirnat denar, zlasti v francoski revoluciji /še drugi pomeni, a ta veljaven v tem delu prevoda; po SSKJ/

azijo — razlika med nominalno in večjo tržno vrednostjo deviz, vrednostnih papirjev (po SSKJ/

denominacij — uvedba nove denarne enote v zameno za večje število starih denarnih enot /po SSKJ/

depreciacija — padec, znižanje vrednosti (denarju) /po SSKJ/

V 3. nadaljevanju sem uvedla naslednje razlikovanje v slovenščini:

gleichformig — enakšen

gleichartig — enakovrsten

Cigale pravi takole: za prvi izraz — enakošen, enake podobe, enoličen; glej tudi gleichartig — enakošen, enoverstini; pri Tomšiču je razlika tako rekoč izginila.

V navezavi na razliko med Form in Gestalt navajam tokrat še razliko:

Inhalt — vsebina

Gehalt — vsebnost /prim. še geslo vsebina v SP 1962/. Zaradi aktualnosti v tem delu prevoda ponavljam dva izraza iz besednjaka: unterstellen — privzeti podmeno (tega in naslednjega izraza ne moremo sloveniti z istim slovenskim; prim. Tomšič, vendar še ne Cigale)

voraussetzen — predpostaviti (drugi pomen je pojasnjen v tekstu).

Popravek:

Uvodni stavek besednjaka v 2. nadaljevanju se mora glasiti: Ker prevajam Marxov tekst „H kritiki politične ekonomije“ zaradi dvojnega študijskega namena, moram pojasniti: da je /ne pa: so/ drugi, po vsebinskem prevajalski.

Takšno preverjanje zmožnosti za izražanje je sestavina pridobivanja prevajalskih izkušenj — izkušenj za brkljarjenje v jeziku in z njim.

PAKISTAN VČERAJ IN DANES

Dogodki v Pakistanu znova vzbujajo pozornost. Devet opozicijskih strank se je povezalo v „gibanje za obnovo demokracije“. Z dogovorom v Lahoreju, glavnem mestu nemirne pokrajine Punjab, so se opozicijski voditelji odločili za „akcije neposlušnosti“ oz. za vrsto protestnih dejanj proti vojaški diktaturi generala Zie ul Haqa in njegove klientele. Diktatorjeva samovolja in neizpolnjevanje obljub so omogočili, da so se med seboj povezale do zdaj nasprotujoče si stranke, saj so se povezale partije, ki so povzročile Ali Butov padec s trankno usmrčenega Alija Buta Pakistansko ljudsko stranko, ki jo zdaj vodita Butova vdova in hčeri, Nusret in Sanam. Obe so oblasti pred izbruhom nemirov zaprele, saj posebejbita prejšnjega voditelja, ki je užival veliko priljubljenost, ter sta zaradi tega že posebej nevarni. „Gibanje za demokracijo“ zahteva odpravo izrednega stanja, s tem pa cenzure, diktature, preganjanja ter odpravo prepovedi vsakršne politične dejavnosti v državi. Zahteva izvedbo splošnih in svobodnih volitev, ki jih general ul Haq že štiri leta obljublja.

Vlada je na krepitev opozicijskega gibanja ostro reagirala. Kot trdijo opozicijski krogi, so zaprli več kot 500 politikov, največ iz vrst Pakistan People's Party. Zia ul Haq, ki je že več mesecev močno zaposlen za zunanjepolitično dejavnostjo v okviru islamske konference (pa tudi s čisto pakistansko zunanjo politiko), je konec februarja napovedal spremembe v vladajočem aparatu; spremeniti namerava vladno in povečati število ministrov, čisto pa bo izvedel tudi na nivoju provinc. Zia je očitno začutil, da se mu majejo tla pod nogami in da so nevarni nasprotniki tudi v njegovi neposredni bližini, s čimer se samo ponavlja recept za spremembe v vrhu pakistanske politike. (Po takem receptu sta do oblasti prišla tako Ali Buto kot Zia ul Haq. Gre za nekakšno politično hinavščino, da vladarjev ljubljeneц vladarja vrže z oblasti). Na zapiranje opozicijskih voditeljev je del radikalne opozicije odgovoril radikalno, t.j., z ugrabitvijo letala ter z grožnjo smrti potnikov, vkolikor se ne bodo v Islamabadu odločili za izpustitev vedredesetih političnih zapornikov. Po nepreverjenih virih celo akcijo ugrabitve vodi iz tujine Butov sin. Ul Haqov režim je v precepu, saj precej da na ugled v tujni.

Podoben položaj pretresa tudi druge azijske države ter izraža zaostreitev razrednega boja na največji celini sveta. Povsod vojske, tanki, strašna beda milijonov beguncev, veliki diplomatski avtomobili, homoseksualci in verski fanatiki. Svet tisočletnih kultur in japonske ali ameriške odpadne industrije bijeta čedalje bolj krvave bitke in ne bi mogli trditi, da moderna tehnologija zmaga na vljuden način. Padajo tisočletna cesarstva, ruši se mir gurejuskih spoznanj, povsod vlada vulgarno in jasno izražena paranoja. Spremembe, ki jih doživlja kapitalizem, se najizraziteje, brez meglene zaoblake kažejo na obrobju svetovnega kapitalističnega sistema. Če je kapitalizmu v Evropi ali Ameriki uspelo omiliti ali zakriti najbolj krvave oblike izražanja razrednih spopadov na račun mnogo bolj prefinjenih, se tembolj vulgarna in krvava eksploatacija oziroma pridobivanje presežne vrednosti izraža na svetovni periferiji. Največje svetovne razredne bitke se bijejo v nekdanjih kolonijah in milijoni trupel čedalje težje bremenijo evropsko ugodje. Skratka, buržoazija je danes doma v Aziji.

Dekolonizacija in nastanek države

Islamska republika Pakistan, nekdanji Zahodni Pakistan, najbrž te ugotovitve le potrjuje. Zaradi popolnoma spremenjenih razmerij v mednarodni skupnosti po naftni krizi in zaradi depresije ekonomij visoko razvitih industrijskih družb, se je Pakistan nenadoma znašel v izredno napetem mednarodnem položaju, tako da se geografsko na njegovem ozemlju srečujejo do skrajnosti zaostreni in konfliktni interesi največjih svetovnih sil. Vendar pa vse ta nasprotja niso ravno od včera in niso presenetljivo nastala, temveč nekatera obstajajo že dlje časa in tvorijo osnovo za ravnanje Pakistana v mednarodnih odnosih. Da pa bi lahko razumeli ter celo skušali predvideti ravnanje te sedemdeset milijonske države v mednarodnih razmerah, analiziramo trenutno stanje pakistanske notranje politike, tako na področju ekonomije, razvoja političnega sistema, kulture in znanosti ter vojaške tehnologije. Kdo je politična elita in kateri so podpriviligirani razredi, kakšno je razmerje politično organiziranih sil?

Slediti nastanku sedanje države Pakistan pomeni slediti razvoju odnosov med hinduizmom in islamom. Religija je bistveno determinirala nastanek Pakistana in ravno tako tudi danes določa njegovo notranjo in zunanjo politiko, v nekem smislu celo ekonomsko mednarodno povezovanje. Britanska kolonialna uprava je že konec prejšnjega stoletja opazila rastoče verske tenzije znotraj mladega indijskega nacionalizma in je na njej lasten in značilen način to spoznanje obrnila v svoj prid ter omogočila in podprla ustanovitve „Vse-indijske muslimanske lige“ 1906. leta. Pozneje so angleški gentlemeni rastoči islamski separatizem znotraj „Vseindijskega nacionalnega kongresa“ seveda odobraval, ter tako gentlemansko oteževali Gandhijevo in Nehrujevo antikolonialno revolucijo. Mladi indijski muslimanski intelektualci so že leta 1933 skovali ime za PAKISTAN s kombinacijo prvih črk imen pokrajin današnjega Pakistana: Punjab kot P, Afganistan kot A, Kašmir kot K, Sind kot S in TAN iz Belučistan. Ideološko utrjevanje pozicije Muslimanske lige se je pospešeno nadaljevalo, dokler ni Mohammed Ali Jinnah (Džina), vodja lige, na kongresu Indijskega kongresa 1940. leta v Lahoreju tudi uradno zahteval delitev Indije na hindujski in muslimanski del, slednji pa naj bi obsegal tudi Bengaliijo in Assam. Tako je bila ustvarjena politična platforma ustanovitve geografsko deljene države Pakistan, čemur je sledila intenzivna politizacija množic s strani obeh taborov. Če upoštevamo še tedanje gospodarske razmere v Indiji, ki so se kanalizirale v verski fanatizem in medsebojne spopade hindujcev in muslimanov, potem moramo razumeti, da je z zaključkom in z uspehom indijske antikolonialne revolucije ter nastankom dveh neodvisnih držav Commonwealtha, Pakistana in Indije, prišlo do grozovitega prelivanja krvi. Veliko preseljevanje muslimanov v Pakistan in hindujcev v Indijo je mrznilo silno okrepilo in rezultate strahovitih množičnih pobojev štejeemo za

eno največjih tragedij moderne zgodovine. Obmejni mesti Lahore in Amritsar sta bili skoraj zravnani z zemljo, enako več tisoč vasi, od okoli 15 milijonov ljudi, ki so se preseljevali, je bilo najmanj 500.000 pobitih, 12 milijonov pa jih je ostalo brez strehe. Ta tragedija ter večkratni vojaški konflikti oziroma vojne za Kašmir so zapečatili indijsko-pakistanske odnose in vse do danes se situacija ni bistveno spremenila. Zia ul Haq se je sicer nedavno zavzel za dokončno ureditev odnosov med državama ter Indiji oprostil agresivnost, vendar je dejanski položaj tak, da bo le težko najti kompromisne rešitve za tako obremenjene odnose.

Težko bi kdorkoli trdil in dokazal, da so odnosi med Indijo in Pakistanom bili po taki tragediji hladnokrvno usmerjeni in politično realno izvajani. Strasti, silne tako na eni kot na drugi strani, segajo v bistvo politike v tem delu sveta. Ni torej čudno, da je Pakistan, ki se torej dobroba spozna na radikalni islamizem, saj je bistveno nanj navezan nastanek države same, že leta 1956 z ustavo razglasil Islamsko republiko Pakistan. Mogli bi naštetii kopico primerov utrjevanja Pakistanu lastne identitete skozi islam, še posebno v odnosih do velike hindujske sosedo, Indije. Tako se poučenižim zdijo logično, da je stavba pakistanskega veleposlaništva v New Delhiju čudovita minijatura mošeja z več minareti, logično je, da je v Pakistanu razglašen nacionalni praznik in ljudsko veselje, ko reprezentanca Pakistana v hokeju na travi premaga indijsko državno moštvo. V času športnega dvoboja celo za nekaj ur zaprejo mejo med državama.

Prva leta samostojnosti

Mohammed Ali Jinnah, ustanovitelj države (leta 1947) in voditelj Muslimanske lige, je s svojo politiko bistveno determiniral nadaljnji razvoj in postavil okvir življenja v Pakistanu. Vendar je že leta 1948 umrl, njegova smrt in pa težka gospodarska situacija po pridobitvi neodvisnosti ter pretrganju odnosov z Indijo pa so vplivali na izoblikovanje še ene značilnosti pakistanske notranje politike, politične nestabilnosti. Posebno je leta značilna za petdeseta leta, ko je bilo treba na novo usposobiti in zgraditi tekstilno industrijo, ki predstavlja še danes najmočnejši in najznamenitejši del ekonomskega sistema, ter ko je bilo potrebno ustvariti trdno ogrodje politične oblasti in javne uprave. Izrazit pokazatelj hudih težav je gotovo poraz Muslimanske lige na volitvah leta 1954, saj je s tem padel poglavitni steber političnega sistema kot tudi nacionalne identitete, hkrati pa so se začele izraziteje kazati razlike med Zahodnim, bolj razvitim, in Vzhodnim Pakistanom, ki je imel številčnejše prebivalstvo. Ravno dejstvo, da je bila pakistanska ekonomska politika bolj ugodna za Zahodni Pakistan in da so vsi vodilni politiki vladali iz Ravalpindija, je kasneje povzročilo razpad geografsko in etnično deljene države. Pomemben razlog, ki je privedel do kulminacije politične krize leta 1954, ko je bilo razglašeno izredno stanje, razpuščena ustavodajna skupščina in suspendirana ustava, moramo iskati v odnosih med politično elito in fevdalno-zemljiško aristokracijo. Slednja se je namreč z vsemi silami uprla izvajanju agrarne reforme, ki je pomenila bistveno točko ekonomske preobrazbe in ozdravitve gospodarstva, v katerem je kmetijstvo predstavljalo več kot 80 % celote. Tudi prizadevanja naslednjih vlad niso mogla bistveno spremeniti odnosov na vasi, če pa je že prišlo do napredka pri preobrazbi, ga je spremljala značilna korupcija, katere posledica je, da so se nekateri veleposestniki le še bolj okrepili. Še najdlje je agrarna reforma bila izvedena za časa Ali Butove vladavine, vendar zahodni viri navajajo, da je še največ od tega odnesel Buto sam oziroma njegov klan, pa še nekateri Butovi politični prijatelji. Korupcija kot ena osnovnih značilnosti političnega sistema se še danes širi in bohoti ter onemogoča načrtnejše posege javne oblasti v produkcijo, saj posega v vse pore sistema. Značilnost te korupcije je precej drugačna kot na Zahodu, npr. v ZDA, saj je vpeta v tradicionalni način muslimanskega življenja in predstavlja hud problem še za marsikatero islamsko državo (npr. Maroko, Egipt, Jordanijo etc.) Še najbolj spretno korupcijo izkorišča ravno fevdalno-zemljiška aristokracija ter tako determinira celo vrsto političnih in gospodarskih odločitev.

Diktature in razpad države

Navkljub razglasitvi izrednega stanja, ki naj bi omogočilo konsolidacijo političnih sil, pa rastoča beda in anarhija v produkciji nista omogočila zaželenega cilja. Obnovi parlamentarizma in razglasitvi ustave 1956. leta je zopet sledila huda kriza s socialnimi nemiri, tako da je velekapital, ohranjen še iz časa britanskega kolonializma, ponudil vodenje države vojski. Le-ta se je v zadnjih krizah okrepila in ohranjala stabilnost, in 1958 je s pučem prevzel oblast poveljnik oboroženih sil, general M. Ayub Khan, ki je vladal naslednjih 11 let. V tem času je seveda vojska postala odločilna politična sila, saj je Ayubu Khanu uspelo konsolidirati administracijo in nekoliko okrepiti gospodarstvo ob naslonitvi na tujo pomoč. Do leta 1962 je vladalo izredno stanje, takojenovano „prehodno obdobje“, dokler ni general Khan razglasil ustave in sebe postavil za predsednika Islamske republike. Po tej ustavi je bil uveden predsedniški režim s posrednimi volitvami v pokrajinska in centralni parlament. Odločilno vlogo je imelo 80.000 občinskih veljakov, ki so imeli status velikih volilcev ali elektorjev, od tega jih je polovico, torej 40.000, imenoval predsednik države. Pakistan je bil seveda federacija dveh enakopravnih delov, vendar pa je federativnost bila ob diktaturi Ayuba Khana močno okrnjena. Zopet so začele delovati stranke, počivilo se je politično življenje, nad katerim je vseskozi bedel vsemočni predsednik. Obnovljena je bila Muslimsanska liga kot vsenarodna stranka, sčasoma pa so se začele v ospredju kazati nove politične osebnosti. Poseben ljubljenec Ayuba Khana je bil mladi aristokrat, v Oxfordu in Berkleyu izobraženi jurist, Zulfikar Ali Buto, ki mu je predsednik ponudil kar pet zaporednih resorjev v vladi. V Vzhodnem Pakistanu, kjer je čedalje bolj naraščalo nezadovoljstvo zaradi neenakomernega gospodarskega razvoja, saj je več kapitala dobival zahod države, se je izraziteje izoblikovala zavest o potrebi po večji avtonomiji Bengalije. Sčasoma je

postal šejk Mudžibur Rahman osrednja osebnost opozicije proti vladi v Islamabadu. Neredi so bili čedalje ostrejši in predsednik Khan je moral odstopiti. Oblast je prevzela vojska in uvedla izredno stanje za več kot eno leto. Zanimivo je, da je pri padcu Ayuba Khana pomagal tudi njegov varovaneec Ali Buto, kasnejši voditelj zahodnega dela Pakistana, ker mu je zameril mirovno pogodbo z Indijo v drugi kašmirski vojni 1965. leta. Le-ta je že za časa Ayuba Khana, leta 1967, s skupino privržencev ustanovil Pakistansko ljudsko stranko (PPP), ki je bila v opoziciji do vojnege režima in je imela radikalen politični program. Zahtevali so ustavno republiko, občo in enako volilno pravico, voljena predstavnika telesa, v gospodarstvu pa nacionalizacijo osnovnih industrijskih vej in bank ter socialno zakonodajo za revno prebivalstvo. Kasneje je Ali Buto svoje zahteve pravno in normativno izrazil z ustavo leta 1973.

Prehodni vojaški režim je določil volitve za december 1970, na njih pa je premočno zmagala Avami liga Mudžiburja Rahmana. V Zahodnem Pakistanu je sicer zmagal Ali Buto, vendar njegova stranka ni dobila večine v Nacionalnem parlamentu. Zahteve po okrepitvi avtonomiji Vzhodnega Pakistana je zavrnil tako vojaški režim kot Ali Buto, in politična kriza je dosegla vrhunec v marcu 1971. leta, ko je vojska hotela odstraniti šejka Rahmana. Intervencija v Bengaliji je sprožila strahovito državljansko vojno, spet se je več kot 10 milijonov ljudi znašlo v begunskih taboriščih. Na ljubo Bengalcev je v vojni posredovala Indija in intervencioniste premagala, ter hudo porazila Pakistan še v tretji kašmirski vojni decembra 1971. Pod pritiskom močno politizirane in aktivizirane javnosti je vojaški režim oblast predal Pakistan People's Party, Pakistan pa je bil zveden na njegov bivši zahodni del. V Bengalskem zalivu je nastala nova neodvisna država — BANGLA DESH.

Ali Buto in parlamentarizem

Zulfikar Ali Buto, poleg Ali Jinnaha najbriljantnejši politik dežele, ki mu je do blesteče politične kariere pomagal Ayub Khan, je hitro dokazal svoje sposobnosti ter v dobrem letu dni postavil politične temelje novemu Pakistanu, ter si pridobil na svojo stran veliko večino javnega mnenja. Hitro je pripeljal iz Indij 91.000 beguncev ter pomiril odnose z Bangla Deshem, v začetku 1973. leta pa razglasil novo ustavo, ki uvaja celo vrsto novosti ter pomeni pomemben napredek v razvoju političnega sistema države. Sam sebe je napravil za premiera z ekskuzivnimi polnomočji, razglasil splošno in enako volilno pravico ter neposredno voljeni parlament. Senat je izražal federalno ureditev in vsaka pokrajina je imela v njem enako močno zastopstvo. Kot dober funkcionalist je zbral okoli sebe skupino ambicioznih tehnokratov ter močno posegel v nacionalno gospodarstvo. Prehod na državni kapitalizem, če naj pogojno tako označimo novo ekonomsko in socialno politiko, se je izražal v močnem poseganju države na trg tradicionalno privatnega kapitala in v intenzivnejših napotkih pri spreminjanju odnosov v kmetijstvu. V letih 1972–1974 je zapored izvedel tri valove nacionalizacij, tako da je država nadzorovala več kot 10 strateško in razvojno najpomembnejših industrijskih panog ter končno, 1. januarja 1974, tudi bančni kapital. S spodbujanjem znanstvenega dela je postavil temelje pakistanski nuklearni politiki. Prepovedal je izvoz kapitala in uvedel strog nadzor uvoza ter to tudi institucionaliziral.

Ali Buto je s tem, da je v dobrem spremenil gospodarsko in politično podobo dežele ter histeričnim množicam pakistanskih velemest predstavil svetlejši razvojne perspektive, postal pravi narodni junak. Če upoštevamo, da je bil že izkušen politik, hkrati pa odlični retorik in manipulator ljudske zavesti, ni pretirano reči, da je Pakistance kar začaral. Njegovo ime je v slumskih čajnicah pojem za napredek, še posebej pa za demokracijo, zaščito človekovih pravic, skratka opij ljudstva. To je bil politik, ki se je javno spustil v tehnološko tekmovanje z Indijo, kar je množice posebej razburilo. Ko je Indija leta 1974 izvedla svojo prvo jedrsko eksplozijo, je Buto že po dveh urah izjavil: "Pakistan bo v najkrajšem možnem času naredil islamsko atomsko bombo."

Kljub temu, da se je Buto izkazal tudi z nekaterimi zunanjepolitičnimi potezami—posredoval je prvo srečanje med Kissingerjem in Mao Ce Tungom, kar je dvignilo njegov ugled v razvitem svetu pa moramo relativizirati svetniško podobo, ki mu jo nekateri pripisujejo. Kot izredno dober poznavalec pakistanske mentalitete, posebej pa zavesti najnižjih slojev te močno razsojene družbe, mu kajpada ob fantastični retoriki in ob ponujenih malih spremembah ni bilo težko zase pridobiti enostransko seznanjenih poslušalcev. Zmagal je zaradi glasov žensk, ki jim je dal nekatere državljanske pravice, ter s parolo „islamski socializem“. Žal pa so velike in zvočne besede o človečanskih pravicah, demokraciji in socializmu v praksi največkrat popolnoma opovedale, posebej gledano s stališča izvajanja agrarne reforme ter agresivnega dnosa do političnih tekmecev. Slednje je Buto vse do zadnjega na tak ali drugačen način onespodobno in nekateri sumijo, da so jih nekaj pobile posebne, policijske podobne enote, ki so bile podrejene Butu osebno. Najbrž so k njegovemu padcu in tragičnemu koncu bistveno prispevali njegovi sovražniki, ki si jih za nacionalizacije ni ustvaril samo med veleburžoazijo, ampak tudi v srednjem meščanskem (političnem) razredu, in gospodarska dediščina, ki jo je preoblikoval. Hkrati pa si je „jamo kopal tudi sam“, saj je zabredel v „zemljiške spekulacije“, močno samovšečnost, korupcijo. Njegov pretiran strah pred nasprotniki, ki jih je diktatorsko uničeval, je celo povzročil, da je poskušal ponoredit rezultat zanj popolnoma dobljenih volitev leta 1977. Zabredel je torej v pretirano izolacijo in samovšečnost, da bi še mogel realno ocenjevati razmerje sil v deželi.

Odkritje ponarejenih volilnih rezultatov je opozicija ob tuji, najbrž saudski podpori, spretno izkoristila ter mobilizirala od gospodarske krize razburjene množice. Izbruhnile so silovite demonstracije, razširili so se spopadi med Butovimi in opozicijskimi pristaši, ki so terjale kakih 350 žrtev. Slednjič je Buto ukazal

vojaki, naj strelja na demonstrante, kar pa je sprožilo upor oficirjev in Buto je bil vržen s pučem 1977. Vojska je razglasila izredno stanje ter se obvezala, da bodo volitive ponovili, kar pa se še do danes ni zgodilo. S pučem je oblast prevzel nekdanji Butov ljubljeneec, general Zia ul Haq. Farsa, ko se je ponovila pravzaprav zgodba o padcu Ayuba Khana, je bila popolna, ko je general Haq postavil Buta pred sodišče pod obtožbo političnega umora, ter v zrežiranih procesih izrečeno sodbo — smrtna kazen, tudi potrdil. Zulfikar Ali Buto, najbriljantnejši politik dežele je bil v začetku aprila 1979 obesen po torturi v zaporu, njegovo smrtno obsodbo pa je podpisal njegov najljubši general Zia ul Haq. Zelo dobro se je najbrž zavedal možne Butove maščevalnosti, tudi iz zavora se mu je zdel preveč nevaren. Najbrž so mu pri razmišljanju in molitvah k Alahu odločitev sugerirali tudi nekateri krogi iz Perzijskega Zaliva, ki so sicer Buta podpirali, vendar se jim ni zdel dovolj ortodoksen in poslušen ter že kar pretirano samostojen.

Ponovna diktatura, gospodarske težave

Zia ul Haq je globoko veren musliman. Sklenil je pakt z ortodoksno versko hierarhijo, uvedel šeriatsko pravo, strogo prepovedal alkohol, hkrati pa uvedel prakso velikih policijskih racij in pozaprl več tisoč Butovih pristašev ter „ateistov“. Zia torej ni čakal, da bodo izginili znaki Butove vladavine, temveč se je takoj poslužil njegovega značilnega machiavelizma ter deželi jasno vtisnil svoj pečat in se pri tem inspiriral v političnih razlagah Korana, svete knjige.

Trenutna gospodarska situacija seveda tudi ul
Haqu kljub močni podpori Saudske Arabije povzroča
hude skrbí. Narodni dohodek na prebivalca znaša
komej kakih 150 ameriških dolarjev, dežela se nahaja
hudem razkoraku: od jedrskih elektrarn do primitivne
pridelave pridelovanja ríza. Kljub temu, da je zaposlenih
kakih 20 milijonov prebivalcev, vladajo grožnja brez-
poselnost ter velike socialne razlike. Delež industrijske
proizvodnje znaša šele 17 %, od tega je še vedno
najmočnejši privatni kapital tekstilne industrije.
Dolgoročnojše tuzave nastajajo zaradi kroničnega
pomanjkanja surovin in energije, kar predstavlja
bistven delež uvoza. Energetski primanjkljaj skušajo
premostiti z gradnjo jedrskih elektrarn po zahodno-
nemski tehnologiji, saj nimajo dovolj vodnega bogastva
za gradnjo večjih hidrocentral. Lastna nafta zadošča le
za 11 % potreb, domači premog pokriva 49 % potreb,
nekaj več je iz zemeljskega plina, s katerim proizvajajo
precejšen delež električne energije. Znatno del uvoza
sestavlja tudi hrana, saj je kmetijstvo kljub velikim
vlaganjem v umetna gnojila in ob naslonitvi na sovjetsko
agrarno tehnologijo še močno zaostalo. Kmetijski
pridelki predstavljajo namreč kar 40 % celotnega
uvoza.

Izvoz je namenjen predvsem državam Perzijskega zaliva in islamskemu svetu sploh, s katerim Pakistan zelo tesno sodeluje tako na gospodarskem kot na političnem področju, po razpadu pakta CENTO leta 1979 pa tudi pri vojaških zadevah. Drugačnja je navezanost na Evropsko gospodarsko skupnost, saj iz Zahodne Nemčije, Francije in Velike Britanije uvaža predvsem najodobnejšo tehnologijo z jedrske vred.

Razvoj, vsiljen od zunaj, bije tudi Pakistan. Ostanke gospodarske politike britanske kolonialne uprave pravzaprav še danes determinirajo nacionalno ekonomijo, vsaj kar se tiče množične tekstilne industrije in ostanikov izvoznou smerjenega kmetijstva (riz, juta, sadje, bombaž). Zelo močno sta še ohranjeni mala obrt in mala trgovina, ki pa ne moreta zagotavljati močne opore gospodarstvu, ki potrebuje jeklarne, strojno industrijo, barvno metalurgijo, agrarno tehnologijo in stroje. Množico japonskih izdelkov množične elektronike in avtomobilske industrije čedalje bolj izpodrivajo sovjetski kombajni, traktorji in buldožerji.

Socialne posledice gospodarstva na razpotju se kažejo v hudi razredni diferenciaciji, ki odločno podpira tezo, da ni razumeti nerazvosti kot revščine, ampak predvsem kot globok prepad med baje bogati in veleposessniki in paveriziranimi prebivalci ogromnih predmestij. Večina industrije je še vedno v privatnih rokah, odnosi na vasi so še vedno polfevdalni, razlike med mestom in vasjo so ogromne. Zelo močna je seveda verska hierarhija in Pakistan danes predstavlja teoretični center ortodoksnega islamizma. Mulahi so še posebno v zadnjem času čedalje bolj vpleteni v politiko, kar potrjuje ul Haqovo iskanje opore v verski piramidalni strukturi. Večina prebivalcev je sumitov, šitska manjšina pa se mora oprezo varovati agresivnosti ortodoksnih. Večkrat prihaja med temi do hudih pouličnih bojev, še posebej v največjem industrijskem centru Pakistana, Karadžiju.

Da pa težav ne bo konec, je zelo pomembno omeniti tudi stalno prisotno nacionalno vprašanje. Posebej borbeno in separatistično sta usmerjena belučistanski in pašunski nacionalizem, znotraj njih pa obstajajo še zapleteni tribalizmi. Posebej Belučistanci so nenaklonjeni sprejeti prihod generala in vojaške klientele v predsedniško palačo v Islamabadu. Zdi pa se, da se ob rastočih zunanjih nevarnostih, ki jim je Pakistan izpostavljen predvsem s vdorom Sovjetske zveze v Afganistan ter z dogodki, ki so temu sledili, separatizmi trenutno preusmerjajo in daul Haq zaenkrat uspešno vodi nacionalno politiko. Posebej "milo" ravna s Paštuni, ki so Sovjetski zvezi napovedali "sveto vojno", ter skuša z njimi najti skupen jezik. Najbrž se enako pogaja z Belučistanci, ki so odlično oboroženi, ter že tradicionalno proti Teheranu, Kabul in Islamabadu. Kašmirske problemi so trenutno v ozadju vendar kljub temu ostajajo najšibkejša točka pakistanske zunanje politike in predstavljajo permanentno možnost vojaških konfliktov z Indijo. Zia je konec februarja v neki izjavi povedal, da bi rad uredil odnose z Indijo ter da upa, da sta obe strani dojeli nekoristnost medsebojnega vojskovanja. To je do zdaj ena najresnejših pobud za pobiljanje neprestano slabih in napetih odnosov med državama.

»BRATI ALTHUSSERJA« IV

Kolikor bolj se je v starih družbah kopičilo blago in denar, toliko bolj se je ta družbena moč vzpenjala na bergle starih produkcijskih načinov. Tako je celo blagovna produkcija v antiki in fevdalizmu dajala življenjskih močih družbenim razmerjem, s katerimi je bila v nasprotju, ker je z enačenjem produktov kot blagavedno potegnila za seboj moralne nazore o takšni ali drugačni enakosti ljudi. Antično suženjstvo je bilo torej čisto drugega značaja kot moderno in prehod od antičnega nakopičenja denarja k nastanku kapitala v 16. st. je bil mogoče le po razdejanju, ko torej sužnjelastniških razmerij ni mogel več rešiti tudi v Rimu nakopičeni denar. Zgodovinski značaj blagovne proizvodnje v tisti dobi je bil torej v tem, da je dosežena stopnja morala propasti skupaj z družbenimi razmerji, v katerih se je razvila. In kar je raziskoval Engels v dodatku k tretji knjigi ‚Kapitala‘, je bil ravno ta zgodovinski značaj blagovne proizvodnje, se pravi njena družbena prehodna vsebina, ne pa že vselej vnaprej dani obstoj kapitala. Ta pa je bil ravno v družbenem značaju določanja vrednosti blag z delovnim časom, ki je bil potreben za njihovo proizvodnjo. In ta nikakor ni bil v vseh zgodovinskih dobah enak. V toliko tudi ni mogoče govoriti o „delovanju zakona vrednosti“, kajti v njegovih predpostavkah, v nastanku in razvoju proizvodnje blaga, so bile hkrati razvite meje in ovire razvitju v njem kot kali obstoječih družbenih form. Ko je Engels analiziral zgodovinski značaj tega protislovja, mu ni bilo treba posegati nazaj na „začetek zgodovine“ blagovne produkcije, oz. si ni tega „začetka“ izmišljal, ampak ga je analiziral kakor še obstoji danes in tu in kakor je v velikem obsegu obstajal v Nemčiji vse od začetka 19. st., v vsem „tretjem svetu“ pa še mnogo pozneje. Med Engelsovo analizo zakona vrednosti v antiki in sodobnim raziskovanjem „primitivnih družb“ je ogromna razlika, ker gre v tem drugem za nezavedno fantazijo sedanjosti, v oni prvi pa je, obratno, sedanjost kapitalističnega produkcijskega načina odprta knjiga zgodovine.

Antični značaj zakona vrednosti je Engels raziskoval na tleh sodobne rokodelske produkcije, ki je namenjena menjavi za kmetijske proizvode. In v tej blagovni proizvodnji vrednostno določanje blaga ni bilo nikakršen misterij, kakršen je postalo pozneje:

„Kmetu srednjega veka je torej bil delovni čas, potreben za proizvodnjo z njim menjalnih predmetov, precej natančno poznan. Kovač, vaški kolar sta vendar delala pred njegovimi očmi; prav tako krojač in čevljar, ki sta se še v času moje mladosti nastanila pri naših renskih kmetih, enem za drugim, in predelovala samoizdelane snovi v obleke in čevlje. Kmet, kakor ljudje, od katerih je

kupoval, so bili sami delavci, menjani artikli so bili lastni produkti vsakega od njih. Kaj so porabili pri proizvodnji teh produktov? Delo in le delo: za nadomeščanje orodij, za proizvajanje surovine, za njeno predelavo niso potrošili ničesar drugega kot svojo lastno delovno silo; kako bi torej mogli te svoje produkte zamenjati s produkti drugih delajočih producentov drugače kot v odnosu pri tem potrošenega dela? Tu ni bi le za te produkte uporabljeni čas edino primerno merilo za kvantitativno določitev izmenjenih velikosti; tu sploh ni bila možna kakšna druga določitev. Ali verjemimo, kmet in rokodelc sta bila tako neumna, da bi dala produkt deseturnega dela enega za produkt ene same delovne ure drugega.“

Prav tako ni bilo določanje vrednosti blaga nič skrivnostnega v antiki, pa naj je bilo rezultat suženjskega dela ali ropanja drugih dežel. Tudi norapano blago je imelo samo tisto vrednost, ki je bila izražena z delovnim časom, potrebnim da je bilo nagrabljeno, zato Marx tudi govori o starorimski armaei kot prvi veliki organizirani armadi dela. In jedro Engelsovega prikaza zgodovine zakona vrednosti je ravno v tem, da se ta zakon vrednosti uveljavlja, kolikor je sploh mogoče govoriti o ekonomskih zakonih, in ti zakoni niso nikakršna zase obstoječa pravila, temveč obstoji med njimi povezanost „v principu“, tudi kadar oporekajo eden drugemu. V tem smislu ima zakon vrednosti nezgodovinski značaj, ki pa je sam produkt, in torej ni že od vselej dan, temveč je vselej dan z blagovno proizvodnjo.

Torej ni mogoče pojasniti posameznih zgodovinskih fenomenov z zakonom vrednosti, kot v svojem fantazmu pripoveduje Althusser, ampak je, obratno, nujno iz vsakokratnega fenomena blagovne produkcije pojasniti zgodovinski značaj zakona vrednosti in prehodnost njemu ustrezajočih družbenih form.

Ko je Marx v prvi knjigi prikazal ‚logični‘ prehod od blaga k denarju kot le posebni vrsti blaga in od tod h kapitalu, je Engels v dodatku k tretji knjigi pokazal to zvezo v njeni historični personalni podobi, v podobi trgovca, ki je vodil revolucijo od enostavne h kapitalistični blagovni produkciji, ne da bi si bil kakorkoli na jasnem o vsebini tega preobrata. To je bil ravno tako nezaveden proces, kot je nejasen proces prehoda od menjave produktov s produkti k menjavi produktov za denar v sodobni blagovni proizvodnji.

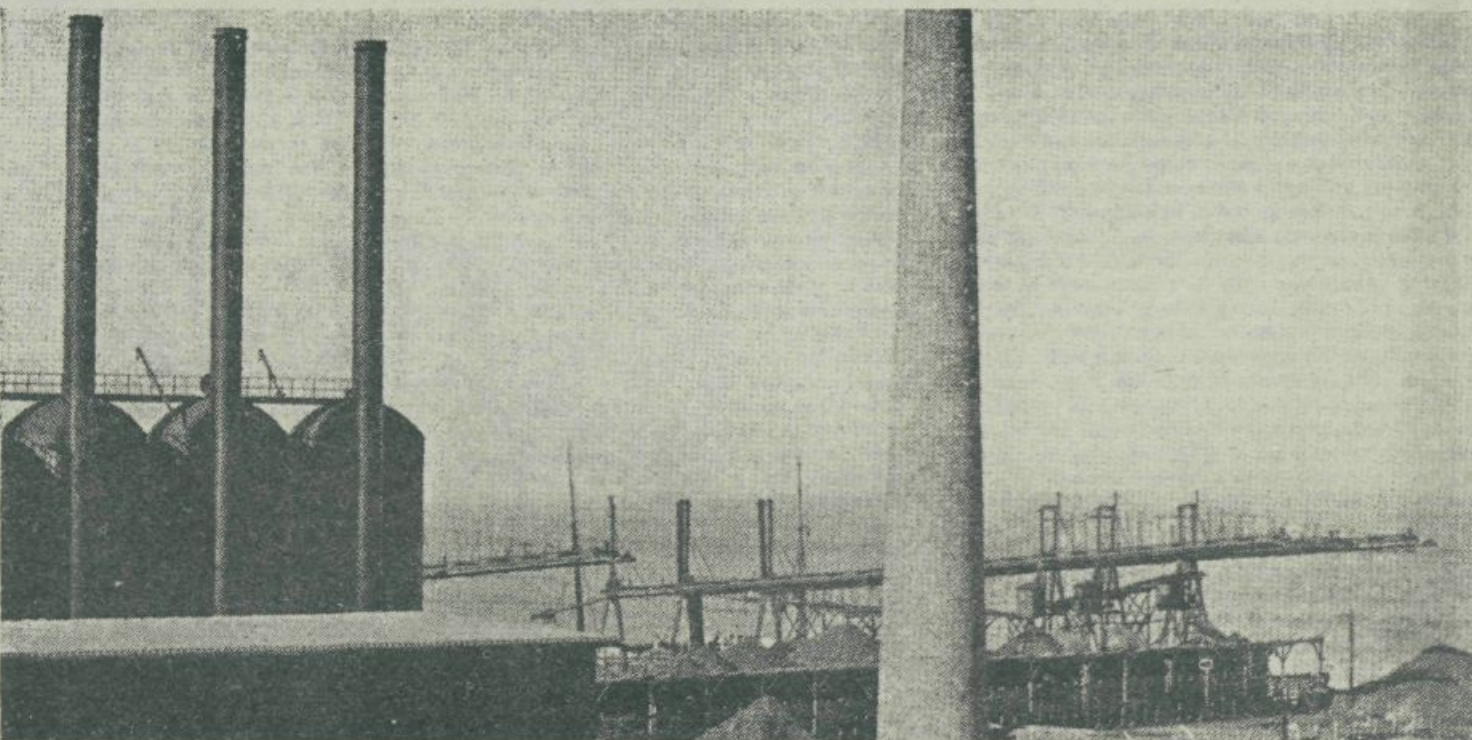
Vseh teh ekonomskih fenomenov se drži sij nadzgodovinskosti le zato, ker jih je mogoče odkriti v različnih zgodovinskih dobah.

„V teku našega prikaza se je pokazalo, kako je vrednost, ki se je prikazovala kot abstrakcija, le kot takšna abstrakcija možna, takoj ko je postavljen denar; ta denarna cirkulacija po drugi strani vodi h kapitalu, torej je na osnovi kapitala lahko le polno razvita, kot sploh lahko cirkulacija le na njegovi osnovi zaobseže vse momente produkcije. V razvoju se zato ne kaže le historični značaj form kot kapitala, ki pripadajo določeni zgodovinski epohi; temveč kažejo takšne določitve kot vrednost, ki se prikazujejo čisto abstraktno, historično osnovo, od katere so abstrahirane, na kateri edino se zato lahko prikazujejo v tej abstrakciji; in takšne določitve, ki plus ou moins pripadajo vsem epoham, kot npr. denar, kažejo historično modifikacijo, ki jo pogubijo (untergehen). Ekonomskega pojma vrednosti pri starih ni. Vrednost za razliko od pretium le juristično proti opeharjenju etc. Pojem vrednosti pripada čisto najmodernejši ekonomiji, ker je najabstraktnější izraz kapitala samega in na njem sloneče produkcije. V vrednostnem pojmu izdana njegova skrivnost.“²

Kako more reči Engels, da zakon vrednosti velja sedem tisoč let, če govori Marx, da pojem vrednosti pripada le najnovejši ekonomiji? To je idealen teren za Althusserjevo sholastiko. Obratno je šele s stališča kapitalističnega produkcijskega procesa in za pojasnitev tega procesa mogoče odkriti v predhodnih dobah nekaj takega, kot je zakon vrednosti. Ta najabstraktnější pojem je razodeta skrivnost kapitalskega razmerja, toda hkrati tudi razodeta skrivnost njegovega nastanka, se pravi form predhodnih obdobj, iz katerih je nastal. Kot abstrakcija je torej vrednost mogoča takoj, ko se pojavita blagovna cirkulacija in denar, toda tisto, kar je to rezultat zgodovinskega procesa, je hkrati samo predpostavka, kar pomeni, da se lahko blagovna cirkulacija polno razvija šele takrat, ko se razvije na tleh kapitalističnega načina proizvodnje. To torej pomeni, da iz blaga, denarja, obresti, profita itn. ni mogoče pojasniti zgodovinskega razvoja, ki bi bil samo utelešenje gibanja zakona vrednosti, ampak je treba, obratno, vsako zgodovinsko dobo in njen nujni propad pojasniti vse do njenih najabstraktnějšíh kategorij, ki šele razodenejo njihovo ‚skrivnost‘. Te najkasnejše in najabstraktnější kategorije, v pravu, filozofiji, ekonomiji itd., izražajo, kot bi rekel Hegel, duha tiste dobe, njen princip in s tem princip njene „pogube“. Na prvi pogled se zdi, da pripadajo vsem dobam in da torej zagotavljajo, da v zgodovini ne prihaja do nobene dejanske spremembe; stvarno pa ravno njihov abstraktni karakter izraža historični zaključek tistih družbenih razmerij, ki so jih proizvedle. Ker Althusser ni razumel historičnega značaja zakona vrednosti, tudi ni mogel razumeti značaja njegove abstraktnosti in veljavnosti v predhodnih zgodovinskih dobah, in je očital Engelsu „empiriistično spoznavno teorijo“.

Šele ko se je zdelo, da je obračunal z Engelsom, je Althusser prešel h kritiki Marxovega „molčanja“, kar kaže le na to, da je bila kritika Engelsa že vseskozi le predstopnja te druge, le vezni člen, ki naj olajša posel, tako da postopno pripravi bralca na dokončno saj si ravno pripisuje, da je sama nadaljnje razvitje Marxove teorije.

Sem in tja prodre Althusserju celo v zavest, kakšna je narava njegovega filozofskega posla, toda le toliko, da lahko potem njegovo laskanje samemu sebi pride še bolj do izraza. Tako kritika Gramscija za trenutek opazi, da tega, kar počne, „ne opravljam brez zelo globokega pomisleka, v bojazni, ne le da ga bom popačil z močno shematskimi opazkami“³ toda že v naslednjem trenutku pzbabi, kaj je mislil, zajaha svojega Rosinanta in razglasi, čisto kakor da bi bil v sedlu oz. na konju, da „je mogoče polje /kake problematike/ prečkati po zelo različnih poteh, kajti približati se mu je mogoče iz različnih strani“⁴ Če si konjski

tat, pomeni to, da se boš temu polju približal in ga prečkal iz tiste smeri, kjer so hlevi najmanj zavarovani, če pa si njihov lastnik, boš jahal po cesarski cesti in ob belem dnevu. Teoretiko stališče je torej čisto poljubno, kar v ekonomiji npr. pomeni, da lahko njen teren prav tako prečšaš iz izhodišča kapitala, kakor bi ga lahko prečkal iz izhodišča meznega dela. Da se podvrže zakonitosti problematike nekega področja, to pomeni za Althusserja le, da je proizvedeno toliko različnih učinkov, kolikor so različne misli, ki to področje zadevajo. Z drugimi besedami: karkoli misliš, seveda če si Althusser, že s tem si proizvedel nek učinek, torej prodal tisto, za kar je šlo, in s tem „zadel“ področje, za katero gre. S tem je seveda zabrisana vsakršna razlika med znanostjo in apologetiko, tako kot je bila že prej zabrisana vsakršna razlika med teorijo vrednosti in vulgarno ekonomijo. Čisto nasprotno velja za kritiko politične ekonomije, da ni teren, kot velja prepričanje v teoriji mejne koristnosti, ki bi se mu lahko približali po katerikoli poti, tako da bi npr. začeli analizo z denarjem, povpraševanjem in ponudbo, kreditom itn., kajti od tod ni mogoče pojasniti nasprotja, ki obstaja že v izhodišču vseh teh kategorij, v blagu. Pa tudi analiza, ki začenja z blagom, ne more poljubno izbirati kategorij in njihovega zaporedja, ampak lahko pojasni njihovo notranjo povezanost le tako, da odkrije njihovo stvarno gibanje ene iz druge, ne da bi si lahko sama izbirala zveze, ki bi ji bile pač bolj simpatične in bi se izogibala manj simpatičnim.

Ker se Althusser giblje po ‚Kapitalu‘ na zgoraj opisani način, in je tudi predlagal, da je treba začeti s študijem petega poglavja, ni nenavadno, da naleti in njem na „meje“ in da si ne more kaj, da jih ne bi kritiziral. „Potrebno je ‚simptomatično‘ branje za zavrnitev teh opaznih vrzeli in za identificiranje (v izrečenih besedah) diskurza tišine, ki izbije v verbalni diskurz, povzroči v njem te beline, ki so ali pomanjkanje rigoroznosti ali skrajne meje njegovega prizadevanja: njegova odsotnost, potem ko je zadel svoje meje, v prostoru, ki ga vendarle to branje odpira.“⁵ Vendar je treba zdaj na Althusserju samem uporabiti to metodo, ki jo on predlaga za branje ‚Kapitala‘. Zdaj ni vse v tistem, kar izreče, ampak je bistveno, kako to izreče; Althusser sam je tisti, ki ga je treba brati ‚simptomatično‘. Čisto drugačen je njegov slog, ko kritizira Gramscija ali Engelsa. Takrat je neizproslen. Vidi napake ljudi in kritizira pomanjkljivosti njihovega teoretskega dela.

Ko pa kritizira ‚Kapital‘, ga transformira v tekst, ki zaživi brez avtorja. Ta tekst ali ta diskurz, ki ga je spremenil v subjekt, je zdaj prav tako živ in zviti, da se mora Althusser, z vso močjo otepati z njim, da ga dobi na laži, kot bi se moral otepati z lopovom policaj, ki ga proti njegovi volji vleče na sodišče. Althusser kritizira Marxovo teorijo tako, kot da bi mu ne bilo treba pri tem kritizirati Marxa. Vse lahko pove proti tej teoriji, ne da bi karkoli povedal proti njenemu avtorju. On je oživil tekst, zato se mu zdi, da ga lahko tudi sam pokoplje. Tišino, ki jo je odkril v ‚Kapitalu‘, je spremenil v svoje čvkanje, njegove ‚beline‘ v črna mesta svojega politekonomskega nazora. Mimogrede pa je še povedal, da gre v Marxovi teoriji vrednosti za „pomanjkanje rigoroznosti v izpeljavi“ in da se je še v „Kapitalu“ „povsem izčrpala in zadela na svoje skrajne meje.“

Tisto, kar je stvarno povedal o ‚Kapitalu‘, bi lahko Althusser prepisal iz vsake meščanske kritike teorije vrednosti, ne da bi bilo zato treba razviti zgoraj prikazano ‚teorijo branja‘. Sicer pa velja, da danes vsi, od Beckerja do Bubnerja ponavljajo „zgodbo o ‚mejah teorije vrednosti‘“, tako da je Althusser naredil od meščanskih kritikov korak naprej s tem, da je odkril poleg njih še „pomanjkanje rigoroznosti“. In ker je zgoraj pokazal, da o

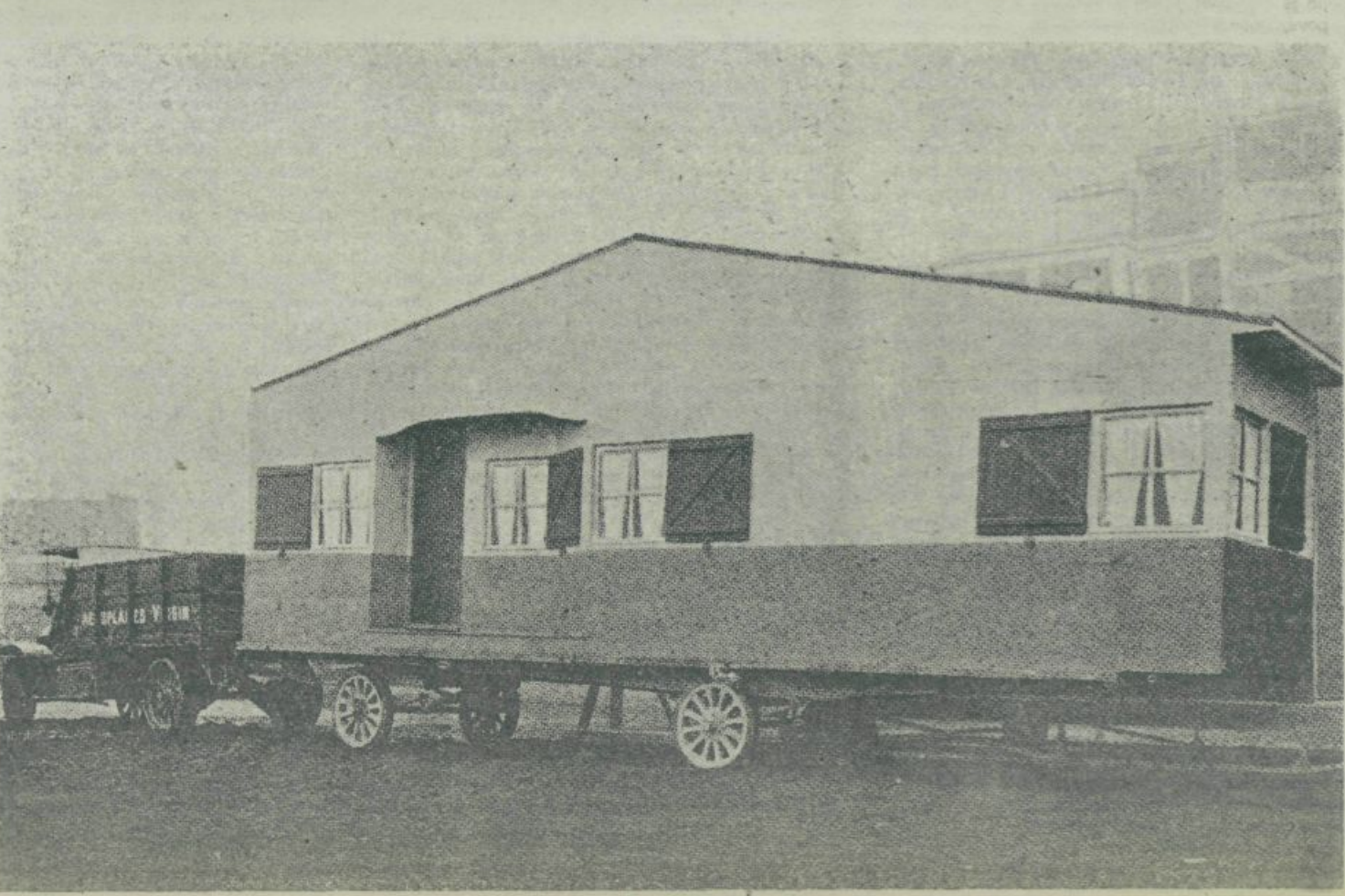
teoretski rigoroznosti nima pojma — sicer ne bi trdil, da se je teoriji mogoče približati kakorkoli — gre lahko pri njem le za sholastično rigoroznost, namreč konsekvntno vztrajanje pri filistrskem stališču.

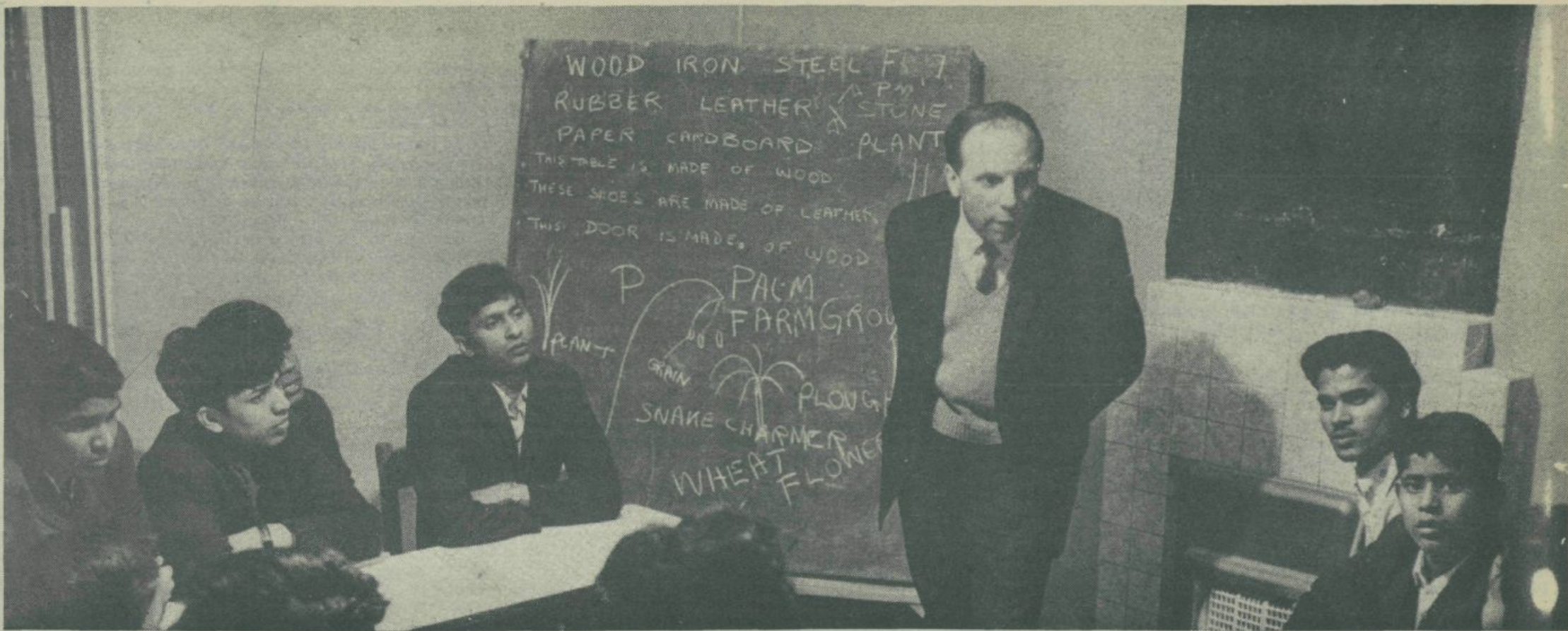
Medtem ko je to filistrsko pojmovanje postalo v svetu velika moda, je Francois George že od leta 1969, se pravi od samega začetka te mode, videl njen pravi značaj in pomen povezovanja marksizma s psihoanalizo, ki je postala pri Althusserju psihoanalitska analiza Marxa v vsej njeni banalnosti. „Althusser skrbi za Marxa, nam izroča Marxa, ki je skrbel za samega sebe. To se pravi, da, ko ne uspe izbrisati Marxu vsega njegovega revolucionarnega smisla, ga položi na divan, in zato smo dejansko že daleč od zgodovine. Toda njegova simptomalna lektira je simptomatična, branje odprto postaja okrnjanje, ponarejanje prikazovanja se je razkrilo, Althusser ni mogel, da ne bi revidiral ‚Kapitala‘.“⁶ „Tihi glas pravega diskurza! s to smešno formulo revizionistični diskurz z visokim glasom priznava svojo hinavščino.“⁶

Razodeva pa jo tudi v svoji preinterpretaciji presežne vrednosti, v kateri pridejo na enem mestu na dan vse ‚beline‘ njegovega lastnega pojmovanja vrednosti. Povezanosti med vrednostjo in presežno vrednostjo Althusser ni niti razumel niti skušal pojasniti. Medtem ko je Marx stal na stališču, da je v pojmu vrednosti izdana skrivnost kapitalističnega produkcijskega načina in je presežna vrednost le dovršitev tega razkritja, je Althusser naredil pojem presežne vrednosti za tisti pojem, ki naj bi bil ključen. Tako je tudi vulgarna ekonomija vedno naredila profit za pojem, okoli katerega se je gibala, ker pač ni bila nič drugega kot v mišljenje povzdignjeni in osamosvojeni interes kapitalista. V toliko je bila zanjo presežna vrednost, kakorkoli jo je že razumela, njena izključna tema.

Od te napačne zastavitve problema pa se Althusser giblje v samih sofizmi. Najprej pove, da je „enotnost materialnih in družbenih pogojev kapitalistične produkcije“ izražena „v direktnem razmerju med variabilnim kapitalom in produkcijo presežne vrednosti“. Tu so torej materialni pogoji kapitalistične produkcije nekaj drugega kot njeni družbeni pogoji in obratno, kar pomeni, da družbeni pogoji produkcije nimajo nobene podlage v stvarnih razmerjih, nobene forme razmerij med stvarmi. In res nas bo Althusser malo naprej poučil, da presežna vrednost „ni nikakršna stvar“⁷ kar pomeni toliko, kot da tudi prisvajanje presežne vrednosti ni nobeno stvarno prisvajanje kot izključna zadeva vladajočega razreda, ampak le nekaj, kar je proizvedla umazana fantazija zatiranih razredov.

Poleg tega pa je tu, v njegovem lastnem tekstu, na delu ravno tisti „ekonomizem“, ki si ga je Althusser tako trudil pobiti, namreč nazor, da že iz zveze dveh ekonomskih fenomenov lahko pojasnimo vse mogoče. Vendar mi ne gre za odkritje, da je ravno Althusserjevo pojmovanje „direktnega razmerja med variabilnim kapitalom in produkcijo presežne vrednosti“ mehanično pojmovanje nekega razmerja. Ne gre za to, da je to pojmovanje napačno, ampak za njegovo vsebino. Takoj, ko si ga natančneje ogledamo, bomo odkrili, da je o direktnem razmerju med variabilnim kapitalom, se pravi delovno silo, in produkcijo presežne vrednosti, mogoče govoriti le v predkapitalističnih dobah, nikakor pa v kapitalizmu. Do začetka kapitalizma je namreč veljalo, da je več delovne sile, torej večje število sužnjev ali tlačanov, za fevdalnega gospoda ali lastnika sužnjev tudi direktno pomembno več proizvedenih produktov, da je lahko sam vzel bič v roke in pretapljal proizvode v kopičenje denarja. To „direktno razmerje med variabilnim kapitalom in produkcijo presežne vrednosti“ se je v kapitalizmu spremenilo v posredno in posredovano razmerje. Engels je v kritiki vulgarno

ekonomskih nazorov Schmidta in Firemana pokazal, da je presežna vrednost pri dani stopnji presežne vrednosti proporcionalna uporabljenim delovnim silam in da je profit pri dani povprečni profitni stopnji proporcionalen velikosti uporabljenega celokupnega kapitala.⁸ Delovna sila je torej edina vrednost tvoreča sila, vendar ni v nikakršnem direktnem razmerju do presežne vrednosti, ki jo producira, ravno tako kot profit ni v nikakršnem direktnem razmerju do vrednosti in presežne vrednosti, ki jo proizvede delovna sila, s katero je sklenil kupno pogodbo. Šele na trgu in s posredovanjem trga je dejavnost delovne sile 'uvrednotena', tako da se ob neenaki profitni stopnji — enaka profitna stopnja je v kapitalističnem produkcijskem načinu le nekaj transcendentnega — redno dogaja, da se vrednost in presežna vrednost stekata od manj produktivne proizvodnje k bolj produktivni proizvodnji, od kapitalista, pri katerem je isti produkt proizveden z večjim kvantom dela, h kapitalistu, pri katerem je proizveden z manjšim. Tam, kjer vidi Althusser „direktno“ razmerje med variabilnim kapitalom oz. dejavnostjo delovne sile in produkcijo presežne vrednosti, razkrije Marx neko čisto iracionalno razmerje.

„Iracionalno tukaj spet ni forme, kar velja za karakteristično. To iracionalno je nasprotno spregledano. To iracionalno obstoji v tem, da delo, kot vrednost tvoreči element, samo ne more posedovati nobene vrednosti, torej tudi nek določen kvantum dela ne more imeti nobene vrednosti, ki se izraža v njegovi ceni, v njegovi ekvivalenci z nekim določenim kvantom denarja.“⁹

Torej je to iracionalno razmerje med variabilnim kapitalom in produkcijo presežne vrednosti ravno Althusser razglasil za neko racionalno razmerje s tem, da ga je razglasil za direktno. Njegova interpretacija ne zaobsega le čisto napačnega razumevanja produkcije presežne vrednosti, ampak je, obratno, to napačno razumevanje predvsem razglašanje razmerij kapitalistične produkcije za racionalna razmerja. Da iz tega izhodišča ni mogoča nikakršna stvarna kritika te produkcije, ne more biti več nobena skrivnost.

Althusser je neizogibno moral odkriti razliko in nasprotje med svojim in Marxovim razumevanjem teorije vrednosti. Ker vzrokov zanj ni iskal pri sebi, jih je lahko našel le še pri Marxu in v njegovih napakah. To je opravil tako, da je najprej lokaliziral „velike teoretične težave“, za katere je ugotovil, da „so koncentrirane v strašnem prvem oddelku“ o blagu in denarju. Zdjaj je bilo treba le še odkriti grešnika, in ker je Althusser pripravljen razbiti vso Marxovo teorijo ter prikazovati, da pri tem Marxu ni skrivil niti lasu, krivec ni mogel biti Marx sam, moral je biti nekdo drug. In tudi tega je imel Althusser takoj pri roki: Hegla in njegovo Znanost logike. Kajti za vse teoretske težave in „strahote“ v ‚Kapitalu‘, da je vzrok Marxovo nekritično stališče do enega Heglovskega teksta:

„Ujet v heglovsko koncepcijo znanosti (za Hegla ni druge znanosti kot filozofske in zaradi tega mora vsa resnična znanost utemeljiti svoj lastni začetek), je Marx torej mislil, da je začetek vsake znanosti težak. Dejansko se predstavlja prvi oddelek prve knjige v takšnem teku prikazovanja, katerega težava se v dobrem delu drži tega heglovskega predsodka.“¹⁰

Althusser je seveda moral protestirati proti Heglovi Znanosti logike. Tam je Hegel zahteval od vsakršne prave znanosti, da utemelji svoj začetek, torej svoje miselne in družbene predpostavke, da si bo na jasnem o svojem koncu; tu pa je Althusser utemeljil začetek vseh znanosti, saj zato jim je podložil matematiko, in torej ne more storiti drugega, kakor da protestira proti ideji, da bi vsaka znanost to počela kar sama. Kdo pa se bo potem še drenjal za cenenimi Althusserjevimi izdelki? In kam je Marxa, kot grozljiv zgled, pripeljalo zaupanje v Heglovo Znanost logike? Do vseh „tišin“ in „belin“, ki jih je Althusser odkril v ‚Kapitalu‘! Če torej že ne vidi nikakršne notranje povezanosti v teoriji vrednosti, pa je Althusser odkril notranjo povezanost vseh njenih „napak“, teoretskih „težav“, ki ne izvirajo več iz dejstva, da je ‚Kapital‘ sestavljen iz štirih knjig, temveč iz preostankov, v jeziku in celo v Marxovi misli, vpliva Heglove misli!¹¹ Prvi težavi, ki jo Althusser navaja, bi se dalo odpomoči z drugačnim tiskanjem, namreč s ‚Kapitalom‘ v eni sami ogromni knjigi. Odpravil bi jo lahko torej že tiskarji. Drugi lahko odpomore le Althusser sam. V njej pa pride še na dan laž njegove delitve in epistemološkega preloma iz njegove knjige „Za Marxa“, kjer je ravno trdil, da so poznejša dela, torej ravno ‚Kapital‘, brez heglovskih senc, medtem ko so mladostna dela heglovska.

In če je videl Althusser negativen vpliv Hegla na začetku ‚Kapitala‘, potem ni nenavadno, da ga je odkril tudi na njegovem zaključku: „Marx ni prenehal pripoznavati važnega dolga, kar se njega /Hegla/ tiče: da je prvi pojmoval zgodovino kot ‚proces brez subjekta‘“.¹² To torej pomeni, da je zgodovina v ‚Kapitalu‘ razumljena kot takšen proces, čeprav je le obratno točno, da v njej nikakršen subjekt ni predpostavljen, da torej ni subjekta, ki bi že vseskozi obstajal. Proletariat kot historični subjekt, in tega Althusser ni razumel, ni nikakršen subjekt, ki bi se v zgodovini le prikazoval na ta ali oni način. Razumeti ga je mogoče, in se torej sam lahko razume, šele kot produkt kapitalističnega načina proizvodnje, medtem ko ga Althusser razume kot subjekt brez procesa njegovega nastanka. In če je Haugu uspelo odkriti revolucionarni značaj ‚Kapitala‘ ravno v tem, da je videl v njem analizo pogojev možnosti nastanka modernih družbenih razredov, je bil to rezultat razkritja, da je že prvo stvarno razmerje produktov kot blagovinsilo kot kal v sebi neko nujnost mišljenja, ki konstituira subjekt. Obratno, zgodovinski subjekt ni tisti, ki začne misliti, ker ni otrok v žigeli, s katerim ima svet opravka, ampak „zrel mož“, kot bi rekel Hegel, ki opravi s svetom.

Če Althusser v ‚Kapitalu‘ ne vidi mesta, kjer so analizirani pogoji nastanka modernih družbenih razredov, imajo njegove izjave o zgodovinskem procesu brez subjekta le ta pomen, da je v njih do pojma pripejana pozitivistična interpretacija Marxove teorije vrednosti. Toda tisto, kar je v siceršnjem pozitivizmu samoumevno, da v ‚Kapitalu‘ ni govora o nikakršnih razredih, je nasprotno s kritiko Hegla Althusser skušal celo dokazati. Torej v toliko njegovih tekstov ni mogoče enačiti s tem, ker so poskus njegove splošne utemeljitve in kot taki ne morejo biti eno in isto z njim. Če pa pozitivisti obratno trdijo, da so „marksistični“ teksti demonstracije pravilnosti njihovega stališča, potem imajo proti Althusserju čisto prav.

Tu gre prav tako za nasprotje in enotnost nasprotja med Althusserjem in vso teorijo od Beckerja do Bubnerja, kot je razmerje med razredno zavestjo proletariata in procesom blagovne produkcije enotnost nekega nasprotja.

Razredna zavest je v mišljenju, ‚pojmu‘ izražena protislovnost kapitalističnega procesa produkcije ne kot njegova dovršitev, ‚resnica‘, ampak le kot dovršitev resnice njegove nujne ukinovitve.

Althusser, ki je vzdignil v oblake idejo o „razrednem boju v teoriji“, je tudi v ‚Kapitalu‘ negiral razvite predpostavke dejanskega razrednega boja. To eksplikacijo razrednega boja, neodvisno in brez razrednega subjekta, je Pierre Fougereyrollas pravilno povezal z danes živimi birokratskimi in stalinističnimi poskusi, ki so zaradi tradicije birokratske državne ureditve in nenehnih polomov delavskega gibanja posebno živi v Franciji.¹³ Kot vsak meščanski moralist se je Althusser distanciral in obsodil Stalinove programe, hkrati pa kritiziral Marxa v ‚Kapitalu‘ ravno s tiste pozicije, ki jo je v teoriji pripravil Stalin.

„Isti heglovski vpliv prihaja na dan v nespametni formuli 23. pogl. osmega oddelka prve knjige, kjer Marx, ko govori o ‚ekspropriaciji ekspropriatorjev‘, razglasi: ‚to je negacija negacije‘. Nespametni: kajti nenehno je povzročala škodo, tako da je imel Stalin zase prav, da je črtal ‚negacijo negacije‘ iz zakonov dialektike, kar je res v korist drugih, še hujših zmot.“

Zadnja sled heglovskega vpliva, in tokrat očitna in skrajno škodljiva (ker so vsi teoretični ‚reifikacije‘ in ‚odtujitve‘ tu našli tisto, na kar so ‚utemeljili‘ svoje idealistične interpretacije Marxovega mišljenja): teorija fetišizma (‚Fetiški značaj blaga in njegova skrivnost‘, četrty del prvega poglavja prvega oddelka).“¹⁴

Povsod, kjer ne more več spregledati revolucionarne vsebine analize v ‚Kapitalu‘, pa naj se sicer o značaju teorije vrednosti še tako spreneveda, odkrije Althusser za njo še Hegla in njegovo Znanost logike; in to je že dovolj, da ga razglasi za tekst „nespametnih formul“ in „hudič zmot“. Njegova zasluga pa je vendarle v tem, da razodene psevdorevolucionarni značaj Stalinove teorije in pokaže tisto točko, kjer govorita Bernstein in Stalin enoglasno, kjer govori iz njiju isti princip, ista teoretska tendenca, in se vse siceršnje praktične in teoretske razlike izkažejo le kot različni tereni za uveljavitev iste teorije.

Tako tudi ni presenetljivo, da se tudi Althusserju zdi tisto, kar je Engels odkril povsod pri Dühringu: da je namreč najglasnejše grmenje proti

Heglu v teoriji filistra povezano s prikritim izmikanjem pri njem, kar se potem prikazuje kot zadnji zgodovinski korak mišljenja. Ko je ovrgel Marxovo teorijo vrednosti in presežne vrednosti, se je Althusser odločil postaviti lastno teorijo ‚presežnega dela‘, ki je sicer skoraj od besede do besede enaka Bernsteinovi, kar pa niti najmanj ne pomeni, da ni Althusserjev originalni proizvod. Ni mu bilo treba prepisovati Bernsteina, ker mu je njegovo lastno siceršnje filozofsko stališče zagotavljalo, da je prišel do istih rezultatov kot Bernstein. In zato se res lahko komu zdi, da je tu vulgarna filozofija kakor matematika: ‚teoretsko polje‘ lahko prekorači v tej ali drugi smeri in vendar pride vedno do istega rezultata, če le dosledno teoretsko vztraja pri praktični poziciji vulgarne ekonomije. Na mesto teorije vrednosti stopi zgodba, ki lahko dobi le priznanje najslabšega heglovstva in ki s Heglom samim nima nobene stvarne zveze. To zgodbo pripoveduje Althusser takole: presežno delo obstaja „v vsaj družbi“. In vsa družba pomeni njemu zgodovino in sedanjost družbe obenem. Obstoji celo v družbah brez razredov: potem ko je odtegnjeno nujnemu prispevku za reprodukcijo pogojev produkcije, je razdeljeno med člane te (primitivne, komunistične — skupnosti). V razrednih družbah pa, pripoveduje Althusser, potem, ko ne spada več k nujnemu prispevku za reprodukcijo pogojev produkcije, ga vladajoči razredi ‚iztrgajo‘ eksploatiranim razredom. In v ‚družbi kapitalističnih razredov‘, kjer delovna sila ‚prvič v zgodovini‘ postane blago, si iztrgano presežno delo navzame formo presežne vrednosti. Pred seboj imamo visoko filozofsko šolo vulgarne ekonomije. Vse kategorije, ki jih je proizvedel šele kapitalistični način produkcije, so obstajale že v vsej zgodovini, le da so spreminjale svojo ‚formo‘, in v kapitalizmu pač privzele formo, ki jo Marx analizira v ‚Kapitalu‘. Presežno delo je že vselej bilo, škandal kapitalizma je le v tem, da ga zatiranim razredom iztrga v formi blaga, torej v obsojanja vredni formi, medtem ko ga je v drugih dobah ‚iztrgal‘ z mečem ali bičem, ali celo z lepo besedo, kar je že vselej znala cerkev. Althusser je tako spremenil presežno delo, ki je že vselej bilo in torej tudi vselej bo, v transzgodovinski subjekt, ki se prikazuje zdaj tako, drugič drugače. V tem nazoru je nemogoče spregledati jasne obrise heglovstva, kakor si pač filister heglovsko lahko karkoli predstavlja.

Vprašanje je zdaj samo še, če je tam vprašanje vladajočih razredov, kako iztrgati presežno delo zatiranim razredom, kako bo Althusser iztrgal Heglu njegov način prikazovanja, da si bo zdaj prvič v zgodovini ta način prikazovanja navzel formo Althusserjevega izvirnega izdelka. Ta plagiator je s svojim prikazovanjem ‚iztrganja‘ presežnega dela iz rok zatiranih razredov še zabrisal, da v tej ekspropriaciji ne gre samo za tisto, kar v formi blaga preide iz enih rok v druge, za kar se je mogoče trgati, ampak da gre v blagovni formi za substancialne vezi celotne družbe kapitalističnega načina proizvodnje. Substancialna družbena razmerja so pri Althusserju prikazana kot akcidentalna.

OPOMBE:

- 1 — MEW 25, str. 907
- 2 — Grundrisse ... str. 662
- 3 — Althusser, Lire le Capital I, str. 160
- 4 — Althusser, ibid., str. 172
- 5 — Althusser, Lire le Capital I, str. 106
- 6 — Francois George, Lire Althusser, Les Temps modernes, Nr. 275, maj 1969
- 7 — Althusser, Lire le Capital II, str. 54
- 8 — MEW 25, str. 20
- 9 — MEW 24, str. 35
- 10 — Althusser, ‚Advertisment‘ ... str. 19
- 11 — Ibid., str. 21
- 12 — Ibid., str. 21
- 13 — Pierre Fougereyrollas, Althusser — la scolastique de le bureaucratie, Contre Levi-Strauss, Lacan, Althusser, str. 134—186
- 14 — Althusser, Avertissement ... str. 22

O TEM KAKO SMO SE LOTILI REŠEVANJA ŠTIPENDIJSKE POLITIKE!

V prejšnji številki Tribune smo objavili članek Dušana Turka, ki je omenjal dva študenta, ki sta dobila po novem samoupravnem sporazumu o štipendiranju za 1.000 dinarjev manjšo štipendijo. Cinkarna Celje, ki je štipenditor, je na ta članek odgovorila in odgovor objavljamo tu v celoti z vsemi spremnimi dopisi, ki zadevajo vprašanje manjših izplačil v celoti.

Pokazalo se je dvoje:

1. da smo objavili novico, ki je nismo podrobno preverili in
2. da se je ZSMS na podlagi vseh sprejetih sklepov o štipendijski politiki tudi v Celju resno lotila reševanja nastale situacije.

Direkten sklep oziroma posledica tega lotevanja je, da nihče od celjskih štipendistov ne bo dobil manjše štipendije oziroma, da se bo uveljavilo vsa določila in sklepe skupne komisije odbora podpisnic, ki so bila sprejeta na podlagi stališč UK in RK ZSMS.

Uredništvo

Zdenka Jošt
Republiška konferenca ZSMS
Dalmatinova 4

Kadr: ZŠ/ZD-4/61

26/3—1981

61000 LJUBLJANA

V zvezi s člankom o izplačilu nižjih štipendij za mesec marec, ki je bil objavljen v Tribuni dne 25. marca 1981 vam sporočamo, da smo na podlagi stališč in sklepov Izvršnega odbora republiške skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju, sprejetih 17/3—1981 in na pobudo OKZSMS Celje obvestili dne 18/3 vseh šest prizadetih štipendistov (Goleš Jano, Pustoslemšek Mojco, Podergajs Simono, Voga Gabrijelo, Vrečko Vladimirja in Žličar Marka), da bomo izpadlo razliko štipendije obračunali s štipendijo za mesec april. Enako obvestilo smo poslali tudi Občinski konferenci ZSMS.

Srečno!

PRIOLOGA: 2x
OBVEŠČENI:
1 x naslov
1 x tov. ltc
PRIPOROČENO!

Vodja Centra za
izobraževanje
Zlatko Šentjunc

CINKARNA CELJE

METALURŠKO KEMIČNA INDUSTRIJA

Tovariš
Boris Bavdek
predsednik
Republiške konference ZSMS
61000 LJUBLJANA
Dalmatinova 4

VAS ZNAK:
NAŠ ZNAK: Kadr: ZŠ/ZD-4/73
CELJE DNE 30/3-1981

Šestnanjeni smo bili z vsebino članka, ki je izšel v študent-ken časopisu Tribuna dne 25. marca 1981.

Presenečeni smo bili nad izjavami, ki sta jih dala štipendista naše delovne organizacije Simona Podergajša in Marko Žličar, saj smo bili prepričani, da sta bila zadosti obveščena o vzrokih, ki so povzročili trenutnemu zmanjšanju njune štipendije za 1.000,00 din kakor navaja članek.

Cinkarna Celje je doslej vedno spoštovala dogovore in sporazume katere je podpisala, zato je v celoti tudi upoštevala določila novega Samoupravnega sporazuma o štipendiranju.

Po izplačilu štipendij za mesec marec smo ugotovili, da je šest štipendistov dobilo manjšo štipendijo kakor v februarju. Vsem prizadetim smo osebo (tov. Žličarju) in po telefonu (meni od tovaršnice Podergajšove) pojasnili, da smo izplačali štipendijo po novem sporazumu, morebitne napake pa bomo popravili.

Po seji Izvršnega odbora republiške skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju dne 17. marca 1981, kjer je bil med drugim sprejet predlog sklepa, da vsem štipendistom, ki so doslej imeli dodatne točke (za hitrost študija za deficitarnost itd) te točke ostanejo, in na pobudo Občinske konference ZSMS smo vsem prizadetim štipendistom poslali pismo pojasnilo, zakaj je prišlo do zmanjšanja štipendije in zagotovilo, da bomo poračun manjkajoče štipendije izplačali s štipendijo za april.

V prilogi vam pošiljamo tudi fotokopijo prepisa dopisa, ki smo ga poslali vsem štipendistom in dopisa Občinski konferenci ZSMS Celje. Iz priložene dokumentacije je razvidno, da je Cinkarna Celje hitro reagirala na ugotovljeno napako in da jo bo v najkrajšem času odpravila.

Iz razpoložljivih podatkov nam je tudi znano, da je bilo s novim sporazumom prizadetih precejšnje število štipendistov v SR Sloveniji, zato smo resnično začudeni nad omejevanjem problematike izključno na Cinkarno Celje in nad nekoliko pomanjšanjenim in ironičnim besedilom zlasti v zadnji stavku omenjenega članka.

TELEX: 033617 BRZJOJAV CINKARNA CELJE POŠTNI PREDAL 22 TEL: 23-981 DO 23-984 ŽIRO RAČUN PRI SOK CELJE 907-1-482

Prepričani smo, da boste našo obrazložitev sprejeli z razumevanjem in saj del našega odgovora objavili v naslednji številki Tribune.

Tovariško vas pozdravljamo!

CINKARNA CELJE
Vodja Centra za izobraževanje
1. Aleš Ilc, sekretar OKZSJ
2. Darko Končan, predsednik OKZSMS

Vodja Centra za
izobraževanje
Zlatko Šentjunc

Priloge: 3
PRIPOROČENO!

Obveščamo vas, da smo s 1. marcem 1981 pričeli obračunavati štipendije po novem Samoupravnem sporazumu o štipendiranju v občini Celje, ki so ga v februarju potrdili naši delavski sveti temeljnih organizacij združenega dela in delovne skupnosti skupnih služb.

Sporazum začne veljati, ko ga podpišeta dve tretjini podpisnikov (54. člen).

Ko skupna komisija podpisnikov veljavnega sporazuma o štipendiranju ugotovi, da je dve tretjini podpisnikov na območju občine podpisala ta samoupravni sporazum, se preneha uporabljati sedaj veljavni samoupravni sporazum o štipendiranju učencev in študentov (58. člen).

Glede na to, da je bil s šolskim letom 1978/79 spremenjen študijski režim, ki določa, da mora študent opraviti vse pogoje izpite, sicer izgubi status študenta, novi sporazum ne predvideva stimulacije za hitrost študija.

V skladu s predlogom sklepa, ki ga je dne 17. marca 1981 natančneje opredelil izvršni odbor republiške skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju, da štipendije po novem sporazumu ne smejo biti manjše od prejšnjih, bomo s štipendijo za april opravili poračun izpadle razlike od januarja do marca 1981.

Prosimo, da napako sprejmete z razumevanjem.

Srečno!

Vodja Centra za
izobraževanje
Zlatko Šentjunc

OBČINSKA KONFERENCA ZMSM
V roke tov. Končanu
Gledališka 2
63000 CELJE

Kadr: ZŠ/ZD-4/71
20/3—1981

Pri obračunu štipendij po novem Samoupravnem sporazumu je izmed 145 štipendistov srednjih, višjih in visokih šol šest štipendistov višjih in visokih šol prejelo manjšo štipendijo za marec kakor v prejšnjem mesecu. Prizadete štipendiste smo o pomoti obvestili s priloženim dopisom.

Srečno!

PRIOLOGA: 1 x

Vodja Centra za
izobraževanje
Zlatko Šentjunc

Irena Šemrl

GROZODEJA

Prosim?
Odpri žnoble!
Kako se to dela? (oz. naredi po vaše), tovariš KJU?
Privzdigni zgornjo ustnico. Da boš videl ... (Kaj? se sprašuje ONI.)
Vidim ...
KAJ?
TO.
TO?
TO.
Pa zdaj?

Razkreci ustnice, da ti bodo skoraj zobje ven popadali ... Pa pljuni ven tisto gnilo, umazano in morebiti že trohnečo protezico.
Kako? A TAKO?
TAKO.
Saj gre itak normalno, si misli KJU in svinjsko zariga. In so se ogromno razmaknili. Zobje namreč. Za prst, mogoče dva.
VES?
VEM.

Jaz sem sila, kar se zobnikov časa tiče. Zdaj greva naprej (nazaj ne več? si misli ONI). Postopki so vsi glih. Tvoj tudi (bralec, razmisli o resničnosti te resnice). Odpres, sfiksiraš, našpricaš, zamaltiraš, ali kaj še delajo — tega NE VEM. To mi je zdajle padlo na um (kakšna ljubka besedica, a ponekod žal samo pojem ...)

Hja, oh ja: Sledi ha ha.
Kaj se smejiš? Raje se poglej v gobec.
Na jezik mu je z neba curljal rumeni gnojček in mu pronicljivo, žaljivo lezel v jezik. Tako leno, hudobno ... Iz razpokanih dlesni je lezla gr.ota črvičkov ... Majhnih. (Mogoče lepih?) Hlastno so zajemali vase vonj — naš prihodnji.

Izreden primerek, si je mislil KJU. Leno se je pretegnil in vzel s police — malce skrivljene, vegaste — črpalko. Črpalko za nos. Sila umazano — kot da mora biti vse v sijaju, si misli KJU. Nekaj mora in mora biti umazanega. Previdno je s črno, že obrabljeno strgalko ostrgal s plastičnih cevčic smrkelj. Tak kot tak — strjen. Porinil je vso to blamažo (ali embalažo? kaj imaš raje, bralec?) tovarišu ONEMU v nos. ONI je zaduhal duh po kloroformu.

Na vse ali nič (nič, nič ...), vpraša KJU.
Z mehkim, nekam otožnim glasom reče ONI: Vse ven. Ampak prav vse!
Nesramen krohot KJUJA nekje v ozadju ... KJU: Samo postopek, brez skrbi ... samo postopek.
In že mu je (ONEMU) bingljala injekcijska igla pred nosom. Samo postopek. (A da ne?) In KJU je zabodel iglo z neverjetno eleganco v mahedravo meso. Sedaj je tam štrlela in bila je lepa. Srebrna. Grozno ... Grozno je lepo. Res dovršeno delo ... Motna tekočina je prehajala v telo ONEGA. Rečem v telo, ker ne vem kam. Mogoče je šla v črevo, mogoče v rit, mogoče se je pa

KJU zmotil in je vse to steklo (oh! priteklo vendar) v kri. Postopek pač ...
Sedaj je pa vrsta na onemu. Kajti ONI (prosim, če upoštevate množinsko) je zdrknil z vrtljivega stola. Sesalke so se vrtele v rokah KJUJA in pridno srkale vso to drekarijo. Ko ga je izčrpal (tako in tako), je treščil brizgalko v neko posodo.

Gnojnica je špricnila na vse strani in popackala stene. Z umazanimi, grdimi, mastnimi fleki. KJU je tiho zarenčal. ONI se je jel prebujati. S kalnimi očmi je bolščal v stene. Bolščal je tako, kot to zmorejo samo vragci. In mnogo jih je ... teh vražičev. Iztegnil je roko in pokazal proti steni:
TO?

TO. Odvrne KJU.
Grozodeja, grozodeja, si je mislil. KDO? Ne vem.
KJU? Mi vzameš tole iglo ven?

Kajti igla se je še zmeraj ošabno šopirila vrh njegovega nosu. MHM. Izvlekel jo je počasi, previdno. Težka igla. Težka ... Z zategnjenim glasom je dejal KJU: Tako, zdaj si za nekaj časa prost. Ko boš spet poln ...

Poln česa?
Pač, te duhovitosti tvojega telesa, pridi k meni.
Vzdih. ONEGA.

Lep pozdrav! A KJU ga ni kot ponavadi brnil v rit, kajti vedel je: če se je ONI po kolenih priplazil NOTER, bo šel ven najbrž na drugačen način, in užival je, ko da je gledal. Jezik mu je visel do tal in brisal. Vse. PRAV VSE. Debela glava mu je poplesovala na neki tolščici, sicer imenovani vrat. Život upog-njen, kot se spodobi. Rame koščene, trebuh zalit. Naprej — mislim, spodaj — nemoralno.

O grozodeja, grozodeja — kako čudovito je gledati enodejanko ...

Z glavo je butnil v majhna vrata. ONI. Le-ta niso prav nič zaškipala kot škipajo ponavadi navadna vrata ... Voljna so ga prepustila NJIM.

KJU pa je stal sredi sobe, prekrižal roke na kolenih in nekaj mrzmräl. Nato je odprl (NEKAJ) in tisti NEKAJ je bil prav gotovo zelo lep, kajti KJU je treščil v tisti NEKAJ in pljunil. DOL. V dno niže je bil ta prečudoviti pljunek, kot so pač vse lepe stvari.
Je pljunil v pljuvalnik? Tako velik pa zopet majhen ... To je TO ... Nato je KJU vzel vse lepe brisače in začel brisati umazano in v vse se je hitelo spreminjati v svetlikajoč odsev. Tudi KJU. Na koncu samo še prešeren smehljaj in odsev je postajal gromozanska žareča kroga. Kot preblisk je šnila skozi NEKAJ. Kam? O vem. Včasih, ko pišem, vidim TISTO. Tam gori je. Daleč, daleč. In nežno me boža po licih in OH in AH in HM in IMAM!

Le smejte se, ve buče gnile. Jim rečem. NJIM ... Kajti jaz vem za trdno, KJU je samo eden. Bil in bo do mojega razčlovečenja (ČE?), HM KJU pa bi rekel: Postopek pač. In prav bi imel.

OO ZSMS VEKŠ v Mariboru
Razlagova 14,
62000 MARIBOR
OO ZSMS Boris Kidrič
EF Ljubljana
Kardeljeva ploščad 17
61000 LJUBLJANA

Ljubljana, Maribor 26. 3. 1981

Zadeva: EKONOMIJADA 1981

V prilogi vam pošiljamo dopis, ki sta ga osnovni organizaciji ZSMS VEKŠ v Mariboru in Boris Kidrič v Ljubljani posredovali vsem ekonomskim fakultetam in visokim šolam ekonomske usmeritve Jugoslavije in iz katerega je razvidno, da naši osnovni organizaciji ne bosta sodelovali na letošnji ekonomijadi. Prosimo vas, da o tem razpravljate in nam posredujete svoje mnenje.

S tovariškimi pozdravi!

Za P OO ZSMS Boris Kidrič
EF Ljubljana:
PETERLIN Metka

za P OO ZSMS VEKŠ v
Mariboru:
ŠTEFANIČ Gizela

Poslano:
UK ZSMS Ljubljana
UK ZSMS Maribor
MK ZSMS Ljubljana
MK ZSMS Maribor
RK ZSMS
P SK SSOJ

v vednost:
Univerza Edvarda Kardelja Ljubljana
Univerza v Mariboru
UK ZKS Ljubljana
UK ZKS Maribor
MK ZKS Ljubljana
MK ZKS Maribor

OO ZSMS VEKŠ v MARIBORU
Razlagova 14
62000 MARIBOR

OO ZSMS
EF Borisa Kidriča
Kardeljeva ploščad 17
61109 Ljubljana

vsem članicam KO

Zadeva: EKONOMIADA 1981

Dragi tovariši!

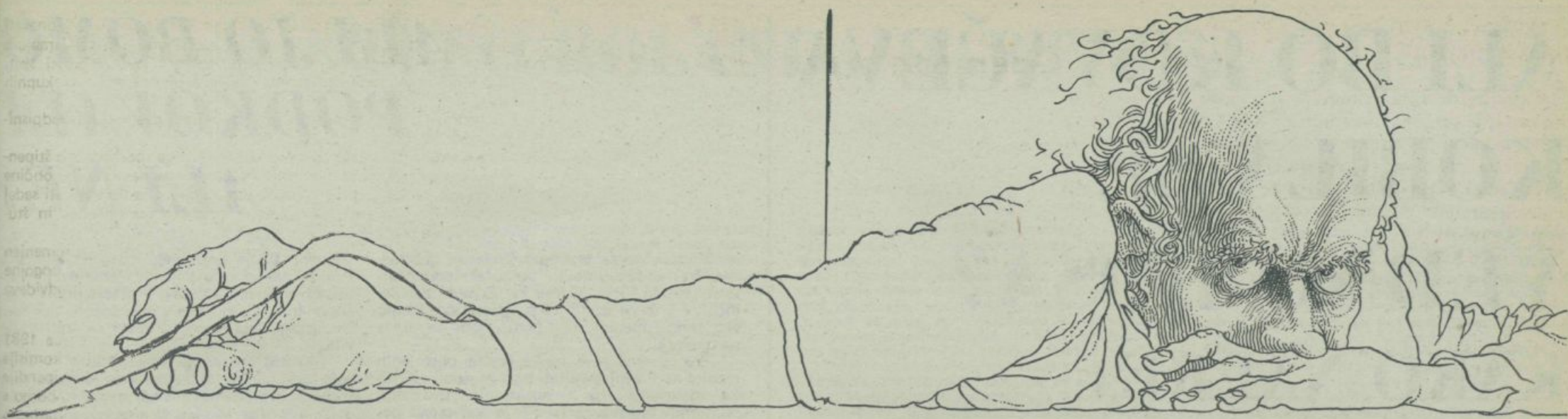
Glede na sklepe skupščine KO iz Dubrovnika sta predsedstvi OO ZSMS na ločenih sejah v Ljubljani 17. 3. 1981 in v Mariboru 17. 3. 1981 ponovno razpravljali o ekonomijadi. Obveščamo vas, da sta bila na teh sejah sprejeta sklepa o neudeležbi OO ZSMS VEKŠ v Mariboru in OO ZSMS EF Borisa Kidriča v Ljubljani na letošnji ekonomijadi, ki bo od 13. 4. — 17. 4. 1981 v Dubrovniku — HTC Dubrava — Babin Kuk.

Obrazložitev:

Iz večkratnih razprav v zvezi z družbeno angažiranostjo KO in s tem v zvezi tudi družbeno opravičenostjo posameznih akcij, lahko zaključimo naslednje:

1. Program ekonomijade mora biti tako zasnovan, da doprinese k razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov na vseh področjih družbenega življenja s ciljem, razvijati pri mladih svobodno socialistično osebnost. Program mora biti odraz sprejetih programskih usmeritev za delovanje KOO, navedenih v pravilniku o organiziranju in delovanju KOO ...

(Nadaljevanje na 18. strani)

GOLJUFIJE V SVETU ZNANOSTI

PONAREJENA KRASTAČA — MAŠČE VANJE »NOREGA ZNANSTVENIKA«

Gre za goljufijo, ki zavzema v zgodovini biologije specifično mesto, zagrešil pa jo je v začetku tega stoletja dunajski biolog Paul Kammerer. Afera, ki je nastala kot njena posledica, je postala jabolko spora med zagovorniki teorije o dednosti pridobljenih lastnosti (Lamarckova teorija, katere pravilnost je dopuščal tudi Darwin) in med tistimi, ki so trdili nasprotno. Paul Kammerer, zoolog na dunajskem Inštitutu za biološke raziskave, je trdil, da je od leta 1909 dalje opravil celo serijo eksperimentov, ki dokazujejo, da se pridobljene lastnosti dedujejo. Do polemike je prišlo predvsem zaradi njegovih poizkusov s krastačo *Alytes Obstetricans*. Ta je izrazito kopenska žival, ki živi in se pari na in v zemlji, tako da samcu za to na prednjih okončinah niso potrebne prijemalne brazde. Nasprotno pa na te naletimo pri večini žabjih in krastačjih samcev, ki se parijo v vodi. Znanstveniki so po tem strogo „utilitaristično“ sklepali, da samcu rabijo te brazde za to, da se med spolno združitvijo lažje oprime samice (podobna utilitaristična gledanja so, žal, tudi danes vse preveč pogosta). Čisto utilitaristično pa so tudi sklepali, da pri krastačah te brazde ne obstajajo od zmeraj, ampak da so jih te pridobile zaradi življenja v vodi. Samci bi se v odli brez njih le težko približali samici, katere telo je gladko. Pri kopenskih krastačah podobne brazde niso potrebne, saj je koža, ki pokriva samičino telo, ustrezno suha in hrapava. Od leta 1909 dalje je Kammerer delal poizkuse, pri katerih je prisilil kopenske krastače, da so se parile v vodi. Pri tem so se pri samcih pojavile prijemalne brazde, ki so se pozneje dedno prenašale z generacije na generacijo. V peti generaciji so jih imeli že vsi samci brez izjeme.

Leta 1910 je prišlo do spora med Kammererjem in britanskim genetikom Williamom Batesonom, ki je bil eden najvidnejših znanstvenikov tistega časa in vnet zagovornik Weissemana. Po številnih zapletljajih je Kammerer obiskal Veliko Britanijo, kjer je organiziral celo serijo konferenc, na katerih je razkoval še zadnji primer transformiranja krastače, ki mu je ostal in ki ga je hranil v posebni posodi. A niti Kammererjevi pristaši niti njegovi nasprotniki se niso mogli zediniti o tem, kaj pravzaprav vidijo na krastači. Tako Kammererjeva turneja po Veliki Britaniji ni dala nobenega pravega rezultata, ampak se je končala „neodločeno“.

Afera je ponovno vzbudila duhove leta 1926, ko je obiskal dunajski Inštitut za biološke raziskave G.K. Noble, konzervator iz ameriškega naravoslovnega muzeja v New Yorku, in si priskrbel dovoljenje, da si podrobneje ogleda slavno krastačo. (Kammerer je bil ravno takrat odsoten, tako da je Nobla sprejel direktor inštituta Karl Przibram.) V pismu, ki ga je Noble naslovil na „Nature“ 7. avgusta 1926 pravi, da tudi s pomočjo binokularne lupe na prednjih okončinah krastače ni opazil nikakršnih brazd, hrapavih izrastkov ali česa podobnega. Pač pa je opazil, da sta trebušna in hrbna stran leve prednje noge temno obarvani. Zdelo se je, da barva izvira iz globljih kožnih plasti, zato je Noble krastačo seciral in v podkožju odkril velike madeže — tušal! Prepoznal ga je brez težav, vse skupaj je torej dišalo po goljufiji, slava krastača je bila „ponaredek“. Karl Przibram je v pismu, ki je bilo objavljeno v „Nature“ skupaj z Noblovim, sicer priznal, da na pregledanem primerku krastače ni bilo več prijemalnih brazd, a je trdil, da so nekoč tam bile in da so se po vsej verjetnosti poškodovale in uničile pri številnih demonstracijah. Kar se tiče tuša, pa je bil mnenja, da ga je nekoč krastači najbrž res vbrizgal pod kožo, a le zato, da bi tako na umeten način preprečil izgubo originalne temne barve pod vplivom dnevne svetlobe. Po njegovem za to ni mogoče kriviti Kammererja, saj se je ta brez ugovarjanja podvrget vsem potrebnim preiskavam. 23. septembra istega leta je Kammerer napravil samomor, še prej pa poslal Przibramu pismo, v katerem prisega, da je pri vseh stvari nedolžen. Pravzaprav še danes ni čisto jasno, ali si je Kammerer vzel življenje res samo zaradi te afe ali pa je imel še druge vzroke. Šušljalo se je namreč, da „se je odločil za samomor zato, ker mu neka dunajska umetnica, ki mu je bila zelo blizu, ni bila pripravljena slediti v Moskvo“. (Dejansko je nova sovjetska vlada Kammererja povabila, naj pride v Sovjetsko zvezo in tam nadaljuje s svojim delom.)

Kdo neki bi utegnil vbrizgniti krastači pod kožo tuš, ki je povzročil toliko težav? Przibram je v nekrologu namignil, da bi to lahko bil eden poklicnih Kammererjevih kolegov, ki mu je bil nevoščljiv. Že leta 1918 je skušal na nepošten način ovreči rezultate nekega drugega Kammererjevega eksperimenta v zvezi z „dednimi spremembami“ pri močeradnih, pozneje pa je več časa prebil v umobolnici. Ali ni možno, da je isti

„nori znanstvenik“ z injekcijo tuša, ki ga je vbrizgal krastači pod kožo, poskusil še enkrat očrtni Kammererjevo ime in ugled?

Pisatelj Arthur Koestler, ki je o aferi leta 1972 izdal knjigo, pa meni, da utegnejo za vso zadevo tičati politični vzroki. Kammererja so na Dunaju poznali kot prepričanega socialista in sovjetska vlada ga je povabila, naj pride v Rusijo in tam nadaljuje s poizkusi v zvezi z dednostjo pridobljenih lastnosti. Arthur Koestler dopušča možnost, da je ob uveljavitvi nacizma na dunajski univerzi kak borbeni pristaš nacizma s prevaro želel zmanjšati oziroma uničiti ugled socialista Kammererja.

A naj bo že tako ali drugače, drži, da je bil trud, da bi uničili Kammererjevo teorijo o dednosti pridobljenih lastnosti ne le nizkoten, ampak tudi docela nepotreben poskus. Odkritje iz leta 1924 je namreč popolnoma izničilo vrednost Kammererjevih rezultatov. V naravi so namreč našli kopenske krastače, ki so imele prijemalne brazde. Kammererjeve krastače so torej prav lahko tudi v resnici imele prijemalne brazde, le da to ni imelo nobene zveze z njihovim življenjem v vodi.

SUMMERLINOVE POBARVANE MIŠI

Po aferi s Kammererjevimi krastačami se bomo zdaj ustvarili pri podobni goljufiji, in sicer gre tu za Summerlina in njegove poizkuse na miših. Ti so novejšega datuma in je o njih poročala tudi revija *La Recherche* (št. 40, str. 1106, december 1973). William T.

Summerlin je ameriški imunolog, ki se je ukvarjal s problemom presajanja organov z enega organizma na drugega. Znano je, da pride pri presaditvah med organizmi, ki si niso sorodni, zelo rado do komplikacij.

Zaradi delovanja obrambnega sistema prejemnik tujek zavrne in presaditev propade. Da bi se temu izognili, moramo uporabiti standardne metode, s katerimi zmanjšamo reakcijo zavrnitve, a žal istočasno tudi okrnimo sposobnost prejemnika za obrambo pred infekcijami in tumorji. Summerlin je prišel na idejo, da bi delčke kože pred presaditvijo vprel v prejemnikovo telo in tako dosegel, da bi ga to sprejelo. Postali bi namreč podobni prejemniku, pri presaditvi ne bi ta več zavrnil tujka. Možna bi bila popolna presaditev brez uporabe klasičnih metod za zmanjšanje imunosti. Summerlin je s pomočjo take tehnike dosegel več na videz pomembnih rezultatov, zlasti pri presajanju kože z belih na sive miši, pri ljudeh pa z belke na črnca. Njegovi izsledki so predstavljali veliko upanje za kirurgijo, kakor tudi za zdravljenje opeklin.

Žal je bilo to upanje le kratkotrajnega značaja. Summerlinu pri ponovnih poizkusih ni uspelo ponoviti prvotnih uspehov in znanstveniki so podvomili v njihovo verodostojnost. Pred komisijo samih priznanih strokovnjakov se je Summerlin znašel v nezavidljivem položaju. Za vsako ceno je hotel rešiti svoj ugled in

tako se je odločil za goljufijo. Ponoči 27. marca 1974 je pobarval nekaj sivih miši z belo barvo, da bi komisijo prepričal v uspešnost presaditve kožnih delcev. A še iste noči so ga sredi tega početja zasačili in odpustili iz službe. (*La Recherche*, št. 46, str. 546, junij 1974).

Januarja 1975 je profesor Prunieras v reviji „*La Recherche*“ (št. 52, str. 79) objavil zelo zanimiv kritični članek, v katerem razgrinja pred bralci celotno podobo Summerlinove afe. Pravi, da je tudi sam poskušal izvesti podoben eksperiment in da si lahko zaupanje, ki so ga bili v začetku deležni Summerlinovi izsledki, razlagamo z dvema dejstvom — zveneli so izredno prepričljivo, zanje pa so jamčili tudi strokovnjaki mednarodnega slovesa, kot na primer profesor Robert Good. Na koncu so se njegovi rezultati seveda izkazali za neveljavne, a v začetku je bilo veliko znamenj, ki so govorila o uspešnosti presaditve. Tako so po tej na mestu presajene kože vedno ostale bele lise, ki so že a priori vzbujale vtis, da se je nova koža prijala. In končno, na Summerlina lahko gledamo kot na raziskovalca, ki je verjel, da je naletel na pomembno odkritje, napravil iz tega prehitro zaključek in se potem v obupu odločil za goljufijo, ker ni zdržal pritiska znanstvene javnosti, ki je zahtevala pojasnil.

Treba je še dodati, da danes obstajajo v svetu številne skupine imunologov (na primer skupina Kevina Laffertyja v Avstraliji ali pa transplantacijska skupina bolnišnice Hammersmith v Londonu), ki ponovno poskušajo s podobnimi eksperimenti, kot je bil

na to temo (*La Recherche*, št. 28, str. 998, november 1972) — prva dolži avstralskega anatomista G. E. Smitha, da je skušal z goljufijo osmešiti uglednega paleontologa Arthurja Woodwarda, konzervatorja v Britanskem muzeju in glavnega zagovornika piltownske lobanje, z namenom, da bi se polastil njegove službe, druga pa obtožuje nekega drugega konzervatorja, ki je bil zaposlen v hastingškem muzeju. Ta naj bi se hotel maščevati odkritelju piltownske lobanje Charlesa Dawsonu zaradi neke neizpolnjene obljube.

Nekatere teorije navajajo kot goljufa Dawsona samega (ki ni slovel kot najbolj pošten) in še druge Teilharda de Chardina. Najnovejša Douglasova odkritja pa kažejo na to, da ni za vso zadevo odgovoren nihče drug kot njegov predhodnik na oxfordski katedri za geologijo, William Sollas. Ta naj bi iz poklicne zavisti želel na ta način osmešiti sira Woodwarda. Vendar omenjene teorije niso uspeli prepričati vseh in možno je, da se bodo v prihodnjih letih pojavile še nove.

Ustavimo se še ob goljufiji s področja znanosti, ki se ukvarja s prazgodovino človeštva — iz arheologije. To je afera Glozel (*La Recherche*, št. 63, str. 80, januar 1976). V tem kraju v francoski pokrajini Auvergnat so leta 1924 našli različne predmete (peč, sekire iz brušene kamna, opeko, vgravidane steklene bisere, puščice, uhane), ki naj bi izvirali iz neolitika (okrog 5000 let pred našim štetjem). Po vgravidiranih napisih na biserih sodeč, so prebivalci Auvergnata že v neolitski dobi poznali abecedo, kar je bilo v nasprotju z vsemi do tedaj znanimi dejstvi. Leta 1927 je mednarodna preiskovalna komisija ugotovila, da je šlo za goljufijo. Predmeti so bili na mesto najdbe nesramno podtaknjeni, prineseni od drugod. S pomočjo termoluminescenčne metode so ugotovili starost nekaterih — bili so iz galoromanskega obdobja. Ne ve se točno, kdo je odgovoren za goljufijo, ve pa se, da bi ta, če bi uspela, potrdila teorijo nekaterih arheologov, kot na primer Reinacha, da je treba začetke kulture iskati v zahodni Evropi in ne na obalah Sredozemskega morja.

PREVEČ PREPRIČAN V PRAVILNOST SVOJEGA REZULTATA

V znanstveni literaturi naletimo tudi na primere goljufij, ki so jih avtorji priznali. Tako je leta 1974 v nevrobiologiji povzročilo val razburjenja odkritje enkefalinov — morfija, ki se tvori v možganskih celicah. V letih 1975–76 je število publikacij na to temo raslo z vrtoglavo naglico. 22. junija 1976 je bil tako objavljen v „*Nature*“ članek, v katerem nemški raziskovalci z uglednega biokemijskega laboratorija v Hamprechtu poročajo o delovanju leukin-enkefalinov na nevrone. Po njihovem gre pri biokemijskem učinku leukin-enkefalinov na metabolizem nevronov predvsem za delovanje na molekulo, ki jo biologi poznajo kot ciklično AMP. To ni bilo seveda nič presenetljivega, saj gre za podoben učinek tudi pri morfiju, kar potrjuje, da oba morfija, tisti rastlinskega izvora in oni drugi, ki nastaja v možganih, delujeta na živčno tkivo popolnoma enako. Težava je bila v tem, da poizkusov, o katerih so pisali nemški raziskovalci v resnici nikoli niso izvedli. To je pozneje v „*Nature*“ priznal Robert J. Gullis. Baje so bili tako prepričani v pravilnost svoje teorije, da se jim je zdelo preverjanje odveč! Praden so bili 1973 prisiljeni priznati goljufijo, so tako objavili osem člankov v različnih znanstvenih revijah.

Podoben primer najdemo v kemiji. Maja 1979 je na kongresu v Tokiu ameriški kemik Jack Schubert priznal, da je njegov kolega S. K. Derr „ponarenil“ rezultate, ki sta jih potem objavila oba skupaj (*La Recherche*, št. 106, str. 123, december 1979). Trdila sta, da obstaja „poseben postopek“ s šelatanskimi agensi, ki so sposobni prekoračiti medcelične meje in iz jetnega ali kostnega tkiva vezati nase plutonij, če se je ta tam slučajno akumuliral. Opisani postopek bi bil idealen za dekontaminiranje zastrupljenih delavcev v jedrski industriji, zato se ne smemo čuditi, da so Schubertovi izsledki vzbudili tako zanimanje. Razen tega je Schubert strokovnjak svetovnega slovesa in tako ni nihče podvomil v njegovo poštenost. Neposredna posledica razkritja goljufije so bili odtegnjeni krediti za to vrsto raziskav v ZDA, kar je škoda, saj si lahko na tem področju veliko obetamo, ne le pri dekontaminaciji zastrupljenцев, ampak tudi pri odstranjevanju jedrskih odpadkov.

KDO JE SKONSTRUIRAL PILTDOWNSKEGA ČLOVEKA?

Videli smo že, da je šlo pri aferi Kammerer najbrž za medsebojno obračunavanje in da je tisti, ki je bil zanj odgovoren, pa naj bo kdorkoli že, hotel le očrtni svojega poklicnega kolega v očeh javnosti. Zdi se, da je podoben motiv botroval tudi pri znani aferi „piltownske lobanje“, seveda če lahko verjamemo odkritjem britanskega geologa J. A. Douglassa iz leta 1978 (*La Recherche*, št. 96, str. 50, januar 1979). Piltownsko lobanjo so odkrili leta 1912 in jo razglasili za „manjkajoči člen“ med opico in človekom, o katerem govori evolucijska teorija. Lobanja najdenega fosila je bila docela podobna človeški, čeljust pa je spominjala na šimpanzovo (in ne brez razloga!). A moralo je priti leto 1953, da je Britanski muzej v Londonu priznal, da je „piltownski človek“ ponaredek — kombinacija lobanje sodobnega človeka in orangutanove čeljusti, spretno zloženih skupaj tako, da sta dajali vtis „prastarega“. 1972 sta izšli dve knjigi

ALI BO KOVAČEVA KOBILA ŠE VEDNO BOSI? KAKO NAPREJ

V eni izmed prejšnjih števil Tribune smo lahko prebrali dve identični oceni političnih in akcijskih razmer na Pravni fakulteti. Ena se bolj naslanja na delo OO ZSMS, druga pa na delo vseh petih OO ZK. O objektivnosti ocen ne bi pisal, ker ocenim kot takšni odobravam in se z njima popolnoma strinjam, želel pa bi nakazati nekatere rešitve, ki bi jih po mojem mnenju morala OO ZSMS pričeti izvajati s pričetkom naslednjega šolskega leta.

Enkrat za vselej si moramo biti na jasnem kje in kakšno je mesto današnjega študenta prava, Pravne fakultete, diplomiranega pravnika v praksi. Navedel sem tri različne subjekte, ki se po mojem mnenju med seboj trdno povezujejo. Študent prava, kdo je, kakšen status ima, kakšen odnos ima do dela, kaj konec koncev „naštudira“ do zaključka svojega študija?

V veliki večini primerov je to bivši učenec nekoč najbolj elitne šole, gimnazije. Drznil si bom postaviti celo trditev, da večina študentov izhaja iz socialno zelo dobro situiranih družin. To po eni strani že pogojuje našo aktivnost, kajti malo jih je, ki bi se morali iz dneva v dan boriti za življenjsko eksistenco.

Ob vpisu na fakulteto zvezo zelo malo o delu samoupravnih organov na fakulteti ter o delu OO ZSMS. Ob volitvah izvolimo naše delegate v organe fakultete, to pa je tudi vse. Ti delegati se nato odtujijo, odločajo sami zase, brez mnenj in stališč svoje delegatske baze, to delegatsko bazo pa zelo poredkoma seznanjajo s sklepi teh organov. Takšen način odločanja pa potem pomeni pravi bumerang za študente (delegatsko bazo), kajti ti hočeš nočeš občitajo vse posledice odločanja v teh samoupravnih organih. Podobno mnenje bi lahko zapisali za delo OO ZSMS, pri čemer moramo povedati tudi to, da se je mladinska organizacija na fakulteti izkazala predvsem kot biro za plese, zabave in proslave, kot je pred mano ugotovil že Bojan Makovec. Pa tudi, kako bo drugače, če se pa vse pogostejše dogaja, da nihče ne ve, kakšna je vloga aktivov ZSMS po letnikih, kje je mesto OO ZSMS na fakulteti; v njej pa pogostokrat najdemo pozicije tudi tisti posamezniki, ki iščejo v delu mladinske organizacije subjektivne koristi in zato pozabljajo, kdo jih je izvolil in kakšne so njihove dolžnosti napram bazi.

Pluralizem samoupravnih interesov prihaja na naši fakulteti prav neverjetno toda ne pogosto v pozitivnem smislu besede do svojega izraza, kajti zbori letnikov pogostokrat predstavljajo pravo torišče mnenj, ker vsakdo želi uveljaviti svoje, osloči pa se na koncu po sistemu iz antične Grčije: tisti, ki je glasnejši, ta zmaga (konkretno iz aristokratske Šparte). O kvaliteti teh odločitev pri tem raje ne bi govorili, prav tako bi se bilo vredno zamisliti nad dejstvom, da zbori letnikov nimajo svojih poslovnikov o delovanju, prav tako tudi ne sveti letnikov. Statut, kot najvišji akt fakultete, obstaja v nekaj izvodih, in če ga preprosto, neangažiran študent želi dobiti v svoje roke, potem mora biti že skorajda čarovnik, da mu to uspe, ali pa mora imeti zelo dobre VIP-e (veze in poznanstva). Odgovornost članov ZK, članov ZSMS, to je nek abstrakten pojem, ki ga skorajda ne poznamo.

Študijski proces je bil že pred leti pogostokrat na tapeti, prav tako pa se to pojavlja tudi sedaj. Vendar kakršnih koli korenitih sprememb ne beležimo. Zakaj?

(Nadaljevanje s 13. strani)

Mednarodno navezovanje

Zanimivo je opazovati spremembe, ki so z novo mednarodno situacijo nastale v odnosih med organiziranimi političnimi silami. Ljudska stranka, nekdanja Butova partija, ki jo sedaj vodi Butova vdova, je dolgo časa molčala ter generalu—krvniku ni povzročala težav. To je verjetno izraz lastne nemoči, saj je Zia skoraj vse svoje nasprotnike pozaprl, ter prilagajanja na delo v ilegalnosti. Mogoče je bila po vdoru Sovjetske zveze v Afganistan močna tudi zavest o pomenu krepitve enotnosti države ne glede na notranje razprtje, bolj pa se zdi, da ljudska stranka čaka na večje generelove napake, nakar bo stopila v ofenzivno opozicijo. Mogoče se to dogaja prav zdaj, saj volitve, ki jih je Zia že večkrat napovedal odpadejo in Pakistanska ljudska stranka se je morala prilagoditi novim razmeram.

Delavski razred in podprivilegirani razredi nimajo organizirane politične partije. Komunistična partija Pakistana je bila ustanovljena leta 1948 z delom članstva Komunistične partije Indije. Velika večina članstva je pripadala bengalskemu delu Pakistana, delovanje partije pa je potekalo v strogi ilegalni od kriznega leta 1954 dalje, ko je bila prepovedana. Vodja Moni Singh je bil kar 20 let v zaporu (1950—1970) in partija ni imela večjega vpliva, saj so bile razmere za njeno delovanje v času petnajstletne vojaške diktature zelo otežene. Inspiracijo pa pakistanski komunisti iskali v KP Sovjetske zveze, in na njeno stran so se postavili tudi v sporu med „sovjeti“ in Kitajci. Po delitvi države se je večinski del partije odcepil in nastala je KP Bangla Desha, ki je podprla politiko lige Avami, tako v državljanski vojni kot v kasnejši graditvi države. Njen sekretar je še danes Moni Singh.

V mednarodnih odnosih se je Pakistan navezal predvsem na islamske države oziroma dežele Perzijskega zaliva, med njimi pa najbolj na Saudsko Arabijo.

Kadar pride do situacije, ko bi študentje morali povedati svoje mnenje na glas, brez rokavičenja, tega preprosto ne moremo, ker si ne upamo. Vsakdo gleda svoje interese, vsak želi, da bi bil volk sit in koza cela. To je ena plat. Druga plat pa je, da nam vsem skupaj zelo ugaja, ker prihajamo na fakulteto samo takrat, kadar se nam zljubi, na tista predavanja, ki se nam zdijo zanimiva, in na izpite. Študiramo samo obvezno literaturo, da bi se bolj poglobljali v sam študij, to bi bilo že preveč. Seveda moram pri tem povedati, da so častne izjeme izvzete. Po drugi strani pa se vsi pritožujemo nad tem načinom dela. Menim, da je čas, ko bomo morali reči, kaj je belo in kaj je črno, ter enkrat za vselej prerežati pot najmanjšega odpora. Prav tako je po našem mnenju nedopustno, da je prišlo do situacije, v kateri ne moremo zaposlitve več nobenega asistenta, ker fakulteta preprosto za to nima sredstev. S tem pa niso na slabšem samo študentje, ki ne morejo imeti vaj, temveč tudi celotno znanstveno-raziskovalno delo na posameznih katedrah in posledno naša celotna skupnost.

Kot smo že ugotovili v predhodnih člankih, imamo pri fakulteti Marksistični center, ki sam po sebi dobro deluje, ni pa čutili njegovega vpliva v delovanju fakultete in predvsem v študijskem procesu. Obstajajo dobri pogoji za organiziranje skupnih javnih tribun, okroglih miz, ter ostalih oblik izobraževanja. Toda takšnih javnih tribun in okroglih miz OO ZSMS skupaj z Marksističnim centrom na fakulteti ni organizirala kljub temu, da vidimo vse probleme, ki nastajajo iz dneva v dan. Mar mogoče kdo misli, da je to nesmiselno zapravljanje časa in energije?

Po hodnikih fakultete lahko pogosto slišimo, kako nesmiselno so organizirane nekatere vaje, pri tem pa vsi poudarjamo, da si želimo več stika s prakso. To prakso pa naj bi predstavljale prav vaje. Toda vaje same po sebi ne morejo predstavljati naše prakse, če potekajo en mesec v semestru iz enega predmeta, pa še to skupaj šest ali osem učnih ur. Asistenti, ki vodijo vaje, so lahko zelo dobro pripravljeni nanje, pa se kljub temu, zaradi omejenosti s časom, ne da veliko narediti. Zato menimo, vsaj takšen glas je slišati, da bi vaje morale biti zelo dobro pripravljene, tudi v pisni obliki, predstavljati pa bi morale skupaj z ostalim delom študijskega procesa zaključeno celoto. Prav tako bi morali več pozornosti nameniti seminarskim nalogam in raziskovalnemu delu.

S prikazovanjem nekaterih problemov sem poizkušal nakazati poti njihovega reševanja, kljub temu pa si moramo biti enkrat za vselej na jasnem, da vsega tega ne bomo naredili, če sleherni izmed nas, ki smo udeleženci pedagoškega procesa na Pravni fakulteti, ne bo malce zategnil svojega pasu in prispeval svojega deleža pri reševanju nastale situacije. Pri tem lahko začnemo z udeležbo na zborih letnikov, na aktivih letnikov, na sejah vseh organov fakultete, pa tudi pri študiju. Dve stvari pa sta, na kateri moramo posebej paziti in jih dosledno uresničevati:

1. Nekabinetsko odločanje
2. Popolno objektivno in ažurno informiranje vseh, ki so kakorkoli povezani z znanstveno-pedagoškim delom na Pravni fakulteti.

Samo Mihelin

Boštjan Dežman

ALI JO BOMO PODKOVALI ALI NE?

Končno so se prebudili študentje ljubljanske Pravne fakultete in poskušajo podkovati svojo kobilo. Brez dvoma so „Prisluhi problemov“ v Tribuni št. 15/16 prispevali kak žeblič več, vendar menim, da o podkvi sami še nismo spregovorili.

Prepotrebne prve sunke kritike obstoječih razmer na Pravni fakulteti smo že dobili. Kritika delovanja oz. nedelovanja družbeno političnih organizacij na PF je nedvomno potrebna, vendar pa pričujoče ocene vse preveč dišijo na predvolilno nabiranje točk, ko se obljubi pač vse, kar je moč uzreti na obzorju. Rezultati bodo opazni šele jeseni, zdaj pa je gotovo to, da bo nekaj manj „boga boječih“ pravnikov in „aktivistov“ ZSMS in ZK med študenti prava.

V pričujoči družbeni krizi je igrakkanje z žeblički, toda brez podkve, le brezplodno igranje. Že eden od avtorjev „Prisluhov“ je priznal, da njegov sestavek ni kritika obstoječe organizacijske strukture na Pravni fakulteti. (Strukture so povprečnemu študentu prava svete). Strukture, delujoče ali ne delujoče, so še vedno samo strukture. Na PF gre za skupek delov in ne za organizem, katerega udje naj bi bili integralni deli celote. Potrebno se je lotiti samih udov in prepustiti dele, da shirajo v svoji naphanosti v navidezno celoto. Kritika dela delegatov in kritika dela družbeno političnih organizacij je kritika takih delov. Ker ne gre za organsko celoto, bo moč z minimalnimi napori narušiti navidezno delovanje. Potrebno je načeti in odkriti enega od osnovnih problemov — kvaliteto in vsebino pedagoško-znanstvenega procesa na fakulteti.

Pravna fakulteta zagotavlja vsakoletno produkcijo oficirjev stroja, ki jo takoj vkrcajo na pravniški parnik, le-ta pa varno odpluje na mirno morje, kjer ni čutili zaostrenih družbeno socialnih razmer. Pravna fakulteta je družboslovna fakulteta, ki si ne bi smela dovoliti, da porodi vsako leto nemajhno število „družboslovnih debilov“. O tem se lahko prepričate v posebni številki PF-ja, glasila OO ZSMS PF, ki je izšla ob 60-letnici Pravne fakultete. Nekateri MEID-a še od daleč niso videli. V štirih letih študija si povprečni študent prava ne prebere niti enega dela klasikov marksizma, ker pač ne sodijo v obvezni učni program. Minimalne spremembe so izvršene šele v zadnjem šolskem letu. Plot pravnikov družboslovne podkovanosti se konča ob seznamu obvezne literature. Čeprav neobsežna obvezna literatura, pa je ob vsakoletnih skupinskih izpitih prevelik zalogaj.

Časovne škarje pogojujejo masovno konzumacijo že naprej pripravljenih instantov iz rokodelskih delavnic kolegov — predhodnikov. Ves napor in trud, vložen v delo tekom celotnega študijskega leta, se ob pripravi na izpit izjalovita.

Marksistična naravnost študija na PF je gola farsa, dokler se bo vztrajalo na obstoječem sistemu preverjanja znanja in na obstoječih oblikah študija. Menim, da pomanjkanje denarja za prepotrebne razširitve pedagoškega kadra ni nepremagljiva ovira. Argumenti, ki podpirajo sedanjo obliko študija in oblike preverjanja znanja, redijo tudi debelo kožo na študijski piflarski riti, in ne gubajo možganske skorje v nove gube. Potrebno je ovrednotiti celotno študentovo delo, kar pa ne pomeni uvedbe sprotne študija v že obstoječih oblikah. Gre za ovrednotenje, in ne samo preverjanje znanja. Obstoječi stiki s prakso pa so na ravni golega samozadovoljevanja. Obstoječa povezava z delom pravniške prakse ni nič manj abstraktna, kakor so abstraktne predstave o družbeni pogojenosti samega prava. Na vajah gre še vedno za teoriziranje ob prešibkem poznavanju same teorije. Pravo ni nad družbo mirno plavajoči abstraktni absolut. Pravniki niso od družbeno socialnih, razrednih nasprotij obvarovani izbranici, pa čeprav si mnogi uspevajo to tezo vbiti v glavo, še preden prejmejo diplomu. Intelktualni pravniški tekoči trak je še vedno tekoči trak. Pogojujejo ga enake okoliščine kot pogojujejo produkcijski tekoči trak.

Za kvalitetnejši in od stvarnosti družbenih nasprotij manj odtujeni študij bo potrebno obvladati ves pozitivizem obstoječe kvantitete študijske snovi; to pa zato, da se ga tudi preseže. Ta pozitivizem ni pogojen s kvaliteto same literature. Obsežnost literature je njena omejitev in ne kvaliteta v odnosu do načina preverjanja znanja. Tako kvantitativni pozitivizem pogoji tudi pozitivistično znanje študenta in brezploden krog je zaključen. Formalno preverjanje znanja je samo pika na „i“.

Marksistična naravnost študija naj prevetri obstoječo vsebino in obliko študija. Da do tega prepiha ni prišlo, pa so svoj pasivni delež primaknili vsi tisti, ki o marksizmu govorijo le do črke na papirju, kjer pa tudi ostanejo. Dokaz za to so programi dodatnega izobraževanja OO ZK in sedanja odmevnost delovanja MC na PF.

KORL PRIVNIK

(Nadaljevanje s 16. strani)

2. Ekonomija kot najmasovnejša akcija mladih mora biti organizirana v okviru programa ekonomske stabilizacije (priporočila SK SSOJ z dne 26. 3. 1980).
3. Pri organiziranju posamezne akcije je potrebno upoštevati pravilnik o organiziranju akcij na nivoju KO in verificirana stališča skupščin KO.

V razpravi na sejah obeh predsedstev, glede na zasnovo in program letošnje ekonomijade, pa je bilo zaključeno naslednje:

1. Predsedstvi se strinjata s skupno ugotovitvijo članic KO, da ekonomijada v vseh svojih delih ni vsebinsko dosegla željene kvalitete.
2. Nesprejemljivo se nam zdi dejstvo, da se istočasno, ko razmišljamo o organiziranju ekonomijad v naseljih mladinskih delovnih brigad, večina članic odloči za prvovrstne hotele visoke A kategorije na Babinem Kuku v Dubrovniku. Menimo, da v današnji gospodarski situaciji, ko delavski razred vlaga vse napore za izgradnjo stabilnejšega gospodarskega sistema, študentje ekonomije trošijo ogromna finančna sredstva nesmoterno, ne da bi pomislili na njihov izvor. Glede na to, da KOO organizira svojo aktivnost na programski in akcijski povezavi z vsemi organiziranimi socialističnimi silami, na čelu z ZKJ, smatramo, da tako obnašanje grobo krši dogovorjena in sprejeta načela.
3. Ugotavljamo, da sklepi skupščine KO v Dubrovniku dne 13., 14. in 15. 3. 1981 negirajo navedene temeljne usmeritve in na podlagi teh usmeritev sprejete sklepe predhodnih skupščin. Ker ni bilo objektivnih razlogov za negiranje omenjenih sklepov, ki je povzročena tudi zaradi neusklajenosti stališč znotraj posamezne članice KO.

Sklepa predsedstev OO ZSMS sta potrdili tudi konferenci osnovne organizacije v Ljubljani 25. 3. 1981 in v Mariboru 24. 3. 1981. Konferenci sta ugotovili, da so delegati na skupščini ravnali v skladu s pooblastili in da ponovno potrjujejo prenešana stališča. Hkrati izražata vso pripravljenost ustvarjalno sodelovati pri iskanju novih oblik delovanja KOO, ki bi pripeljalo do boljše kvalitete dela in akcij v skladu z družbeno usmeritvijo.

S tovariškimi pozdravi!

za P OO ZSMS Boris
Kidrič EF Ljubljana:
PETERLIN Metka

za P OO ZSMS VEKŠ
v Mariboru:
ŠTEFANIČ Gizela

— v vednost
dekanatom EF v VŠEUJ

Ljubljana, Maribor 26. 3. 1981

TELO ROLANDA BARTHESA

Rolanda Barthesa je vozilo po-vozilo. Eno leto je tega (1915–1980). Nekoč je tam blizu konjske vprege dokončala tudi Pierre Curieja. Sled se je ponovno prečrtala, vsrkala novo telo – telo hifologa in logoteta Rolanda Barthesa. Za logotete je sam pripoznal Sadea, Fouriera, Loyollo, Racina, Balzaca, Micheleta... Oni so iz odsotnosti njega samega proglasili za logoteta. Kaj je zapustil? Tekstualno telo – brezmejno, kozmično, erogeno teksturo. Ponudeno si ne pomišljamo vpisovati. Eno leto je tega.

V želji (kaj je njen razlog? Menda prav neka smrt!) da bi izpisali telo Rolanda Barthesa, logoteta in hifologa, sledeč neki sila spektakularni predlogi (sedaj malce maskirani), vpisujemo travestiran „mit“. Brat in sestra se dogovorita, da se bosta igrala skrivnišče, specifičnega, vendar zelo popularnega tipa: „vroče–mrzlo“. Eden bo zapustil prostor, drugi bo pa v njem skrnil nek predmet, ki ga bosta skupno izbrala, recimo prstan. Edino in nepreklicno pravilo je, da mora prstan ostati v prostoru; sestra prostor zapusti, brat prstan skrili; sestra se vrne, začne se izklicavanje vroče–mrzlo, igra zdrse v skrivnostno iskanje skritega (prstana); sestra prstana ne najde in ne najde. Zakaj pa ne? Zato, ker si je brat prstan preprosto nataknil na prst. Kaj je konstituiralo ta spregled, to spodletelo srečanje? Kaj je zgrešilo dekle, ko se je pa prstan kazal, pa ga ni videla? Kaj je izmikalo pogled? Morda sram, strah pred tem, da bi bil prstan prav na bratovem prstu, morda užitek v tem, da pač prstana prav na bratovem prstu ne bo, da ne bo tako grozljivo izdan, tako viden, nastavljen – recimo, da se je ustrašila katastrofalne dobesednosti (označevalca): zato je pa brezoporno dobesedno od označevalca do označevalca, ki ji je ljubljajal „tisto“, ona pa je z vsakim pogledom odločila srečanje z: „to ni tisto“. Neznosna in nevzdržna bi bila tudi ugotovitev na koncu (ob prstanu na prstu): tudi to ni tisto. Kam je „tisto“, „prstan“ skrnil Roland Barthes?

Ce gre pri ekspoziciji zgodbe za kakršnokoli prirejanje, to je pač zaradi izpostave označevalnega dispozitiva, ki naj pokaže na nekatere nezvedljive pasti in konstitutivna brezna v telesu Rolanda Barthesa (ne jama s'excuser, ne jama s'expliquer), da bi pač odkrili, kje telo nadajuje svoje lastne ideje, da s tem ne bi bili svoje lastno telo; koliko bomo pri tem spregledali to, kar realno smo – telesa in nič drugega – je odvisno od „prstana“ Rolanda Barthesa. Če je pa le ta vpisan v robove, med vrstice, vrzeli, nepričakovane poteze njegovega lastnega telesa, potem se bomo toliko bolj odprli označevalcu, ki je gastrozofsko zarezan v vsak gib telesa Rolanda Barthesa: zlomili se bomo lahko na robu izjave, vabi nas pa Rolandov „ne jama s'excuser, ne jama s'expliquer“.

Ko pač danes zvajamo na zapis dve med sabo tako različni konceptualni potezi, kot sta smrt Rolanda Barthesa in telo Rolanda Barthesa (seveda, da bi se ob tem tudi tekstualno naslajali), se zdi sama tematizacija tega razmerja neligitimna in nasilna: je pa le vsakokratno dejanje Gospodarja, ki vedno znova skuša zakrpati nemožnost razmerja („ni spolnega razmerja“, tega razmerja ni mogoče simbolizirati, je nemogoče realno), zapolniti nek ireduktibilni manko (v Drugem), biti garant izreki in poziciji meta-govorice, skratka poskušati nas prepričati, da je on sam svoj lastni subjekt, za katerega predpostavlja, da ve. To velja toliko bolj zato, ker smo pač v ta (gospodarjev) diskurz neposredno in neizogibno vedno že vpisani kot učinek označevalca. Morda v našem podvzetju tudi nekaj pridobimo, da pa tudi zgubljamo v meri, v kateri se nenehno izstavlja nevarnost izpolnitve besede Rolanda Barthesa kot privilegirane, kastrativne in Očetne: z raznimi incestuoznimi potezami v prečenju tekstualne igre lahko zgolj nadomeščamo središče/izvirnišče v obliki manka (na robu katerega je organiziran sam tekst), ki ga odpre prav privilegirani, odklopani označevalec – falos, falični označevalec – označevalec lastnega manka, označevalec razlike (na-spol), označevalec označevalca („v veselju diskurza je konstitutiven manko“).

„Fenomen telesa je najtežji problem.“ Toliko bolj popisano, prepisano, tekstualno, jezikovno telo Rolanda Barthesa, ki je nezvedljivo erotično, anagramatsko telo, prav naše (človeško) erotično telo; ob tem pa sam smisel/pomenjanje zasnavlja in postavlja prav tisti izjemni označevalec – označevalec Razlike, falos, razlika, ki vedno ureže na-spol, saj jezik „zgolj ponavlja spol: nemogoče, spolni odnos“ – ponavljanje spola pri govorečem subjektu pa vedno predstavlja Drugi spol. Sam označevalec pa v svoji srečni diferen-

cialnosti, brezdanji brezopornosti drsi in lovi samega sebe kot čisto Razliko, kot čistega označevalca. V svoji razpoložljivi močisti označevalca-več nam je vedno-že-ponuden in ne pomišljamo si ga uporabiti: „da je pa nekaj v govorici, kar se vpisuje kot ne-vse“ (ne-celo), izkušamo na lastnem govorečem telesu prav pri bolečem (prepovedanem?) zvajanju na zapis. Ne boš me izrekel Celega, Vsega! Vem, Roland, vem! Konceptualno zgrubo urezujemo v toliko, kolikor je resnica/skrivnost Rolanda Barthesa, resnica/skrivnost prav Rolanda Barthesa samega.

Topika Rolandovega telesa je nastavljena; odnos do smrti pa se izpostavlja kot mesto preze in želje, iz odnosa do smrti se šele odpira prostor ponovnega vpisovanja, re-inskripcije, re-citiranja, odlaganja svoje nemožne izpolnitvenosti (S. Žižek). Ne gre pa, da bi to erotično telo Rolanda Barthesa, to ireduktibilno erogeno topografijo (tekstualnega telesa), zvajali na navaden smrtpis, na biološko ekonomijo smrti Rolanda Barthesa, saj smrt Rolanda Barthesa ni smrt telesa Rolanda Barthesa: kajti „moje telo nima istih idej kot jaz“, prav na mestu, ko moje telo nadaljuje svoje lastne ideje, se vpisuje tekstualna slast. Da ne bi bili lastno Telo, brezoporna cezura ureže med Biti in Imeti (telo – kajti moje telo nima istih idej kot jaz).

Slast v čitanju zagotavlja resnico tega čitanja, s tekstualno slastjo pa vrtoglavo in nepovratno vstopimo v erotični kozmos teksta, v gastronomski „don juanizem“ pluralnega erosa (užitek se vpisuje „iz telesa kot resničnega mesta Drugega“).

Textualna slast: PLAISIR DU TEXTE (collection Tel Quel, Ed. du Seuil 1973): ne jama s'excuser, ne jama s'expliquer – subjekt se približa užitku (jouissance) skozi skupno bivališče govoric (le langage), ki urezujejo ena zraven druge; tekst iz slasti, c'est Babel heureka.

Slast/Užitek: terminološka distinkcija še nejasna, oba pola paradigme še alternirata; nerazločen rob je konstitutiven. Bralca moram šele izslediti, izkopati, ne vedoč, kje je: potreben je prostor užitka, prostor, ki odpira dialektiko želje, nepredvidljivosti, užitka. V kolikor pisec jemlje govorico kot hrano, so to le gubi sesanja brez objekta, neizdiferencirane oralsnosti, ločeni od tistih, ki proizvajajo gastrozofске slasti: tak tekst je frigidan, brblja. Nevroza se mora vpisovati pred iskanjem: nor ne morem, zdrav nisem dostojen, torej sem nevrotičen. Tekst, ki ga pišete mi dati mora dokaz, da me želi: to pa je pisanje/pisava (l'écriture), označevanje (la signification).

Najbolj erotično mesto na telesu je tam, kjer zeva obleka: prekinjenost, pretrganost, natrganost je erotična (na primer kjer se svetlika koža med dvema deloma oblačil), vsi različni zevi, robovi obodov, zehljaji, hiatusi, zevajoče odprtine, brezdane razpoke zahtevajo, da nezaobidno in vrtoglavo potonemo v njih; erotična je sama alternanca pojavljanja/izginjanja, odpiranja/zapiranja. Čitalčevu vzburjenje je shranjeno v upanju, da bo videl spol – da bo zvedel konec zgodbe: odjipska slast/strast zvedeti začetek in konec – vsaka pripoved (razodevanje resnice) je inscenacija Očeta (prikrivati, odsotnega, hipostaziranega) kot Imena-Očeta, nosilca Zakona/Prepovedi, ki ga je sin enkrat ubil in ga potem ni nehal ubijati.

Tmeza kot figura in izvor tekstualne slasti: celo pripovedi ne čitamo z isto intenziteto, neznanostno preskakujemo določene odstavke, da bi odkrili tista odlična mesta, artikulacije tistega, kar nas vodi v odstiranje skrivnosti, kar nas žene naprej v konec; razpoka, razcep, izpuščanje pa nastopi šele v temporalnosti konzumacije, saj sam avtor ne piše tistega, kar se potem ne bi čitalo; torej to, kar občutim v zgodbi, ni njena vsebina, temveč brazgotine in praske, ki jih zapuščam na lepem omotu. Kar prihaja v govorici, ne prihaja v diskurzu; to kar prihaja, kar odhaja, precep dveh obodov, presledek, medprostor užitka, nastaja v obsegu govoric, v izjavljanju, ne pa v izjav izjav.

Tekst iz slasti: tisti, ki zadovoljuje, polni, prežema z avtoričnostjo, ki vstaja iz kulture in jo veže na neko prijetno prakso čitanja.

Tekst iz užitka: vodi v stanje zgbue, jemlje pogum, načena zgodovinske, kulturne, psihološke sloje čitalcev in razdira tudi njihov odnos do govorice. Tako ta anahronični subjekt v svojem polju drži dva teksta: z enim sodeluje v hedonizmu kulture, z drugim v destrukciji te kulture; uživa v konsistenci svojega jaza (slast) in išče njeno zgbuo (užitek).

Društvo prijateljev teksta (Société des Amis du Texte) ne bi imelo svojega centriranega mesta, bilo bi atopično zaradi nezvedljive nemožnosti soglasja v zvezi s tekstualno slastjo: ljubim tekst, ker je on zame tisti redek prostor govorice, kjer je odsotna vsaka scena, vsaka logomahija, ni nevarnosti pretvarjanja, agresije, izsiljevanja, rivalstva idiolektov – kaže na asocijalnost slasti (sama kolizija med načelom ugodja in načelom realnosti); v tekstu ni zapreke, kajti za tekstom ne obstaja nekdo aktiven (pisec), pred njim pa nekdo pasiven (čitalec); tekst je neizdiferenciran oko: „L'œil par Ou je vois Dieu est le meme œil par ou il me voit“.

Tekst je telo, anagram našega erotičnega telesa, je odprta lista jezikovnega plantenja, pršenja, pretrgane, potrgane svetlobe, skrabajoče linije, raztose v tekstu kot semina aeternatis, zopyra, tekst–telo kot ena sama erogena cona, posuta z razlikami, robovi, odprtinami, sinkopami; veselje teksta, katerega vsi elementi so lahko mesto erotičnega vzburjenja tekstualnega tipa; demokracija tukaj zdrse v brezprizivno falokracijo. Tekstualna slast zato ni zvedljiva na gramatsko funkcioniranje, na gramatsko strukturo feno-teksta kot površine, komunikacije, pozitivno-fenomenalna danega sklopa znakov: tekstualna slast, to je tisti moment, ko moje telo sledi svojim lastnim idejam, ker moje telo nima istih idej kot jaz.

Slast je izrekljiva, užitek je neizrekljiv, brezglasen, prepovedan, preprečen (inter-dite) govorečemu kot

takemu... reči se ga da le med vrsticami... tisti, ki reče, s tem, ko reče, sebi prepove užitek. Pisec iz slasti sprejema črko: odrekajoč se užitku, to črko lahko izreče (črka je telo, kot označevalec, ki s svojo prese- netljivostjo izžene vsako sled duha), črka je njegova slast, obseden je z njo, zaljubljen v govorico. Tekstual- na slast je nekaj revolucionarnega in asocijalnega, škandaloznega, ni nikakršno sečišče kolektivnosti, mentalitet, idiolektov; pač pa eksces, škandal, atopika.

Tekst se upira menjavi, knjižnemu tržišču, metafizi- ziki znaka (teoteleološkim motivom smisla, prezenze, pris(ot)nosti, polnosti, logocentrizmu, fonocentrizmu, monološkemu tipu diskurza, ustavljanju končnih transcendentnih kodiranih smislov, hermenevtike), „zdravi“ seksualnosti, a kljub temu se tekst vmeša v krog nekoristnih, a legalnih utroškov; koristna je prav nekoristnost tekstov: po eni strani sublimen, brezinte- resen tekst, po drugi strani pa trgovski artikel z vred- nostjo. Bolj kot je tekst dostojno napisan, brez hudobije, spodobno, tem lažje ga je obrniti, perverti- rati, čitati z nalicha – ta inverzna figura je pa čista proizvodnja tekstualne slasti. Tekst je fetišističen pred- met in ta fetiš me želi: tekst me izbira, izloča, izvzema s pomočjo dispozitiva nevidnih ekranov, selektivnih izigravanj (slovov, reference, čitljivost); drugi, avtor (il ya toujours l'autre, l'auteur) pa je vedno izgubljen v sredini teksta (au milieu): kot institucija je avtor mrtev, čita se brez inskripcije, poročila Očeta (obnova med-teksta ukine dediščino), njegova meščanska emocionalna, biografska anatomija se je sesula (berem in bran sem).

Svet govorice (logosfera) se kaže kot večni in neizmerni paranoični konflikt; samo govorni sistemi preživijo ta konflikt/spopad, zato se je najbolje vnesti v enega izmed njih: kaj pa jaz, kaj pa jaz počnem v vsem tem? Vedno–že govoren. Tekst je atopičen, če ne v konzumaciji, pa vsaj v proizvodnji. Ni govor (un parler), fikcija, sistem je v njem prekora- čen, razparan: ta prebeg pa je označevanje – v vojni govorici so tudi mirni, spokojni trenutki – to je tekst. Med dvema napadoma govora (parole), med dvema pršenjema sistema je vedno možna tekstualna slast, ne kot počitek, temveč kot nedostojno–izloče- no mesto neke druge govorice, kot naglo brisanje bojovniške srčnosti, kot neko kratkotrajno samotarje- nje piščevih ostrog – zastoj srca.

Tekst likvidira vsako meta-govorico: nobenega glasu (Znanost, Razlog, Institucija) ni za tistim, kar rečem; subjektivna pozicija izjavljanja je vedno že vpisana v objektivno govorico, ni brez-objektne govorice, ni varne distance, govorica že vedno sebe predpo- stavlja, govoreč o govorici, smo vselej že v njej – vedno že govorci govorica. Tekst se izvleče iz vojne fikcij, sociolektov, razbije svojo lastno diskurzivno kategorijo, sociolingvisti svojo sociolingvistično refe- rencno (žanr), je brez-smešna komika, navajanje brez navednic, vidno postaja novo filozofsko (Lapis Philo- sophorum) stanje jezikovne materije. V tekstu iz slasti ni nič več zares antagonistično, pač pa pluralno: Jaz z lahko to potuje skozi reakcionarno noč. Vendar tekst ni brez sence, ločen od „vladajoče ideologije“ (to bi bil neploden, sterilen tekst): ta senca je – malo ideolo- gije, malo subjekta, malo reprezentacije. Beseda (mot), govor (parole), pisava kot transliteracija govora, stavek (phrase), zavrnitev govorice... Vse to so imaginarno- sti govorice, artefakti, ki so prevzeti od imaginarnega znanosti; v znanosti o govorici je treba vključiti vse zatirano, prezirano, marginalizirano, suspendirano: semiologijo (retoriko, stilistiko), prakso, etično akcijo, entuziazem. Tekst, tekst kot nezvedljivo materialnost tekstualne/označevalne prakse: tekst je označevanje, užitek, označevalni proces. Pisec je vedno na slepi pegi sistemov, v odvajanju, on je joker, mana, ničelna stopnja, smrt bridga; je izven menjave, potonjen v ne-profit, v mushotoku zen, brez želje, kaj vzeti, razen perverzega užitka v besedah. Brezrazložnost pisanja se prek užitka bliža brezrazložnosti smrti.

Iz teksta ne moreš, vedno-si-že: v prepletu refe- renc, splošnem mathesis, v mandali literarne kozmogoni- je, v nekem krožnem spominjanju, asociativnem preskakovanju. V Stendhallu čitam Prousta, pristopa ni skozi plaz asociacij, referenc, kot medtekst: kot subjekt sem vpisan v brezkončno teksturo, v stereo- fonsko razstroseni plural, sem križišče, sečišče, ki ga prečijo besede, diskurzi, potrgane sintagme, nepo- membni konci formul, referenc, noben stavek se ne formira, skozi mene se razsuva leksikalni fluks, končni diskontinuum, ne-stavek.

Noben objekt ni v konstantnem odnosu s slastjo, toda za pisca obstoji ta objekt – to je jezik (la langue), materni jezik (la langue maternelle): pisec sodeluje v spektakularni, a nezaobidni pustolovščini igranja z maternim telesom, v igri, v kateri ga glorificira, olepšu- je, razreže.

Vse hermenevtike temeljijo na izključnem razisko- vanju označenca: zapirajo se na iskanju nekega kon- čnega transcendentalnega označenca, na zaustavitvi končnega smisla, fiksiranje so na instituciji znaka, linearnosti, kjer označevalec fungira kot prvi del pomena, materialna veža; dejansko pa je vedno naknadnost pomena, vedno subjekt preseneti in šele skozi označevalca vpisuje subjekt svoje mesto, izmiku- lira svojo željo, ureže se kot odskok, beg, avtostanca od vsebine neposredno izrečenega. Nova lingvistična znanost bi morala likvidirati izsiljevalno, kanonizirano formo označenca, suspendirati gramatiko kot kodeks za enoznačno fiksacijo smisla. Tekst je fragmentiran v praksah, ki niso imena, zato se drže v mejah izreke, v mathesis govorice ruši nominacijo. Pri reprezentaciji pa pisec sobesedniku zgolj navaja zadnje stanje realnosti, tisto neprestopno, neuklonljivo v njej, kar ne more biti zaobideno, prekoračeno: samo mejo imaginacije, nominacije.

Tekst je očetomorski, incestuozni, Univerzum: smrt Očeta v literaturi pervertira sam užitek, kajti, če ni več očeta, čemu pripovedovati zgodbe? Vsaka zgodba se vrača na Ojdpia: vsa odgovilna igra tekstual- ne telesnosti se umirja v brezupnem in bolečem alibiju Ojdpia. Vsako pripovedovanje je sledenje, iskanje svojega porekla (začetka kot konca), izrekanje spora z Zakonom, urezovanje v dialektiko nežnosti in so- vraštvu. (Vem, da ženska nima penisa, a vendar... vem, da je to le beseda, pa kljub temu... vznemirjen sem, kot da izjavljam realnost – Oče, kaj ne vidiš, da gorim – vem, da bo Ojdp na koncu razkrinkan, vem, da bo Danton giljotiniran, a vendar...)

Tekst je tista nevsiljena oseba, ki (po)kaže svojo zadržano Političnemu Očetu.

Umetnost se zdi kompromis, zato jo skuša umet- nik uničiti: destrukcija diskurza pa ni dialektični člen, temveč semantični – poslušno se uvršča v veliki semiološki mit „versus“ (črno „versus“ belo); zato je destrukcija umetnosti paradoksalne oblike – oblike, ki gre proti doksi: obe strani paradigme sta zlepljeni na neločljiv, neodpoklicljiv način – obstoji strukturalno soglasje med zanikajočimi in zanikovanimi oblikami; doksi pa je treba protistaviti nek tretji, subtilno subverziven, ekscentričen člen, ki se izogne paradigmi, tako kot n.p. Bataille sramežljivosti ni postavil nasproti seksualno svobodo, ampak... smeh!

Slast, hedonistične zahteve so bile stalno suspendi- rane in reducirane: zmagoviti nasprotnik Slasti (zado- voljltve) je Želja; vedno se govori o Želji, nikoli o slasti, ki nima epistemskega dostojanstva. Označevanje je smisel v tem, kar je proizvedeno čutno. S tem pa vznikuje materialistični subjekt, a ne kot iluzija, temveč kot fikcija. Naša slast je individualna, toda ne personalna, osebna; ko analiziram nek tekst, ki me naslaja, to kar odkrivam, ni subjektivnost, temveč moj individualum, to je danost, ki oddaja moje telo od drugih teles in jim daje svojo bolečino ali svojo slast – to, kar odkrivam, je moje telo v uživanju.

V kolikor bi sestavili tipologijo tekstualnih slasti – čitalcev iz slasti – bi bila lahko le psihoanalitična: zavezuje se odnosu čitalne nevroze do shalucinirane oblike teksta (kot fetišističnega objekta) – nekaj tipov n.p. fetišist, obsedenež, paranoik, histerik (seveda tekstualnega tipa).

Tekst pomeni Tkanje: Texte veut dire Tissu. Proiz- vaja se z večnim tkanjem: subjekt je v tem tkanju teksturi izgubljen. Teorija teksta bi bila hifologija (hyphos – tkanje): hifologija kot tekstofilija. Označe- vanje kot mesto uživanja, kot tekstualna praksa, ozna- čevalna praksa – Moebiusov trak: napisano ne preneha biti čitano, čitano ne preneha biti pisano, vpisovano; tekstualni prostor zasuvajo sistemi raz(pros)tiranja, intervalov, razmakov, nezvedljivih razlik, izmikanj, nadomestkov, odlaganj, zadržkov, premestitev. Tekstualna slast je isto nezaobidljivo, nezvedljivo, zdrsljivo, brez česar bi teorija teksta zopet postala centrirani sistem, filozofija smisla, morala resnice; to, kar slast odlaga, eliminira, je označena vrednost (dobri Vzrok/Izvor); označenec se pahne v oklepaj, izkušati je treba čisto materialnost označevalca, ki vertikalno prebija površinsko sintagmo in se izpostavi kot nevral- gična točka, poteza brez smisla, odprta in gostoljubna za sprejemanje različnih smislov, izza označevalne artikulacije ni nič – treba je vstopiti v razkošen red označevalcev. (V e)stetiko tekstualne slasti je treba vključiti tudi pisavo (pisanje) – na-ves-glas (l'écriture a haute voix), vokalnno pisanje, materialno eksterioriza- cijo diskurza: ni ekspresivno – izraz prepričanja feno- tekstu, nošeno je z zrnim glasu, ki je erotična mehanika zvoka in govorice – to je umetnost upravlja- ti s svojim telesom, ni fonološko, temveč fonetično, gre za sledove pulzionalnih incidentov, za tekst, v katerem bi se slišalo zrnno gria, patina konzonantov, naslada vokalov, cela stereofonija globoke poltenosti; artiku- lacija telesa, jezika (langue), toda ne jezika smisla, pač pa govorice (langage) – in vse to zmi, praskata, priši, ljubkuje, struži naslaja. V tej označevalni eksploziji, nevrotični raztositvi, prečkanju, v tem serialnem gibanju sneti, prekrivani, varijaci se konstitutivna logika teksta kot metonimična. Tekst se povrne govorici, strukturan je kot govorica, toda decentiran, brez zapore – sistem brez konca in središča: množinsko in demonično tkivo, eroteno metodološko polje.

Brezrazložnost pisanja (označevanja) se preko (tekstualnega)užitka približuje brezrazložnosti smrti.

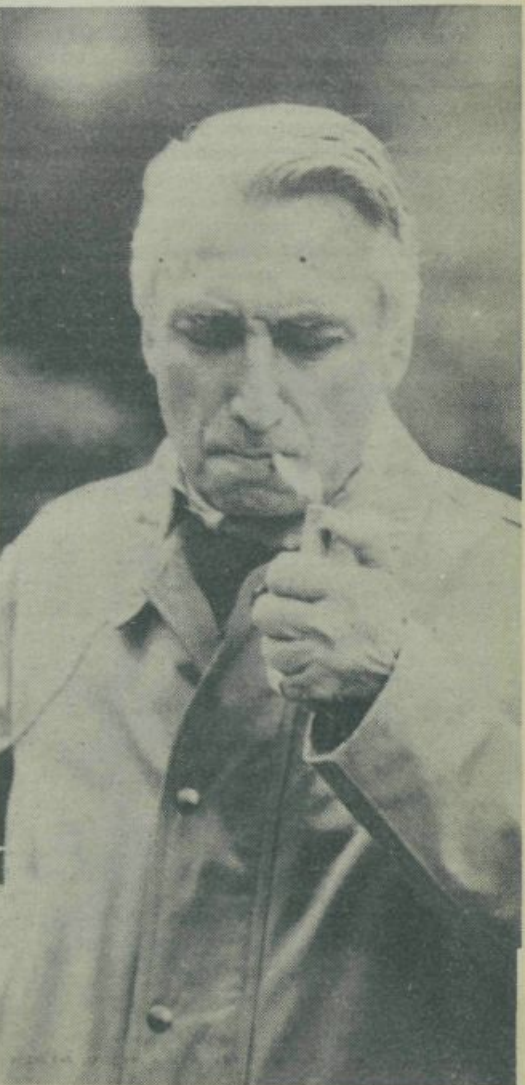
Prelaganje (naše) smrtnosti na logotetsko telo Rolanda Barthesa je seveda kastrirana investicija(nedo- segljiva, neizpolnljiva – morda prav ta fantazma pisanje šele odpira), napor, da bi bilo srečanje vsaj za hip uspelo, nespodletelo in zbrano v artikulaciji pisave – Ob tem pa hkrati drugim prepustimo, da sami zaključijo naše pisanje, saj je naš zapis zgolj predlog, katerega odjek ostane zavedno nespoznan(smisel bo zato odločno vznikal, naskakoval iz odsotnosti, naknadno, kot neka nezvedljiva odvečnost – nepriča- kovano, zato toliko bolj presenetljivo).

Vse je diskurz in ta diskurz je zares govorica: kako mu sneti metaforo, ko pa vedno zadenemo ob vedno- že-metamorfičnost označevalca – in prav to je temeljni konstituent in kreator tekstualne slasti/užitka. Lovili smo telo Rolanda Barthesa, ujeli smo neko drugo telo, iskati nam je tretjega...

Drobna parafrazica: doslej smo Rolanda Barthesa zvajali na znano, gre pa za to, da ga spoznamo; v tem literarnem „steepchaseu“ je ljubljanska stolica nam vsem drag šampion, da še sami reprezentanti ne vedo kako.

Navednice manjkajo v meri, v kateri se v tekst urezuje nemožnost meta-govorice, da pa vsa zahvala velja Rolandu Barthesu in Jacquesu Lacanu (in njunim mnogim učencem), je izpisovalec že spoznal. Tekst je posvečen vojvodinji, da še sama ne bo nikoli vedela kako.

MARCEL ŠTEFANČIČ, junior

PONEVERJENE PUBLIKACIJE

Gre za posebno obliko goljufije — za prilastitev tujega dela, ki še ni bilo objavljeno v znanstveni periodiki, pač pa le pregledano v obliki poročila, napisanega kot prošnje za pridobitev potrebnih kreditov.

V reviji „The Lancet“ je pred kratkim poročal ameriški biolog E. F. Wheelock iz Philadelphie, kako je postal žrtev take goljufije. Krivec je bil nek drug biolog, ki je prebil nekaj časa kot gost v njegovem laboratoriju. Wheelock je napisal poročilo o „mirovanju“ in „prebujanju“ tumorjev za Ameriško zdravstveno službo z namenom, da si zagotovi potrebne kredite za nadaljnje delo. Dve leti pozneje je doživel neprijetno presenečenje, ko je v specializiranih znanstvenih revijah prebral dva članka na isto temo. V njih je bila beseda za besedo reproducirana večina njegovega poročila, članek pa je podpisal A.E.K. Alsabti, ki je delal pet mesecev v njegovem laboratoriju prav takrat, ko je on pisal svoje poročilo.

Analogen primer je znan iz fizike. Neki ameriški fizik je odkril, da je bil eden njegovih člankov enostavno prepisan in objavljen v Proceedings of the Japanese Physical Society pod drugim imenom (La Recherche, št. 26, str. 722, september 1972).

Nobena skrivnost ni, da nekateri strokovnjaki, katerim revije pošiljajo originalne rokopise, da bi o njih dali strokovno mnenje, te izrabljajo v svoje namene. Odlašajo z njimi, da bi sami prej objavili rezultate, za katere so dobili navdih prav pri branju teh originalov, ali pa želijo, da bi prej izšla dela njihovih znanec in prijateljev in vračajo rokopise le z veliko zamudo. O takem primeru je poročala revija La Recherche (št. 26, str. 722, september 1972). Šlo je za področje fizike in visokih energij. Matematiki še danes govorijo o slavnem matematiku Cauchyju, ki je ideje za svoje delo „dobival“ v poročilih, ki mu jih je v strokovno presojo pošiljala revija „Comptes Rendus de l'Academie des Sciences.“

Tako ni čudno, da danes mnoge revije, ki sodelujejo z znanstveniki na omenjeni način, priložijo svoji prošnji za strokovno oceno tudi deklaracijo, v kateri apelirajo na njihov čut za etiko in jih svarijo pred zlorabo tujih podatkov.

LABORATORIJSKA „KUHNJA“

Primeri, o katerih smo govorili do zdaj, so zanimivi zaradi svoje spektakularnosti. Moramo priznati, da jih niti ni toliko, če upoštevamo število znanstvenih del od začetka tega stoletja pa do danes in število znanstvenikov, ki delujejo po vsem svetu (samo v ZDA jih je 300000). Seveda smo izbrali le primere, ki so splošno znani.

V bližnji preteklosti pa naletimo tudi na goljufije, ki jih krivci niso priznali, a zanje raziskovalci vedo (primer: v biokemiji so predstavili kristale Chymotrypsina kot RNA, ki prenaša dedne lastnosti. Ribosomi, ki naj bi bili spremenljivi, so bili uničeni in izgubljeni v prometni nesreči itd.).

Ko smo iskali snov za ta članek, smo videli, da obstaja še veliko ponedverbo in goljufij, ki pa jih tisti, ki zanje vedo, ne morejo dokazati zaradi pomanjkljivih podatkov. V resnici to namreč sploh ni tako preprosto. V znanosti se ne srečujemo le z očitnimi, spektakularnimi goljufijami, ampak tudi s tistimi manjšimi, manj opaznimi. Nekateri med njimi v laboratorijih celo tolerirajo.

Recimo, da raziskovalec opravi štiri poizkuse (to je, mimogrede, precej visoko število poizkusov za večino znanstvenih panog) in da v treh primerih dobi isti rezultat A, četrtič pa rezultat B. v Želji, da bi v revijah predstavil svoje delo kot neoporečno, bo tak znanstvenik po vsej verjetnosti omenil le tri poizkuse (ki so „uspeli“), četrtega pa zamočal. To je sicer manjši prekršek, vseeno pa ga ne moremo kar tako spregledati.

Goljufije te vrste le redkokdaj resneje ogrožajo napredek v znanosti, kajti čeprav podatki o izvedenih poizkusih niso do podrobnosti natančni, le obveščajo javnost o obstoju nekega fenomena, o nekem odkritju. Čeprav molk v zvezi z rezultatom B ni najbolj pošten, je dotični znanstvenik v treh primerih le dobil neki rezultat A, ki je pomemben in o katerem govori v svojem poročilu. Take goljufije torej ne morejo ogroziti razvoja znanosti. V nekaterih primerih ga celo vzpodbujajo. Tako je bilo v znanem primeru Gregorja Mendla in njegovih eksperimentov z grahami. Ti so postavili temelj genetiki konec prejšnjega stoletja.

Leta 1936 je ugledni britanski statistik in biolog R. A. Fischer dokazal, da Mendel nikakor ni mogel priti do takih statističnih rezultatov, kot jih je objavil, da bi z njimi dokazal dednostne zakone. Ti rezultati so namreč preveč popolni, da bi ustrezali dejanskemu stanju. Fischer meni, da utegne biti odgovoren za to prevaro kak Mendlov pomočnik, ki je vedel, kakšne rezultate pričakuje njegov gospodar. Neki drugi britanski biolog, sir Alister Hardy, pa je 1965 izjavil, da bi bili lahko to tudi vrtnarji, s katerimi je delal. Ti naj bi vedeli, kakšnega razmerja se je nadejal Mendel, pa so ob preštevovanju grahovitih zrn malo pogoljufali, da bi si tako prihranili nadaljnje delo!

Med primeri, v katerih znanstveniki namenoma zamočijo nezaželene rezultate, torej med tako imenovano „laboratorijsko kuhinjo“ in škandaloznimi goljufijami Moewusa in Burta, je seveda velik razkorak, vseeno pa smo mnenja, da je treba v obeh primerih gledati na tako početje kot na goljufanje in nepoštenost. Brez dvoma manjše goljufije vodijo v večje.

Zanimivo bi bilo vedeti, do katere meje znanost neke dobe in neke dežele v praksi take goljufije „dopušča“ in po kakšnem kriteriju. Na to pomembno epistemološko vprašanje, bi lahko odgovorila le temeljita preiskava dela v laboratorijih, a je do danes žal še nihče ni opravil.

Na koncu moramo še omeniti, da sodoben način objavljanja znanstvenih rezultatov po našem mnenju pravzaprav vzpodbuja k goljufanju. V prejšnjem stoletju so raziskovalci pisali „spomine“, v katerih so razgrnili pred bralce svoje celotno delo, vključno z rezultati, ki so jim delali preglavice in ki se niso ujemali z njihovimi hipotezami. Moderno raziskovalno delo nam ponuja izredno kratka poročila, v katerih se morajo vsi podatki med seboj ujemati in do zadnje malenkosti ustrezati končnim ugotovitvam. Če se pojavi članek, ki ne ustreza tem zahtevam, pa čeprav je zanimiv, ima vse možnosti, da ga bodo veliki mednarodni časopisi zavrnili. Tako je razumljivo, da bo znanstvenik, ki se želi uveljaviti, zamočal tistih nekaj rezultatov, ki ne potrjujejo njegove hipoteze. Način objavljanja znanstvenih rezultatov gre v smer, ki znanstvenikov ne vzpodbuja k objektivnosti, ki jo javnost pričakuje od strokovnjakov.

Članek, ki nikakor ni prikazal celovite podobe tega problema, zaključujemo torej z mislijo, da je znanstveno delo iz različnih razlogov velikokrat zelo daleč od tega, da bi potekalo v miru, spokojnosti, brez vmešavanja zunanjih interesov (kot zahtevajo določila znanosti) in da prihaja do goljufij večkrat prav zaradi omejitve, ki so jih dolžni znanstveniki upoštevati pri svojem delu. Ali lahko to preprečimo? Vprašanje ostaja odprto.

Prevod: La Recherche, 113, Julij — Avgust 1980, Ler Praudes scientifiques par M. Blanc, G. Chapoutier, A. Danchin

Nada Šabec

JAZZOVE KONCERTNE NOVOSTI

Zapisovalec se znajde v kaj čudnem položaju, ko mora priznati, da se o nekem dogodku ne da zapisati slabe besede — to pa seveda takrat in tam, kjer je tovrstna praksa v redu stopnje ponavljanja črnih ovac, z vnaprej pripisano svetniško (ideološko) aureolo med rogovi. In kot so rogovi iracionalen element na opisu ovce, tako je v primeru koncerta Davida Hollanda iracionalen moment njegov gostitelj KDIC-oziora boljše: pojavitev Davida Hollanda v srednji dvorani KDIC je ta moment, ki deluje izrazito ambivalentno, čigar rezultat pa je dodatek, ki se vsekakor vpišuje v vrsto izrednih.

Glavni konflikt večera se je seveda odvijal na ravni funkcij posameznih medijev, ki so si v tem primeru segli pod roke. V prvi vrsti gre za zanimivo povezavo ŠKUC-a, kot predlagatelja koncerta, ter KDIC-a kot organizatorja in financinistra. Iracionalni moment te povezave je na dani. Gre seveda za to, kdo je v tem primeru svetnik in kdo izvajalec. Ali je s tem dejansko porušena družbena hierarhija, se na podlagi enega primera ne da povedati. Ostaja pa v ozadju na koncertu izrečena, a ne konkretizirana obljuba, da se bo tako sodelovanje nadaljevalo tudi v prihodnje.

Drugi konflikt pa je predstavljala glasba v prav določenem okolju. Poslušali smo glasbo, ki se izmika obema lovka, ki bi jo označile kot „družbeno relevantno“. Izmika se tako opredelilv resne glasbe kot Umetnosti, ki jo je v svojem visokem duhovnem poslanstvu opredelila tradicija klasične glasbe, izmika se tudi skoraj še pomembnejši opredelilv komercialno uspešne glasbe, se pravi prvi računici zabave, denarju; še več, izmika se celo opredelilv nacionalnih dimenzij. Inštitucija nacionalnega pomena, kakršen naj bi bil KDIC in za kakršnega se je doslej tudi izkazal po zaenkrat res še skromnem repertoarju, je taki glasbi izrazilo tuj prostor. Istočasno pa je znotraj tega konflikta nastopil nov moment. Glasba, ki je izrazito marginalna, tako v Umetniškem kot finančnem pogledu, je bila usmerjena tudi in ravno v ti dve smeri. Holland je prvič privabil nepričakovano mnogo poslušalcev, kar seveda ni brez zveze s finančno platjo; drugič in kar je mnogo važnejše, pa je „napadal“ ravno pozicije Umetnosti“, a to ravno s pozicij t.i. resne glasbe. V tem zadnjem gre za več nivojev, ki so bolj ali manj radikalni, hkrati pa tudi bolj ali manj uporabljeni v tradiciji novega jazza, sodobne improvizirane glasbe.

Najprej gre tu za izbor solističnega nastopa, ki i. a izrazite korenine v popularni obliki klasične glasbe, v tipično buržuaznem okolju salona. Na to se seveda takoj navezuje izbor instrumenta. V Hollandovem primeru sta to izrazito nasprotna si instrumenta. Čelo velja za enega najbolj popularnih solističnih pripomočkov, slovečega zaradi svoje globoke izpovednosti, poetičnosti, svojevrstne lepote (pretresljivosti) zvoka.

RUBRIKA:

POHVALE IN ZAHVALE UREDNIŠTVA ZA MATERPOETIKO

Tokratno priznanje iz vsega srca namenjamo organizatorjem prireditve, ki se v tem tednu odvija, zvija in previja, poteka in oteka /med prsti/!

FILOZOFIJADA!!!

Pohvala in zahvala pripadata seveda KO ZSMS FF!

Prizadevneži zaslužijo naše priznanje že zato, ker so umaknili celo stvar daleč stran od umazanije ljubljanskih ulic, daleč stran od ponorelega sveta in sveta, kar se v njem /tudi študentskega! / dogaja — pa jo spravili v romantično okolje prvobitne narave in pristnih, čisto ta pravih in živih konj: V LIPICO!

Nekateri jahajo, da ne bodo pojahani!

Drugi pa še naprej galopirajo v zmernem disco ritmu!

Ostali pa . . . ne vedo, kaj ta filozofijada sploh je! In prav je tako! Ne vedo tudi, DA JE!

Tako moramo organizatorje ne le pohvaliti, ampak se jim tudi ZAHVALITI: za njihovi tenkočutno skrb pri nalogi nevznemirjanja študentskih mas na filofaksu. Saj vendar vzne mirjanje javnega mnenja . . .

Pa se moramo zahvaliti še za eno stvar: da se v tem študijskem letu na FF ni nič dogajalo, ni bila organizirana niti ena (?) prireditev! In tudi to je prav! Nekateri so bili pač zavzeti z organizacijo množičnega žura (filozofijade), drugi pa naj rajši študirajo: saj razni literarni večerčki, koncerti, nastopi itd. vključno z dnevom kulture, samo odvrčajo ljudi od učenja!

Tako filozofijada izpolnjuje svoj namen (a kje ga iskati, to je vprašanje!)

Tribuna bo seveda o tej prireditvi, poteka joči sredi žrebcev in kobil, osmišljeni v sami sebi in blesteči v svoji prepotrebnosti, seveda še pisala — že v naslednji cifri. Malo bomo vse skupaj še popoprli z intervjuji z udeleženci in neudeleženci! Pa malo se bomo sončili v prijetni zavesti, da jo je prvič organizirala ljubljanska FF!

Do takrat pa naj bo tale pohvala in zahvala vzpodbuda za nadaljnje delo prizadevnim ZSMSjcem s filofaksa, da jim ne bodo hlače padle z riti in da bodo še naprej strumno stali na braniku svoje potrebnosti in zagnane delavnosti (pa prepevali Jugoslavijo!)

Amen!

Matjaž Hribar

načinom igranja. V tem primeru je bila torej ta ambivalentnost povezave dveh tradicij še toliko bolj očitna — kar pa seveda ne pomeni, da bomo na tem mestu sistematizirali vse vplive in različnosti.

Že od začetka je (upam) jasno, da gre predvsem za tematizacijo temeljnih konfliktov, ki so bili osnovno obeležje tega dogodka. Kolikor so ravno ti konflikti prispevali k tako vsebinsko kot izvedbeno brezhibnemu koncertu, pa so seveda prispevali tudi k avtorjevi dilemi, kod sredi te plohe pohval najti točko, ki bo kot negativna podlaga še povečala blek opisane. Danes tak problem seveda ne sme in ne more predstavljati kake posebne ovire. Če ne drugače, se ga najlaže izbrska v megleni prihodnosti. Gre seveda za koncert The World Saxophone Quartet, ki ga bosta (sta) 30. marca organizirala ŠKUC in RS. In spet se bistvo problema vrti okoli prostora dogodka. Kot kaže, so se vrata kina Union, doslej najprimernejše dvorane za tovrstne dogodke, za vedno zaprla. Vloga KDIC je kljub in zaradi euforičnosti prvega dela zapisa še vedno nejasna — vsekakor pa bodo (so) tudi tavrta vsaj v tem primeru ostala zaprta. Kot edina možnost je ostala menza ŠC — prostor torej, ki je za tak koncert nepričakovano iz mnogo bolj po glavi bijočih razlogov, „kot pa je bil to KDIC v Hollandovem primeru“. Ne glede na izredno pomembno mesto, ki ga ta kvartet zavzema znotraj razvoja sodobne improvizirane glasbe, ne glede na njihovo trenutno izredno aktualnost in zanimivost, menza ŠC nikakor ni mesto za tak, niti tak rock ali punk koncert. Če zaradi ničesar drugega, zaradi pomanjkljive ventilacije.

Toda za konec je treba ta, že nekaj časa prisotni problem, „rešiti“ v stilu tega zapisa — pozitivno (!). Upajmo, da bodo v zadnjem času intenzivna prizadevanja ŠKUC-a za pridobitev prostorov za glasbeni klub kmalu bogato obrodila. Upajmo pa seveda tudi, da se bo sodelovanje ŠKUC-a, RS-a s KDIC-om ne samo nadaljevalo, ampak v taki in podobni smeri, kot v primeru koncerta Davida Hollanda, še širilo.

Andrej Drapal

